

J A N I
VINCENTII
GRAVINÆ
J. C. C.
INSTITUTIONES
CANONICÆ

Nunc primum in lucem editæ.

AUGUSTÆ TAURINORUM. MDCCXLII.

EX TYPOGRAPHIA REGIA.

IN PONTIFICII JURIS

INSTITUTIONES

P R O Æ M I U M

Ad cupidam Sacrorum Canonum
Juventutem.

I quem ad modum Justianus posteritati prospexit, ita & ipsi nobis consulere, ac tempus, ordinemque ab eo Legum studiis præstitutum adhibere vellemus; longe sane breviori spatio cum Civilis, tum Pontificii Juris Institutiones clauderemus. Ex illius enim præscripto paucis ad earum explicationem decerptis mensibus, totum fere quinquennium ad alia superesset: nunc autem animis ad quæstum properantibus, vixque biennii moram in utroque addiscendo Jure ferentibus; atque ab Institutionibus ad forum continuo migrantibus, ne adolescentes ab Scholis jejunos, inanisque dimittamus, cogimur Institutionum proferre

P R O O E M I U M.

fines, quinquennique rebus ad biennium
 contractis, argumenta promere largiori
 manu, quo non capita solum, sed seriem
 quoque rerum hinc auferant ad forum.
 Quamobrem id nos in nostris pertexen-
 dis intendimus, ut interea temporis una
 cum seminibus propago quoque studio-
 sis, atque seges occurreret materiarum:
 ne, si velint ad forum convolare maturius,
 quæstionum novitate percellantur, tene-
 brisque rerum offundantur subitarum;
 neve, quod sæpe usu venit, clientum de-
 trimento discere Jus Civile cogantur,
 artem justitiæ non ante nanciscentes,
 nisi postquam injustis litibus plura patri-
 monia laceraverint; plurimaque judicia
 longa juris ignorantia perverterint. Quot-
 quot autem Pontificii Juris Institutiones
 evolvimus, (evolvimus autem, antequam
 nostras exordiremur, plurimas) vel vul-
 gata tantum continent, (Lancellotum
 semper excipio) & leviora, quæstionibus
 contra Institutionum finem, & artem,
 admissis intempestivis, atque verbosis
 neglectisque principiis certis, quibus unice
 constare debent Institutiones, omissisque
 causis rerum, & memoria vetustatis, vel,
fi

PROOEMIUM.

si qui auctores, & ii quidem eruditiores, ad initia, & antiquitatem excurrunt, prisca eruditione adeo capiuntur, ut recentiorum prope obliviscantur ætatem: unde fortasse minus utiles sunt. Ideo nos utrumque scopulum declinantes, breviter priscam, mediam, & novam Ecclesiæ complexi sumus ætatem; adeout ad Tridentinorum Canonum sententias suis locis intertextas adjecerimus etiam utiliorum haud pauca responsum, quæ a Sacris Cardinalium Consiliis, quas Congregationes vocant, in dies emittuntur: unde in pluribus juris articulis triplicem aspectum Ecclesiasticæ disciplinæ patefecimus, & a traditionibus veterum Patrum notitiam juris primævi deducentes, mutationisque causas e media eruditione colligentes, eas gravioribus, uberioribusque Pontificum Constitutionibus provide subjecimus, ut non tantum notitiam Canonum Ecclesiasticorum, sed rationem quoque illorum, studiosi adolescentes, hinc abducatis, habeatisque a nobis non solum ad forensam peritiam, verum & ad Sacram omnium temporum disciplinam breviter expeditam viam: atque ita quisque

ve-

PROOEMIUM.

vestrum per Institutiones hasce nostras non solum accipiat usitata, sed eruditio- nis etiam Ecclesiasticæ primordiis imbua- tur; atque ad Sacram Jurisdictionem pro- pugnandam validioribus armis compare- tur; indeque magis, magisque in dies commendetur Summo Pontifici similitu- dine studiorum, in quibus ille florem exe- git ætatis, ut integritatem Ecclesiasticæ disciplinæ, quam per omnium temporum seriem vestigabat, nunc Ecclesiam regens universam, sanctissimis redderet legibus, æternisque sanciret propriæ virtutis exem- plis. Atque hæc de nostris Institutionibus in universum: nunc quomodo a nobis in dies singulos exercendi sitis, breviter vo- bis expediemus.

Igitur præter operam nobis impera- tam, hoc est præter quotidianam dictan- di, explicandique horam, & consuetas repetitiones, ac disputationes ex edicto præscriptas, nos labores nobis addidimus voluntarios: angusta enim iustitia est, quæ int' a legis verba continetur: nam longe supra leges ab hominibus conscrip- tas in paginis, obligamur a legibus natu- ralis honestatis, a Deo Optimo Maximo
con-

P R O Œ M I U M.

conscriptis, ut D. Paulus docet, in animis nostris: quibus, quantumcumque in nobis est, conferre monemur in utilitatem aliorum. Unde singulis diebus post explicata scripta, explicabimus primarium, & uberiorem illius materiæ Canonem a nobis allegatum, tum ut afflufaciamus aures vestras ad Ecclesiasticum stilum, tum ut vos a fonte suo Juris doctrinam petere doceamus. Turbati enim Pragmaticorum zivi satis diu vobis in foro patebunt: ut nisi vocem legum hinc exaudiat, nunquam posthac in tanta occupatione negotiorum, inter forensium Auctorum retia, recurrere ad eas possitis. Nec omitemus exponere Capita illa Sacri Concilii Tridentini, quibus in eo articulo jus vetus forte mutetur, & cum ad secundum nostrarum Institutionum Librum, atque ad Sacramenta venerimus, præter Scripta nostra eam vobis Catechismi Romani partem interpretabimur, quæ rem Sacramentariam comprehendit. Quem sane Librum doctrina, & locutione curatote, obsecro vos, ut simul cum novo Testamento, quæ radix est omnis Christiani Juris, in manibus semper habeatis; ubi
vero

PROOEMIUM.

verò e suggestu descenderimus, horæ quadrantem vobis sive de Pontificio, sive de Cæsareo Jure interrogantibus copiam nostri faciemus.

In solemnibus vero vacationibus ordinariorum, cum ab nullo alio Doctore tempus hîc sit, & locus occupandus, liceatque, quoad volumus, prorogare labores, hoc vobis etiam a nobis accedet, quod Librum de ortu, & progressu Juris Civilis nostrum statim post absolutam illius diei prælectionem Canonum vobis explicabimus, ut ex eo opere, quidquid eruditionis Romanæ ad Romanarum Legum, & veterum Jurisconsultorum intelligentiam exigitur, cum summo temporis, & laboris compendio prænoscat, retrusioresque Latinitatis formulas, quibus veteres Leges, & Interpretes eruditiores abundant, nosque propter susceptum argumentum abundare oportuit, percipiat.

Id modo superest, ut studium erga vos nostrum, vestra cupiditate discendi, atque assiduitate laboris in diem augere velitis.

INSTI.

I

INSTITUTIONUM

JURIS PONTIFICII

LIBER PRIMUS.

DE JURE CANONICO

TITULUS I.

Uoniam Legis vocabulum est imperiosum, & continet vim civilem, siue corporis violentam coercionem, ideo vetus Ecclesia modestiæ suæ minime convenire legis nomen existimavit, usaque est Canonum Græca, & leniori voce, nempe regularum: unde orta est Juris Canonici appellatio, quod etiam vocatur Jus Pontificium, propterea quod ab auctoritate Pontificis Romani substantiam capit. Est autem hoc Jus, sicut & Civile, partim non scriptum, partim scriptum. Non scriptum oritur a consuetudine, & usu communi, quæ consuetudo legis robur

A habet

habet, quando legibus, & rectæ rationi, Civilique, ac sacræ Doctrinæ, & Disciplinæ non adversatur.

Jus scriptum est, quod Sacris, & Ecclesiasticis Codicibus continetur, cujus plures sunt partes.

Canonum autem variæ variis temporibus prodire collectiones, quas nos distincte retulimus in prælectionibus Gratiani.

Hic satis habebimus indicare vulgatiores, quæ sunt Decretum Gratiani, & libri quinque Decretalium Gregorii IX., quibus accefferunt totidem libri collecti a Bonifacio VIII., quos in unum corpus coactos appellavit Sextum Decretalium.

His adjunctæ fuerunt Clementis V. Constitutiones, quæ appellantur Clementinæ.

Item & Constitutiones Johannis XXII., quæ vocantur Extravagantes, propterea quod vagentur extra corpus Juris, quod Clementinis clausum putabatur, & hæc quidem dicuntur Extravagantes Johannis XXII., cum aliæ, quæ post advenērunt, appellantur Extravagantes communes, quia plurimum Pontificum Constitutiones complectuntur.

De Partibus Juris scripti, & de Jure Divino.

TITULUS II.

JUS Divinum est lex, quæ Deum ipsum habet auctorem, quod vel naturale est, vel supernaturale. Naturale est, quod procedit a dictatis rectæ rationis, in qua sine stylo, sine atramento, Deus ipse creandis hominibus impressit amorem, & regulas honestatis, ad quam omnes naturâ ferimur, cuique perpetuo adhereremus, nisi vitiis, & cupiditatibus abstraheremur.

Jus Divinum supernaturale est, quod in Sacrorum Bibliorum Codicibus Veteris, ac Novi Testamenti continetur.

De Sacris Constitutionibus.

TITULUS III.

Sunt præterea Canones, quos Ecclesia condidit auctoritate a Deo accepta. Quam auctoritatem condendi juris vel per Concilia, vel per suum Caput, Pontificem Romanum, expedit. Concilia sunt conventus Ecclesiæ universæ, quæ per suos Episcopos, sub ejus Capite Summo Pontifice repræsentatur, eaque

A 2

propte-

propterea Concilia generalia nuncupantur: quorum celebrandorum ratio hæc est. Convocandi ad Concilium sunt ex universo terrarum orbe omnes Episcopi: ejusque indicandi potestas est penes solum Romanum Pontificem, qui per se, vel per suos Legatos præesse debet. In Concilio Episcopi judicium proferunt, cumque iis ex consuetudine etiam Cardinales, Abbates, quasi Episcopalem Jurisdictionem habentes, & Generales Ordinum. Quodque decreverit, id ratum, certumque manet. (1) Præter Generalia, sunt etiam Nationalia, & Diocesana Concilia. Nationalia sunt, quæ celebrantur ab Archiepiscopis, & Episcopis alicujus Nationis, aut Regni sub Patriarcha, vel Primate. Provincialia sunt, quæ celebrantur ab Episcopis ejusdem Provinciæ convocatis a suo Metropolitano, seu Archiepiscopo, eoque impedito, ab Episcopo antiquiore: (2) convenireque jussu ejus debent omnes Episcopi, Abbates, & quotquot accedere consueverunt. Sunt autem cum Episcopis vocandi etiam, qui Jurisdictionem habent Episcopalem, (3) & si nequeant Episcopi accedere, justam excusationem afferre debent. (4) Capitula vero Cathedralium convocanda esse, non cogenda scribit Abbas. (5) Eaque

[1] Can. Sancta dist. 16.

[2] C. quoniam C. si Episcopus C. si quis Episcoporum dist. 18. C. decernimus ead. dist.

[3] Can. convenientibus 1.

q. 7. C. Adrianus dist. 53.

[4] Gloss. Can. placuit dist. 18.

[5] C. ult. de his, quæ sunt a majori parte Cap.

Eaque Concilia tertio quoque anno celebranda essent ex Concilio Tridentino. (6) Diœcesana sunt, quæ celebrantur ab Episcopo convocatis Diœcesis suæ Clericis, vel Abbatibus. (7) Ad quos cœtus convenire oportet exemptos omnes, qui alioquin, exemptione cessante, convenire deberent, quique Capitulis Generalibus non subjiçuntur; item sine ulla exceptione quotquot curam gerunt animarum: debentque celebrari singulis annis. (8) Et si Episcopus negligat, duorum mensium suspensione a munere suo punitur. (9) Porro Conciliis Diœcesanis obligantur tantum homines illius Diœcesis; Provincialibus omnes illius Provinciæ; Nationalibus omnes illius Nationis; at Generalibus universus orbis terrarum; Summorum etiam Pontificum Constitutionibus homines obligantur universi. Dividuntur autem eæ Constitutiones in Decreta, Decretales Epistolas, & Rescripta. Decreta sunt, quæ in Romano Concilio, confessuque Italicorum Episcoporum Pontifex promulgabat. Decretales Epistolæ sunt responsa Pontificum in privatis controversiis, aut ad consultationes Episcoporum: quæ generaliter etiam rescripta nuncupantur. Specialiter vero rescripta sunt, in quibus Pontifex aliquid rogatus aut concedit, aut mandat, aut decernit. Magnum etiam auctoritatis gradum

A 3

in

[6] Sess. 23. C. 2. de refor.
[7] C. quando dist. 38. C.
placuit 12. q. 2. C. Ab-
bates 18. q. 2.

[8] Conc. Trid. sess. 24. C.
2. de reform.
[9] C. ult. juncta Glossa v. ex-
communicationis dist. 18

in Jure Canonico retinent scripta SS. Patrum, eorumque sententiæ: quæ cedunt Pontificiis Constitutionibus, quia hæ veniunt a Potestate majore, ac suprema; quamvis in Patribus constiterit scientia major. Neque locus clauditur in Jure Canonico Principum Constitutionibus, & responsis Jurisconsultorum: quorum aliquot inter Canones mista invenimus. Quam auctoritatem profanæ leges non a profana, sed a sacra Pontificum potestate ducunt. Recte enim Bonifacius (10) illud Justiniani usurpavit (11) *omnia nostra facimus, quibus nostram auctoritatem impertimus.*

Divisio autem Juris Civilis aptatur etiam Juri Canonico, quod pariter in personis, rebus, & actionibus, nempe judiciis versatur.

Hinc primum Librum personis, secundum rebus, tertium judiciis, & actionibus dicavimus.

De Jure Personarum.

TITULUS IV.

Jure Canonico personæ dividuntur in laicos, sive populares a Græco λαός, idest *populus*, & in clericos, sive adscitos ad divini ministerii sortem a Græco κληρος, idest *sors*. Clericorum

[10] C. 22. de præb. in 6.

[11] L. 1. §. sed neq. de vet. jure enucleando.

corum sunt plures ordines, quorum summus est Episcopatus, unde profeminati sunt ordines ceteri, quorum alii majores dicuntur, & sacri; alii minores, de quibus inferius.

De Episcopis, & Summo Pontifice.

TITULUS V.

Episcopus, sive Inspector observandis, & corrigendis moribus fuit institutus. (1) Episcopi munus est in concione verbum divinum explicare, quamvis recentioribus temporibus id mandare aliis consueverint, sibi que reservaverint, quod ab ordine suo nefas est avellere: qualis est duorum Sacramentorum administratio, nempe ordinis, & confirmationis baptizatorum. Omnis autem Episcoporum potestas dividitur in ea, quæ sunt ordinis, & in ea, quæ sunt jurisdictionis, & in ea, quæ sunt Legis Diæcesanæ. Ab ordine manat Regum, Altarium, & Ecclesiæ consecratio, ejusque post pollutionem expiatio; (2) Chrismatibus, & Olei Catechumenorum, & infirmorum confectio, Ordinum collatio, Virginum sacram lectio. A jurisdictione venit facultas corrigendi, beneficia conferendi, execrandi, sive

A 4

excom-

[1] C. Cleros vers. Episcopatus dist. 21.

[2] C. unic. de Consecrat. Eccl. in 6.

excommunicandi, judicandi, puniendi, examinandi. Ad Legem Diœcesanam pertinet jus exigendi Synodaticum, sive Cathedraticum; hoc est tributum in honorem Cathedræ Episcopalis præstandum, item jus exigendi procurationem, census, quartam funeralium, quartam decimationum: (3) quibus præstandis Monasteria non obligantur, ideoque a Lege Diœcesana exempta dicuntur. Et quoniam inter Civitates semper excelluerunt Metropoles, ideo Metropolitanus Episcopus minorum Civitatum Episcopis etiam antiquitus præferebatur. His autem eminentiores erant Episcopi illi, qui præerant Capitibus Provinciarum, in quarum divisione Imperii Romani rationem Ecclesiæ complectebatur. Unde, quia sub Romano Imperio Roma, Alexandria, Antiochia capita erant Regionum aliarum, ideo præter Romanum, qui a Christo impositus est omnibus, Alexandrinus Ægyptiacis, Antiochenus Asianis Episcopis præerant: ideoque hi tres ab initio Archiepiscopi vocabantur, tanquam Capita Episcoporum cæterorum. Postea vero Archiepiscopi nomen devenit ad Metropolitanos; Romanus vero, Alexandrinus, & Antiochenus nomen Patriarcharum susceperunt, quasi Patrum Principes. Quem Patriarcharum numerum auxit postea Hierosolymitanus, & ob honorem Imperatoriæ Sedis etiam Constantinopolitanus:

[3] C. conquerente 16. de off. |
jud. ord. C. dilectus 18. |

ubi Abbas eod. can. p.
10. quæst. 3.

politanus: quorum primum locum obtinet Romanus, secundum Constantinopolitanus, tertium Alexandrinus, quartum Antiochenus, postremum Hierosolymitanus, (4) qui proprie Patriarchæ dicuntur. Alii autem his minores aliquando improprie Patriarchæ nuncupantur; aliquando Primates; quales sunt in Italia Gradenſis, qui Sedem suam Venetias tranſtulit, Aquilejenſis, & Piſanus; in Gallia vero Vienneſis, & Bituricenſis, & Lugdunenſis; in Germania Magdeburgenſis; in Hispania Toletanus; in Anglia Eboracenſis, in Pannonia Strigoniensis; quibus acceſſit auctoritate Pauli III. Patriarcha Indiarum. (5) Hæc habent præcipua quinque Patriarchæ. 1. Ut poſt Romanum Pontificem ſedeant ordine dignitatis. 2. Ut Metropolitanis Pallium concedant; cum ipſi accipiant a Summo Pontifice. 3. Ut eis Crux præeat per omnem ſuum Patriarchatum, cum non occurrit Summus Pontifex, aut ejus a latere Legatus. 4. Ut a ſuis Metropolitanis ad eos appelletur. (6) Quamvis igitur ordine omnes Episcopi exæquentur, gradu tamen dignitatis inter ſe, ac jurisdictione diſtinguuntur. Quilibet enim Episcopus ordinariam in Diœceſi ſua jurisdictionem habet, a quo, ſi Suffraganeus ſit, ad Metropolitanum appellatur, ab Archiepiſcopo vero Metropolitano ad Patriarcham,

[4] Diſt. 22. & l. antiqua de privileg.

[5] Gonzalez ad Reg. 8. Can-cell. Gloſſ. 41. n. 14. in

ſine.

[6] C. antiqua de privil. & diſt. 22. ubi Gloſſa per tot.

triarcham, a Patriarcha ad Summum Pontificem. Cum autem Summus Pontifex plura cum cæteris Episcopis habeat communia; multa tamen sibi nominatim exceptit, quorum hæc sunt quotidiana, & frequentiora. Primo ne ullius iudicium Pontifex subeat, cum omnes alii Pontificis iudicio subjiciantur. Deinde controversiæ Religionis ad solius Pontificis iudicium, cum majoribus Ecclesiæ causis revocantur. Præterea solius Pontificis est convocare generalia Concilia. Item Episcopos, & Episcopales Sedes creare, ac transferre; eosdemque Episcopos deicere, aut dejectos restituere; cessiones ab eis accipere, illosque a jurisdictione Superioris eximere, solique Sedi Apostolicæ subicere. Pontificis solius est plures Episcopatus in unum conjungere; aut unum distrahere in plures, solvere legibus Ecclesiasticis, hoc est dispensare, remittere Canonum austeritatem; Presbyterorum filios, cæterosque illegitimos dignitatum reddere capaces. [7] Pontifices jam diu creant Cardinales, qui Pontificium Senatum constituunt: dicti a Cardinibus, quales vocabantur majores Ecclesiæ, quibus præerant, ubi sub eorum cura locata erat administratio Sacramentorum. Eædemque Ecclesiæ, sive Cardines appellabantur Tituli: erantque partim Presbyterorum,

unde

[7] C. 2. de transl. Episc.
C. quod translationem
4. de off. legat., ubi Glos.

C. sicut venire 8. de excessibus prælat.

unde Cardinales presbyteri, partim Diaconorum, qui opes administrabant, & negotia civilia gerebant, unde Cardinales Diaconi. Præterea ex Cardinalibus septem creabantur Episcopi, quibus tradebantur Episcopatus viciniores, qui tanquam Chorepiscopi erant Romani Pontificis, cui præcipuam opem in totius Ecclesiæ administratione præbebant: erantque olim septem hi Episcopatus Cardinalium titulares, quia Episcopatus Sanctæ Rufinæ, nempe Sylvæ Candidæ nondum cumulatus, sive, ut ajunt, unitus fuerat Episcopatui Portuensi: ideoque nunc sex recensentur finitimi Episcopatus, nempe Hostiensis, Portuensis, Albanensis, Prænестinus, Sabinensis, Tusculanus; crevit autem Cardinalium dignitas maxime postquam Nicolaus II. præcipuas eis partes in Romani Pontificis electione tradidit; (8) adeo ut tandem reliquum Clerum excluderint: ac deinceps anteierint Episcopis, quibus initio non præferebantur: cum Cardinalatus non sit Ordo Ecclesiasticus, sed Ordini adjecta dignitas, & officium, quod merito supra cæteros emicuit, postquam majora urbis negotia gerenda, & una cum Pontifice universalem Ecclesiam administrandam, illius mandatu, susceperint. Ornarunt vero plurimum Cardinales Innocentius IV., & Paulus II., quorum ille rubrum Galeorum eis tradidit, iste vestem coccineam, sive pur-

[8] Can. in nomine Dom. dist. 23. can. 1. dist. 79.

purpuream lacernam, (9) ut veteris Senatus majestatem exhiberent. Jus ferendi in Pontificia Creatione suffragii Cardinales non habent, nisi Diaconatus ordinem acceperint, aut a Summo Pontifice nominatim facultatem eam impetrarint. Eorum a Sixto V. (10) præfinitus est numerus, ne septuaginta excedant: ex quibus quinquaginta oportet esse presbyteros, Diaconos quatuordecim, Episcopos sex ex vicinioribus, quos innuimus, Episcopatibus.

Cardinales, cum in legationes abeunt, dicuntur *Legati a latere*, quasi dimissi a Pontificis latere, cui semper adhærere censentur, quorum in provinciam adventu filet aliorum Legatorum potestas; (11) ac tum facultatem habent absolvendi excommunicatos propter violationem Clericorum, (12) & utuntur Apostolicis insignibus. (13) Præterea potest Cardinalis Legatus vacantia beneficia conferre, (14) etiam si jus sit patrono Clerico præsentare. (15) Abstinentium ei tamen est a Prælaturis Cathedralium, & Collegiatarum Ecclesiarum; item & a dignitatibus Ecclesiarum Cathedralium majoribus, quæ per electionem conferuntur; atque a translatione, unione, & divisione Episcopatum.

[9] Polydor. virg. de inventor. rer. lib. 4. C. 9.

[10] In Const. incip. *postquam* & per aliam incip. *Religiosa*.

[11] C. voluptas de off. Legat.

[12] C. excommunicandos 9. eod.

[13] C. antiqua 23. de privil.

[14] C. 2. de præb.

[15] C. 1. de off. Legat. in 6. & C. dilectus extra eod.

scopatum. (16) Sunt etiam Legati missi non ex Cardinalium Collegio, & Nuntii nuncupantur, qui explicant in Provinciis, & Regnis Pontificiam Jurisdictionem. (17) Alii sunt Legati nati, quorum dignitati Sedes Apostolica perpetuo munus legationis attexuit, quales sunt in Anglia Cantauriensis, Eboracensis; in Gallia Bituricensis, [18] aliique. Sed quomodo ad Ecclesiasticas Dignitates perveniatur, inquiramus.

De Electione

TITULUS VI.

Electio est personæ idoneæ ad Ecclesiæ vacantis, aut personarum regimen canonice facta vocatio. (1) In qua definitione comprehenduntur Episcopi, & regularium Rectores. Eligendi ratio pro temporibus variavit. Apostoli enim, quorum infinita erat in Ecclesiæ tum exoriente potestas, ipsi Episcopos Ecclesiis præficiebant. Post eos in Cælum sublato Electione

[16] C. penul. de off. Legat. in 6., & C. 3. & 4. eod.

[17] C. 1. de off. Legat,

[18] Vid. Azor. 2. Inst. Moral. lib. 5. C. 25.

[1] Gloss. C. 5. de post. Prælat. in 6. verbo *vera*,

Electio venit ad Clerum, qui eligebat coram omni populo non suffragium, sed testimonium de electi persona laturo. Cumque turba populi electionem impediret, pro populo acciti fuerunt procures, & optimates. Deinde, quia Clerus crevit, & Clericorum turba secum dissentiens impedimentum objiciebat electioni, redacta ea fuit ad selectiores Cleri, nempe ad Collegium Canonorum unum in Ecclesia corpus cum Episcopo constituentium: (2) dummodo ad Subdiaconatus saltem ordinem pervernerint, (3) aut, si Canonici non sint, facultatem eligendi aut ex consuetudine, aut ex privilegio, aut ex pacto acceperint. (4) Sed electionum, excepta Germania, quæ adhuc jus commune tuetur, vix alibi superest usus: cum generaliter vel Princeps, in quem transferunt jura populi, a Summo Pontifice certas personas petat; vel sponte sua Pontifex Ecclesiis Rectores tradat; [5] præcipue per regulam secundam, quam vocant Cancellariæ: qua collationes Cathedralium sibi excepit. Antequam autem Clericorum ritum ingrediamur; afferemus aliquid de Vicario Capitulari, qui creandus est interea, dum electio celebretur. Etenim Episcopo sublato, Ecclesiæ omnis administratio

[2] C. 1. C. dudum 22. extra de elect. C. quia propter eodem dist. 63. C. 35.
[3] Sess. 22. C. 4. de reformatione. Conc. Trid.

[4] C. cumana 50. de elect. juncta Glof. verbo *consuet.*
[5] C. 3., & 13. de præb., & dignit. extravag. ad regimen de præb., & dign.

nistratio ad Capitulum devolvitur, in quod exceptis iis, quæ sunt ordinis, exceptaque collatione eorum beneficiorum, quæ ad solum Episcopum cum consensu Canonicorum spectabat, (6) transit omnis Episcopi ordinaria potestas, sive spiritalis, sive temporalis, una cum collatione beneficiorum, quam Episcopus cum Canonicis habebat communem. [7] Quæ vero sunt ordinis, ne detrimentum contingat animarum ex dilatione, a vicinioribus Episcopis a Capitulo convocatis exercentur. [8] Fructus item Ecclesiæ vacantis Capitulum colligere debet, ac futuro Episcopo reservare. Propterea Conc. Trid. cavit, ut iis curandis Oeconomus a Capitulo constituitur. Et quia jurisdictionis exercitium difficilem exitum haberet, si divideretur in plures, jussit etiam, ut a Capitulo Vicarius, qui vice omnium administraret, eligatur intra octo dies ab Episcopi morte: (9) quo elapso tempore, si non elegerint Canonici, facultas ea devolvitur ad Metropolitanum; & Metropolitana Ecclesia vacante, ad antiquiorem e Suffraganeis. Si vero vacans Ecclesia exempta sit a jurisdictione Metropolitanæ, facultas ea transit ad Episcopum exemptæ proximioræ. Quamvis autem Vicarius Capitularis nequeat ordines conferre, quia tamen habet jurisdictionem, concedere potest veniam subditis,

[6] Cap. 1. ne Sede vacante
in 6.

[7] C. 1. ne Sede vacante
in 6.

[8] Gloss. C. hisque de major.
& obed., & C. cum olim
eod.

[9] Sess. 24. C. 16. de reforma

subditis, ut ab aliquo Episcopo ordinentur per literas, quas vocant dimissoriales: dum ne concedantur intra annum ab Episcopi morte; nisi quis ordines petat, ut aliquod beneficium Ecclesiasticum assequatur. (10) Sed jam ad rationem eligendi pergamus. Electioni non est locus, nisi Ecclesia vacante; (11) adeo ut irritum sit quicquid consultum, actumve fuerit Episcopo vivente. (12) Præcedere autem debet citatio omnium, qui jus eligendi habeant, dummodo sint in Provincia: [13] nisi qui eo impedimento detineantur, sive ætatis, sive viarum, & similibus; ut palam sit, citationem inutilem fore. [14] Citati autem, si adesse nolint, possunt eorum beneficio renunciare. (15) Et quoniam hac in re plus obest unius contemptus, quam plurium oppositio; ideo si aliquis contemnatur ex eligentibus, vel non opportune citetur, vitiatur electio, etiamsi iusto suffragiorum numero polleat. (16) Nisi neglectus, qui fuit, eam electionem adveniens ratam habuerit. [17] At si absens citatus accedere impediatur, potest adprobante Capitulo impedimentum iurejurando probare, suffragiumque suum per instrumentum procuratoris mandare

[10] Sess. 7. C. 10. de reform.

[11] C. bonæ mem. 36. de elec.

C. nullus 7. dist. 79.

[12] C. factus in princip. C.

Novatianus. C. scire. C.

denique 7. q. 5.

[13] C. coram 35. de elect.

[14] C. quia propter de elect.

C. ex eo 32. C. sicut 28.

eod. in 6.

[15] C. cum nobis 19. de elect.

[16] C. quod sicut de elect.

[17] Dist. cap. quod sicut, &

C. si cui eligendi 23. de elect. in 6.

mandare uni de Capitulo, vel, si Capitulum consenserit, extraneo: (18) licet item non modo unum, sed & plures procuratores ad eligendum constituere in solidum; non quidem, ut simul admittantur, sed ut qui in suffragio ferendo prævenerit, præferatur; [19] aut, si nemo præveniat, is vincat, qui a majori parte Capituli admittetur; vel, si Capitulares convenire nequeant, is, qui prior in instrumento procurationis nominatus invenitur. Cum vero quis nomine alterius eligit, & suo, non potest anticipi conscientia dividere suffragia in diversos, sed conferre debet in eundem tam suffragium suum, quam alterius; nisi ad certam personam eligendam fuerit constitutus. Per litteras porro fas non est ferre suffragium; ne quis jus hoc exerceat ante scrutinium: cum in ipso tantum scrutinio ferre suffragium permittatur. (20) Regulariter celebranda est Electio in Ecclesia Cathedrali, [21] tres intra menses a die vacationis, si quidem vacet suprema ejus Ecclesiæ dignitas; intra sex vero, si vacant dignitates minores in Ecclesiis Cathedralibus, aut Regularibus: minus enim damni ex ea mora timetur. [22] Quibus temporibus lapsis, eligendi facultas devolvitur simul cum iisdem

B

dem

(18) C. quia propter §. illud autem de elect.

(19) C. si quis iusto 46. de elect. in 6.

(20) C. si quis iusto 46. de elect. in 6. C. quia propter de elect.

(21) C. quod sicut 28. in princ. vers. cum juxta de elect. & C. qua fronte de elect.

(22) C. ne pro defectu de elect. & C. 2. ubi Abbas de Conc. prob.

dem temporum spatiis ad proximum Superiorem, ab eoque ad alium, [23] donec ad Summum Pontificem perveniatur : ad quem Electio devolvitur statim ; si Ecclesia exempta sit ab Archiepiscopi jurisdictione , & Sedi Apostolicæ proxime subjecta ; [24] quod obtinet in Præfecturis regularium exemptis , quæ per Electionem tribuuntur. [25] Deficiente vero majore Canonorum parte, sive per absentiam, sive per negligentiam, sive per renunciationem, totum eligendi jus transit in minorem partem, quæ integrum Capitulum repræsentat . (26) Electionum triplex est forma , per inspirationem, cum omnes uno spiritu, veluti numine ducti ad unum eligendum conveniunt ; per scrutinium, & per compromissum . Per scrutinium peragitur Electio , quando Capitulum ex eligentium numero tres capit, qui secreto, & sigillatim colligant suffragia singulorum pura , & certa , omnique conditione , & ambiguitate vacantia : [27] quæ publicantur statim, eaque publicatione mutandæ sententiæ facultas adimitur . Conferuntur postea suffragia , & numerantur , ut ejus electio prævaleat , in quem major , & sanior pars Capituli consenserit : ut
non

[23] C. quia diversitatem de concessionem præb. dict. C. ne pro defectu, ubi Abbas & C. 2. de elect. in 6.

[24] C. licet de suppl. neglig. Prælat.

[25] Clem. 1. de suppl. neglig. Prælat. C. cum singula

de præbend. in 6.

[26] Abbas Cap. congregato 53. n. 3., & 4. de elect., & C. gratiam n. 5. 8., & 9. de suppl. neglig. Prælat.

[27] C. quia propter C. cum terra de elect., & C. 2. eod. in 6.

non modo numerus, sed & sapientia, & zelus electo faveat: nisi duplo superetur pars melior a majore; tum enim vincet pars major. Quæ tamen, si scienter elegerit indignum, tum dolus eorum electo nocebit;isque præferetur, quem pars melior, & minor dederit. [28] Per compromissum fit Electio, cum Capitulum omne jus suum transfert in alium, sive ex suo corpore, sive extraneum, vel in plures, ut illius, aut eorum sit arbitrium eligere, [29] qui arbitri ad eligendum sumti, mandati formam observare coguntur, si quidem Electionem factam velint subsistere. [30] Impeditur Electio per appellationem, quæ non præcedere potest Electionem, si non eo intendatur, ne Electio fiat omnino; verum ad eum tantum finem interponatur, ne fiat contra Canonum præscriptum. Ut autem appellationes ab Electionibus recte procedant, exponendæ sunt objectiones in instrumento publico; eæque jurejurando confirmandæ tactis Evangelicis. [31] Quæ forma requiritur in appellationibus extrajudicialibus, non in judicialibus, ubi difficilius fraudes obrepunt. [32] Cæterum, ne, sublatis electionibus, quidquam utilitatis earum desideretur, S. C. Trid. novam viam

B 2

aperuit,

-
<p>(28) C. Ecclesia vestra 57. eod.
C. si quando de elect. in
6. C. congregato, ubi
Glossa de elect.</p>	<p>C. quia propter, ubi
Abbas de elect.</p>
<p>(29) C. causam 8. C. cum in
causis 30. C. cum in jure
33. C. cum in veteri 52.</p>	<p>(30) C. cum dilectus, ubi Abbas eodem.
(31) C. ut circa de electione in 6.
(32) C. Constitutio eod. in 6.</p>

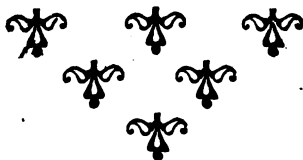
aperuit, qua per examen ad perfectam cognitionem perveniatur illius, quem Summus Pontifex creaturus est Episcopum. [33] Cujus examinis plenior forma traditur ab Urbano VIII. in Constitutione, quam invenies apud Nicolaum hoc tit. Peracto autem hoc examine, probationes collectæ, actusque omnes traduntur uni ex Cardinalibus, ut ea in Consistorio ad Summum Pontificem referat; quæ præconizatio dicitur: posteaque in altero iudicium de promovendo fertur, quæ dicitur præpositio, quam sequitur decretum, quod a Summo Pontifice, consultis Cardinalibus, interponitur. Ac forma quidem C. *quia propter* complectitur tam Electiones Episcoporum, quam Præsulum Regularium: de quibus specialia quædam sanciantur a Conc. Trid.: [34] nam vetuit publicari eligentium nomina, iussitque, ut major tantum numerus prævaleret: nam, suppressis nominibus, ignoratisque meritis eligentium, tantum numerus cum numero, non merita cum meritis conferri queunt. Eodemque Cap. S. C. Trid. in electione regularium sublata censentur Electiones per inspirationem, & per compromissum, ut Sacra Congregatio declaravit. (35) Cavit item Sacra Congregatio, ne Abbatissæ, aut Priorissæ, aliæque Monialium Præfectæ creentur, nisi quadragenariæ, & quæ octennium saltem Religiosæ Professionis

(33) Sess. 24. C. 1. de reform. | (35) Apud Nicolaum tit. de
 (34) C. 6. sess. 25. de Regular. | elect. n. 6.

nis exegerint; vetuitque, ne Episcopus, aut qui ejus mandatu præst electionibus Monialium, Claustra earum ingrediatur, sed jussit, ut e fenestella suffragia colligat, & præsit Electionibus. Sacra item [36] Congregatio Cardinalium cavit, ne in electionibus Præfectarum Monialium Provincialis Ordinis, aut alius quivis regularis virilis sexus suffragium suum misceat. In Italia non licet Abbatissas eligere, nisi ad triennium: neque eam, quæ electa jam fuit, iterum eligere permittitur, nisi triennium aliud ab officio vacaverit. [37] Vicarius item Capitularis secretis suffragiis, perinde ac Prælati Regularium, est eligendus. Specialia vero, ut ejus potestatis summitatem decet, recepta sunt circa Romani Pontificis electionem, quæ præcipuo libello continentur, ubi Canones, & Constitutiones omnes, siue veteres, siue recentiores huc spectantes concluduntur, ut supervacuum, longumque sit ea referre.

(36) Die 7. Martii 1677.

| (37) Nicol. tit. de elect. n. 21.

B 3

QUI

Qui eligere , eligive possint.

TITULUS VII.

CAusæ omnes, quibus eligendi potestas au-
fertur, vel ad naturam referuntur, vel
ad legem. Natura prohibentur impuberes ob
inopiam consilii. [1] Lege vero excluduntur,
qui excommunicatione majori tenentur, & qui
non a Canone, sed ab hominis potestate sus-
penduntur, sive ad tempus prohibentur fungi
munere suo; item, qui dicuntur irregulares,
hoc est ordinis exercitium amiserint, & con-
sequenter jus suffragii annexum ordini. [2]
Sunt vero aliquot, qui eligendi facultate non
perpetuo, sed ad tempus destituuntur: quales
sunt, qui inter eligentes suffragia laicorum
admisserunt, quæ dicitur *Electio per abusum sæ-
cularis potestatis*, ex qua electio irritatur. [3]
Item, qui formam contentam in cap. *quia pro-
pter* contemserunt, & qui prohibitos per Can-
ones elegerunt, veluti minorem, illegitimum,
infamem, [4] qui omnes suffragio quidem ea
vice, per triennium vero Ecclesiastici sui mu-
neris

(1) C. ex eo 3. de elect. in 6. |

(2) C. is, cui de sent. excom. |
Felin. ad cap. Apost. n. |

16. v. dum autem dici-
tur de excep. C. illa quo-

tidiana 39. ubi DD. C.
fin. de procur. C. ult. de
Cler. excomm. minist.

(3) C. quisquis 43. de elect.

(4) C. cum in cunctis de elec.

neris exercitio carent ; [5] & si pars eorum elegerint dignum , ad eos omnis eligendi facultas transit , si vero indignum elegerint omnes , tum electio devolvitur ad Superiorem. Præfulem ex ordine potestatis . [6] At si elegerint inhabilem , qui erat postulandus , & integrandus a Summo Pontifice , antequam eligeretur ; tum itidem , si pars eorum illa electione abstinuissent , omnis ad eos , qui abstinuerunt , eligendi facultas migrat ; si elegerint omnes , facultas devolvitur ad Superiorem , a quo electum postulare debebant . [7] Ut vero quis creetur Episcopus , exiguntur iuxta ætas , nempe XXX. annorum [8] absolutorum , justique , & legitimi natales , [9] & sana religio , & morum virtus , & idonea scientia , [10] ut Doctor , vel Licentiatum saltem in Theologia , vel Jure Canonico publicæ alicujus Academiæ testimonio perhibeatur . [11] Unde rejiciuntur criminosi , hæretici , schismatici , excommunicati ; & qui scienter elegit indignum , eligi per triennium ipse vetatur . (12) Rejicitur , qui saltem sex ante menses , quam eligatur , sacros Ordines non susceperit , [13] & qui aliam Ecclesiam , aut alicujus beneficii curati titulum

B 4

retinet ,

(5) Dict. C. §. ult.

(6) Gloss. C. perpetuo 7. de elect. in 6.

(7) C. bonæ 23. de elect.

(8) Const. Gregorii XV. 15. Maii 1591.

(9) C. cum in cunct. de elect.

(10) C. cum nobis 19. eod.

(11) Conc. Trid. sess. 22. C. 2. de reform.

(12) C. cum in cunctis C. cum Vintonensis C. per inquisitionem de elect.

(13) Conc. Trid. sess. 22. C. 2.

retinet, nisi dimittere velit. [14] Ad Parochialem autem Ecclesiam, sive in titulum, sive in commendam administrandam nemo idoneus reputatur, nisi XXV. attigerit annum, & sacros Ordines intra annum suscipiat. [15]

De Postulatione.

TITULUS VIII.

Postulatio est ejus, qui non aliquo corporis, aut animi vitio, sed ex aliquo Canonico impedimento eligi nequit, concors a Capitulo apud majorem potestatem facta petitio. Eaque duplex est, simplex, & sollemnis. Simplex est, cum eligendus est aliquis, quem eligere non licet sine consensu ejus, cui subest: ut si eligere velint Monachum, qui opus habet Abbatis sui venia, quæ electio confirmatione indiget; cum ea non indigeat postulatio sollemnis. Postulatione enim a S. Pontifice admissa, is, qui postulatur, pro electo, & confirmato habetur. (1) Unde postulatio sollemnis est, per quam apud Superiorem potestatem petitur remissio alicujus canonici impedimenti, quo persona postulata irretitur. Nam præter eos, qui neque eligi, neque postulari queunt,

(14) Conc. Trid. sess. 7. C. 2.

(15) C. cum in cunctis §. inferiora de elect. C. licet can. cod. in 6., & C. ne-

mo ibid.

[1] Abbas C. 1. in rub., & Colum. ult. n. 34. de postulat.

queunt, sunt, qui, etsi eligi non possunt, possunt tamen postulari, ut eligantur, qualis est Episcopus, qui ad alium Episcopatum poscitur, aut qui justam ætatem non habet, nempe minor XXX. ; nam qui minor sit XXVII. ne postulari quidem Episcopus potest: sicuti neque ullus ex ordinibus mendicantium. (2) Fiet & postulatio per scrutinium, constareque debet omnibus, aut majori parte suffragiorum: & si pars postulaverit aliquem, pars vero elegerit, tum postulatio electioni præfertur, si numerus postulantium duplo excedat numerum eligentium: (3) quæritur jus postulato, ex eo die, quo eam admisit superior potestas; sine cujus consensu eam jam Superiori oblatam non licet revocare. [4] Non minus vero postulatio examinanda est, quam electio, eandemque exigit formam; (5) is autem Superior adiri debet a postulantibus, qui jus habet confirmandæ electionis [6].

[2] Cap. dispendiis extrav. comm. de postulat.

[3] Cap. scriptum de elect.

[4] C. bonæ, ubi Host., & Abbas de postulat.

[5] Abbas in Cap. quia propter col. 3. de elect.

[6] Abbas C. 11. n. 10. hoc tit.

De Confirmatione Electionis.

TITULUS IX.

QUamvis olim pro electionis confirmatione adeundus erat proximus Superior, puta pro confirmatione Episcopi, Archiepiscopus; nunc tamen, sepositis mediis potestatibus, aditur tantum Summus Pontifex. Igitur electio facta offerri statim debet electo, cui mensis ad deliberandum datur: intra quem, si non consenserit, amittit jus omne sibi ex electione quæsitum, & ad aliam electionem aperitur via. (1) Electus vero, si adsentiatur, ex Nicolai III. constitutione, vel ipse, vel ejus mandatu alius (2) ad Sedem Apostolicam iter intra mensem arripere debet, sumto tempore ad itineris longinquitatem necessario. Confirmationem autem præcedet ante Superiorem examen, tum circa formam electionis, tum circa personæ merita exigenda ad præscriptum Conc. Trid., [3] & Constitutionis Gregorii XIV. incip. *Onus Apostolicæ*. Regulariter ante impetratam confirmationem jus non est electo se immiscere negotiis ullis ejus Ecclesiæ, ni quæsito jure velit excidere.

[1] Cap. cupientes 16. in | ubi Gloss. v. *conditio*.
 princ., & §. cæterum de | [2] C. nihil §. cæterum de elect.
 elect. in 6. C. quam sit, | [3] C. 1. sess. 24. de reform.

excidere. [4] Accepta vero confirmatione, oblatoque testimonio litterarum, quibus ea continetur, electo, priusquam consecratur, licet exercere tantum ea, quæ sunt jurisdictionis. [5]

De Consecratione.

TITULUS X.

IN electum ea, quæ sunt ordinis, Consecratione transferuntur. Peragenda est autem Consecratio, ex Conc. Nicæno, ab omnibus, aut tribus saltem Provinciæ Episcopis jussu Archiepiscopi, aut rectius ab ipsomet una cum omnibus, aut duobus saltem suffraganeis; ac, si ordinandus sit Archiepiscopus, adesse debent suffraganei omnes, aut saltem tres eum ordinaturi; at, si nonnisi unus in Provincia inveniat Episcopus, duo saltem e finitimis arcescentur. [1] Exempti vero, quique soli Apostolicæ Sedi subjiciuntur, vel ab ipso Pontifice, vel a tribus Episcopis jussu Summi Pontificis consecrantur. Post Consecrationem autem omnia, quæ habebat Episcopus, beneficia vacant. (2)

Tempus

[4] C. avaritiâ de elect. in 6.

[5] C. accedentibus de excess. prælat., ubi Abbas n. 4. C. in junctæ extrav. com. de elect.

[1] Can. Apostolica can. mos antiq. dist. 65. can. Epi-

scopi dist. 64. per totam can. Ocius dist. 65. Cap. Archiepiscop. 6., & seq. de ordin.

[2] C. cum in cunctis §. cum vero. de elect.

Tempus autem, intra quod ex Sac. Conc. Trid. præscripto (3) electus Episcopus est consecrandus, sunt tres menses, quibus elapsis, si consecrati non inveniuntur, perceptos fructus amittent, delatas ipsas Ecclesias ipso jure amissuri, si tres alios ultra menses Consecrationem protraxerint. Celebrandaque est Consecratio in ipsa, cui præesse debet, Ecclesia, vel in Provincia, ubi ei commodum fuerit, si actus hic exercendus sit extra Romanam Curiam: solemnis Consecrationis dies est Dominicus, hora tertia, qua scimus Spiritum Sanctum e Cælo delapsum: [4] præmittique debet antecedenti die jejunium, tam a consecraturis, quam a consecrando observandum, qui item consecrandus initio ejus actus religionis, & morum examen subire debet; [5] posteaque adhibetur ea Consecrationis forma, quæ præscribitur in Concilio Carthagenensi IV., [6] hoc nempe ritu. Duo Episcopi Evangeliorum Codicem super humeros, & cervicem ejus, qui consecratur, impositum tenent, & unus, qui primas inter duos Episcopos sibi adjunctos agit partes, fundit super eo benedictionem; aliis caput illius manu tangentibus, ac solemnibus precibus adhibitis, ejusdemque capite, ac manibus Sacro Chrismate delibutis. Quibus omnibus peractis juramentum fidelitatis Gregorii VII.

[3] Sess. 23. C. 2. de reform.
 [4] C. ordinationes Episcop. ubi Glos. dist. 75.

[5] Can. qui Episcop. 2. dist. 23.
 [6] Can. Episcopus ead. dist.

VII. verbis conceptum Pontifici Romano præstatum. [7] Abbatibus autem Consecrationis loco benedictio tribuitur. [8] Abbatissæ, si intra annum a Consecratione sua benedictionem petere negligant, excident omni jure, quod adquisiverant.

De receptione, & auctoritate Pallii.

TITULUS XI.

PAllium, quod in tanta suæ originis obscuritate aliqui putant, fuisse torquem, & ornamentum Imperatorium, nunc inter insignia sacra relatum, (1) est humerorum amiculum ex agni lana candida, demissum e collo ad pedes, & humeros, per quatuor fasciolas utrinque pendentes, cujus extremis nigræ cruces intexuntur: significans pastoralis officii pro ovium salute sollicitudinem, [2] & amplitudinem potestatis: cum sit proprium insigne Metropolitanorum, sumtum ex Altari, ubi conditur B. Petri corpus; adeo ut ex eodem B. Petri corpore sumtum vulgo dicatur. [3] Idque ita describitur

[7] C. ego de jurejur.

[8] Clem. 2. §. statuimus de statu monach. C. 1. de suppl. neglig. Prælat.

[1] Polydor. virg. de invent. rer. lib. 4. C. 12.

[2] Pelusiot. lib. 1. Epist. 136.

[3] C. significasti de elect.

scribitur a Sleydano. [4] In die Agnetis Virginis, qui est Januarii XXI. in templo D. Agnetis Romæ, cum in Missa imploratur Agnus Dei, super Altare ponuntur agni duo candidi, postea traduntur Basilicæ D. Petri Subdiaconis; hi mittunt illos in pascua, suoque tempore tondent, ex eaque lana permixta reliquæ lanæ, cum in filum deducta fuerit, parantur Pallia. Latitudine sunt ad tres digitos, ab humeris propendent in pectus, atque renes: ad extremum sunt laminæ plumbeæ tenues ejusdem latitudinis; ad hunc modum contextæ deferuntur ad corpora D. Petri, & Pauli, ac certis ibi precibus expeditis relinquuntur per noctem unam: altero die Subdiaconi recipiunt, & honesto loco diligenter asservant. — Episcopis Pallium non convenit, nisi ex privilegio admodum paucis: nempe Hostiensi, Papiensi, Lucensi, Quinqueecclesiensi, Bambergiensi. (5) Pallio autem Archiepiscopale munus adhæret, ut ne nomen quidem quis Archiepiscopi mereatur, antequam Pallium receperit, [6] sine quo prohibetur Concilium Provinciale convocare, Chrisma conficere, consecrare Episcopos, aliaque gerere; quæ cum Missæ sacrificio sunt obeunda; [7] etsi possit Episcopis aliis sibi subiectis permittere, ut suffraganeum conferent.

[4] Lib. 3. commen. anno
1341.

[5] Vid. Vallenf. h. tit. §. 1.
n. 6.

[6] C. nisi de auctor., & usu

pallii.

[7] Host. in summ. h. tit. C.
quod sicut 18. §. præterea
C. significasti 3. de
elect. dist. 100. per tot.

crent. [8] Petendum Pallium est intra tres menses a Consecratione, & quidem enixis precibus, neque illius concessio est aliqua criminis objectione retardanda; nisi accusatores se poenis, si fefellerint, offerentes, crimen intra duos menses promiserint probaturos: [9] dandoque Pallio, fidei, & obedientiæ juramentum erga Summum Pontificem ab Archiepiscopo exigitur. [10] Porro solus Summus Pontifex, utpote cujus jurisdictio in omnem orbem terrarum effunditur, Pallio ubique utitur, & semper; cæteri nonnisi suæ intra jurisditionis fines, statis, certisque diebus, in solemnibus missarum celebratione; nempe in Christi die natali, die festo Sancti Stephani, Sancti Johannis, Circumcisionis Domini, Ephiphaniæ, Palmarum, in Cæna Domini, Sabbatho Sancto, tribus diebus Resurrectionis, Pentecostes, in festo Sancti Johannis Baptistæ, & omnium Apostolorum, in tribus diebus festis B. Mariæ, in Commemoratione omnium Sanctorum, in dedicatione Ecclesiarum, in præcipuis festis diebus Ecclesiæ Archiepiscopalis, in ordinatione Clericorum, in Consecrationibus Episcoporum, & in die anniversaria, quam celebrat Archiepiscopus propriæ Consecrationis. [11] Cæterum ipsam Archiepiscopi personam, eandemque

[8] C. suffraganeis de elect.

[9] Extravag. comm. mali-
tiis de auct.

[10] Can. optatum dist. 100.

[11] C. ult. de fer. G. pronun-

ciandum de Consecr. dist.
3. Gloss. C. ad honorem
v. ad honorem de au-
thorit., & usu pallii C. 2.
cod.

que Ecclesiam Pallium non egreditur; adeo ut neque alteri sit commodandum, & cum eo simul sit humandum; & si mutet Ecclesiam, pro nova Ecclesia novum sit, tam ei, quam successori suo impetrandum.

De vita, & honestate Prælatorum.

TITULUS XII.

PRæter communes virtutes, quibus abundare oportet Episcopum, sunt & præcipua quædam, quæ munus suum comitantur. Etenim non solum ipse criminibus vacare debet Episcopus, sed quamlibet aliorum offensionem, sive, ut ajunt, scandalum, & suspicionem declinare: ne per eum alii deteriores reddantur, per quem deceret fieri meliores. Unde effugere debet & criminosos, ne suo commercio vitam eorum adprobare censeatur: & ne sibi reverentiam ipse minuat, frequentiam quoque aliorum, ac nimiam familiaritatem vitabit. Temperabit vero mansuetudine potestatem, prudentiamque, ac dexteritatem ad concordiam, & conciliationem dissidentium animorum adhibebit, pacem litibus anteponens. [1] Opes ad pauperum levamen, & ad excipiendos hospites, non ad inanes sumtus conferet. Tempus, quod
ei

[1] C. licet plerunque dist. 45.

De officio Archidiaconi.

Archidiaconus est Episcopi Vicarius a jure constitutus, oculus etiam Episcopi appellatus, [1] propter latam administrationem, & in rebus gerendis potestatem : quam oportuit postea, utpote suspectam, & ipsimet Episcopo periculosam, extenuare, divisa potestate in Vicarium, quem appellant Generalem, qui ab ipsomet Episcopo mandatam habet jurisdictionem. Priscis enim temporibus, exceptis Sacramentalibus muneribus, omnia sub Archidiaconi potestate manebant, qui ob auctoritatem rerum gerendarum, & jurisdictionem Archipresbytero antecellit, quamvis hic ordine præstet; cum ille non ascendat supra ordinem Diaconorum. Nunc autem, creatis Vicariis,

C

Archi-

C. r. C. ad hoc de off.
Archid.

Archidiaconi munus depreffum est, ac varie mutatum pro consuetudine locorum: ut de jure communi, ubi non obftet præcipua confuetudo, partes illius fint hæ, quas referemus, dum fimul, quid ad hoc munus exigatur, explicabimus. Ac primo ex S. C. T. requiritur, ut promovendus ad Archidiaconatum ætatem habeat XXV. annorum, [2] fitque dimiffus, vel, ut vulgo ajunt, licentiatuſ e ſtudiis vel Theologiæ, vel Juris Canonici. (3) Dum autem res divina ſolemnniter peragitur, Archidiaconi eſt munera ſacra in Eccleſia Diaconis, & Acolytis tribuere, & Epifcopo celebrante Evangelium prælegere, aut alteri Diacono mandare prælegendum. Ejus item eſt Epifcopo abſente, ac probante, tertio quoque anno luſtrare, ſive viſitare Diœceſim, & Parochiam annis ſingulis, ut minores errores corrigat; majora vero crimina rejiciat ad Epifcopum. [4] Ad Archidiaconi quoque curam pertinet examinare vocatoſ ad Ordineſ ſacroſ, vel ad curam Eccleſiarum Diœceſeoſ, quos ille liſtit, & offert Epifcopo: (5) item & cuſtodire opes Eccleſiæ, atque immittere in poſſeſſionem eoſ, quibuſ beneficia conferuntur. [6] Prohibetur tamen excommunicare, [7] litteraſ dimiſſoriaſ

[2] C. cum in cunctis §. inferiora de elect.

[3] C. T. ſeſſ. 23. C. 12.

[4] C. 1. ubi Gloſſ. de off. Archid. verſ. de tertio C.

mandamus. C. ad hæc eod.

[5] C. ut noſtram eod.

[6] C. §. h. tit. C. licet de poen. C. dudum de elect.

[7] C. ſignificati h. tit.

rias ad ordines suscipiendos dare, [8] Monasteria visitare. Et si vero propter dignitatem ordinis, ut diximus, in re divina peragenda præcedat Archipresbyter Archidiacono: si tamen hic, quamvis Diaconum profiteatur, sit etiam Sacerdos, tum, quia ordine par est Archipresbytero, & jurisdictione major, etiam in celebratione Sacrorum præferetur. [9]

De officio Archipresbyteri .

TITULUS XIV.

Archipresbyter est Caput Sacerdotum, qui vocantur Presbyteri, sive seniores; is, Episcopo absente, locum subit illius in re divina facienda, sive celebranda Missa, aliisque divinis officiis: dictus Archipresbyter urbanus, si munus hoc exerceat in Cathedrali, sive in Civitate; ruralis vero in minoribus Oppidis appellatur, sive Decanus, quod decem præsit rura implentibus Clericis. [1] Archipresbyteri munus est peragere sacrum, & administrare Sacramenta, vel alii peragenda, & administranda mandare, dum ne rem sacram mandet

C 2

in

[8] C. ult. h. tit.

[9] Vid. apud Nicol. h. tit. decretum S. Rituum Congregationis, & Rotæ in una Viterbien. de celebr.

miss. 11. Decembr. 1609.

[1] Cap. 1. de offic. Archipresb. C. penult. eod. C. ad hæc 7. de off. Archidiacon.

in fraudem primæ dignitatis; [2] docere item rectam vivendi normam Sacerdotes, & pœnitentem infirmum consulto Episcopo conciliare: [3] prout late fuit explicatum a Sacra Rota in decisione, quam affert Barbosa; (4) habetque in subiectos suos admonendi, non coercendi potestatem, nisi Episcopo iubente.

Tam autem Archidiaconus Diaconatum, quam Archipresbyter Sacerdotium intra impetrati muneris annum impetrare debent. [5]

De officio Vicarii.

TITULUS XV.

INvaluit sæculo præsertim XII. consuetudo creandorum Vicariorum, qui & Officiales appellantur, & Vicarii generales. Neque ex laicis, [1] neque ex ordine mendicantium licet sumere Vicarium, [2] neque ex Clericis conjugatis, [3] neque ex minoribus XXV. annis, [4] neque ex consanguineis Episcopi, ut
Sacra

[2] S. Congr. apud Barbof. de can., & dignit. C. 5. n. 46., & seq. [3] C. ut singulæ. C. ministerium: C. officium de off. Archip. [4] De Canon., & dign. C. 6. n. 32. [5] Clem. 1. de ætat., & qual. C. 1. dist. 60.	[1] C. in novam 16. q. 7. [2] Clem. etfi 2. v. ad prioratum de rescript. Rebus. in praxi tit. de Vicariis Episcop. n. 30. [3] C. 2. de Cleric. conjug. [4] C. cum in cunctis 7. §. inferiora de elect. Vall. h. tit. §. 3. neque.

Sacra Congregatio respondit in una Tarentina 6. Aprilis 1655. In constitutum autem Vicarium transit omnis jurisdictio, five spiritualis, five temporalis, quæ jure ordinario competit, excepta collatione beneficiorum, quæ vi generalis commissionis non transfertur, & facultate recipiendarum resignationum; item facultate cogendæ Diœcesanæ Synodi, Diœcesis visitandæ, dimissorias dandi, res Ecclesiasticas alienandi, feudales causas cognoscendi, recipiendi juramentum Episcopaliū Vassallorum, indulgentias concedendi, & ea, quæ sunt Episcopalis ordinis, exercendi. Excipiuntur etiam a generali mandato, quo Vicarius constituitur, omnia, quæ competunt Episcopo jure speciali; item, ex multorum sententia, cognitio causarum matrimonialium, [5] & causarum criminalium ultra inquisitionem, & levem coercionem. [6] A Vicario autem generali ad Episcopum non appellatur, quia cum eo constituit unum tribunal; cumque mandatam habeat jurisdictionem, fungitur vice mandantis, ideoque videretur ab Episcopo ad eundem Episcopum appellari. Extinguitur Vicarii jurisdictio, si Episcopi jurisdictio extinguatur, five morte, five captivitate, five pœna, &

C 3

deni-

[5] C. accedentibus 12. de excess. Præl. Conc. Trid. de reform. sess. 24. C. 20.

[6] C. penult. de officio Vicarii ibid.

denique voluntate Episcopi, si eum amoverit, aut ipsius Vicarii, si munus deposuerit. Est & aliud genus Vicariorum cum aliqua jurisdictione, qui appellantur Foranei, quique ab Episcopo constituuntur in minoribus Oppidis; cum Generalis ubique adesse non possit. Hi propter locorum distantiam separatim ab Episcopo tribunal habent, ideoque ab iis ad Episcopum appellatur. Sunt & Vicarii, qui in divinis, nempe in Sacramentorum administratione loco Parochi, vel occupati, vel absentis, dicuntur constituti ad tempus, vel in perpetuum, prout necessitas postulat, cum congrua fructuum portione, approbante Episcopo, ex ipsius Parochiæ redditibus detrahenda. [7] Sunt item Vicarii, qui Apostolici nuncupantur, ab Urbe missi, ut administrent vice Episcopi, vel absentis, vel rei alicujus gravis criminis, vel aliam necessariam ob causam.

De Coadjutore.

TITULUS XVI.

EPiscopis aut ægrotantibus, aut furentibus, aut alia iusta ratione administrandæ Ecclesiæ facultate carentibus dabatur olim perpetuo, nunc autem, ne commoveatur desiderium alienæ mortis,

[7] Conc. Trid. C. 7. sess. 7. |
de reform. sess. 25. , & |

16., & sess. 23. C. 1. cum
concordan.

tis, datur ex Conc. Trid. ad tempus Coadjutor, qui perinde, atque ipse Episcopus titularis in Ecclesia resideat, attributa ei certa fructuum portione, si utrique sufficiant; sin minus, pro Coadjutore remanebunt ii fructus, qui supersunt ex necessaria sustentatione coadjuti, ac si Coadjutori satis non sit, quod deest, ex Parochianorum substantiis, aut alicunde supplebitur.

Quod si evidens Ecclesiae utilitas perpetuum Coadjutorem postulet, causa cognita a Summo Pontifice concedetur.

De Chorepiscoporum usu sublato.

TITULUS XVII

CHorepiscopi, sive Episcopi locorum erant, qui in eadem Dioecesi gerebant in minoribus Oppidis munus Episcopi in majori Civitate manentis, cum potestate quidem Presbyterali majore, minore vero Episcopali: nam tantum minores ordines conferebant, non vero sacros, & a gravioribus negotiis abstinere debebant. Sed cum intra suae potestatis fines non se continerent, & Episcopalem auctoritatem perturbarent, evenit, ut is ordo primum ex Oriente, postea ex Occidente tolleretur, ac tandem sub Carolo Magno, & Leone III. ab Ecclesia prorsus exularet.

C 4

DE

De Translatione.

TITULUS XVIII.

Spirituale Conjugium, quod inter Episcopum, & Ecclesiam contrahitur, solvitur per translationem ejusdem ad aliam Ecclesiam, cum qua novum conjugium initur. Transfertur autem Episcopus a Summo Pontifice ad aliam Ecclesiam justis ex causis: nempe si præsens Ecclesia everfa sit ab hostibus, ita ut nihil Episcopo administrandum superfit, vel, si Episcopus ita meritis præcellat, ut sit ad majoris Ecclesiæ regimen utilior. [1] Adeo autem pendet a Summi Pontificis potestate translatio, ut, si sine illius auctoritate quis mutet Ecclesiam, non novam modo, sed & veterem, quam regebat, amittat; [2] & si consenserit Pontifex, ut Episcopus transferatur ad Ecclesiam majorem, non possit transferri ad minorem: [3] vacatque prior Ecclesia statim, atque, adprobante Pontifice, quis Episcopus translationi consenserit. [4] Et hæc de majorum; nunc de minorum beneficiorum permutatione tractemus. Minora beneficia Episcopi, cujus in loco sita sunt, auctoritate permutantur, adeo ut, si sub diversis Diocæsibus sint, cujusque

[1] C. suas 35. 7. quæst. 1.

[2] C. 3., & C. 1. de transl. Episcop.

[3] C. licet eod.

[4] Piring. h. tit. §. 3.

que Diœceſeos Epifcopi conſenſus exigatur. [5] Eſt autem permutatio mutua beneficiorum dimiſſio, ſive reſignatio, ut alter alterius dimittentis beneficium conſequatur. Unde, ſi alius reſignare nolit, alter, qui ante reſignavit, ne ſua ſimplicitate capiat, poſſet ad reſignatum beneficium redire: [6] ac, ſi neglecto Epifcopi conſenſu, aliqui permutent, beneficia per ſententiam iudicis amittent. [7] Antequam autem permutationem Epifcopus permittat, cognoscere debet cauſas, propter quas petitur, & exigere conſenſum eorum, qui jus habent vel conferendi, vel eligendi, vel præſentandi ad beneficia, de quibus agitur: itemque cavere, ut in Eccleſiis permutatio publicetur, illudque omne ſervetur, quod a Gregorio XIII. præſcribitur. [8] Dum autem ſpirituale cum temporali non commutetur, omnia beneficia licebit inter ſe permutare, etiam ſi Curatum cum ſimplici permutetur. [9] Excipiuntur beneficia unita, hoc eſt, quæ cum ſumma inveniuntur aliis Eccleſiis in tempus futuræ vacationis, ne fraus fiat Eccleſiis, in quarum incrementum ea unio cedit. Item excipiuntur beneficia ſummo Pontifici reſervata, quorum permutatio ſine Summi Pontificis conſenſu

[5] Andreas Gammar de rer. perm. ſive in C. 1. cod. in 6. n. 33., & ſeq.
[6] C. cum univerſorum de rer. perm.

[7] C. cum olim 7. de rer. perm.
[8] In Conſt. incip. *humano iudicio*.
[9] C. cum venerabilis, ubi DD. de except.

sensu non permittitur, & tandem beneficia litigiosa, propter vetitam rei litigiosæ in alium translationem, pendente judicio. [10]

De Renunciatione.

TITULUS XIX.

Renunciatio, sive resignatio beneficiorum est proprii juris voluntaria dimissio certis ex causis ex auctoritate superioris. Quod a priscorum sæculorum severitate alienum, frequentari cœpit sub Alexandro III. justis allatis causis. [1] Duplex est autem resignatio, tacita, quæ a jure ipso inducitur, cum quis Clericus aut nuptias contrahit, aut beneficium suscipit, priori repugnans, sive incompatible, ut vocant, cum altero, quod habebat: nam utroque casu beneficium vacat: quia neque nuptiæ simul cum beneficio, neque duo beneficia incompatible in eandem personam cadere possunt. [2] Expressa est, quæ fit verbis dimittendi animum declarantibus; quæ item vel pura est, sive conditione vacans, ubi nihil renuncianti ex eo beneficio reservatur, quæ fieri potest coram legitimo superiore, etiam si non sit Papa; vel conditionalis, quæ Pontificis

[10] Piring. in decretal. de rer. perm. §. 40.

[1] C. 10. de renunciat,

[2] C. de multa 28. de præb. C. diversis de Clericis conjug.

tificis auctoritatem requirit , [3] ut si quis velit retinere aliquid ex beneficio dimisso, vel, si dimittit, alicui a se demonstrato conferatur, aut si dimittendo exceperit, ut mortuo eo, in quem beneficium destinat , liceat renuncianti ad beneficium redire. [4] Licet autem a se abdicare omnia beneficia , etiam Pontificatum Maximum, ut Cœlestinus proprio exemplo, & successor ejus Bonifacius VIII. sua constitutione sancivit. [5] Non licet autem dimittere beneficia majora , nempe majores dignitates , & Abbantias exemptas, sine permisso Pontificis, qui sequentibus ex causis assentitur: nempe, ex conscientia criminis a dimittente admissi, propter quod, etiam peracta pœnitentia, est ei munere carendum . Deinde ex imbecillitate corporis , qua pastoralia officia impediuntur : præterea ex pervicacia plebis sibi subjectæ, quæ ad parendum cogi nequeat; & ex gravi offensione, sive scandalo, quod vitari sine Ecclesiæ dimissione non possit ; necnon ex summa Præfulis imperitiâ, & tandem ex irregularitate ab injustis natalibus procedente, [6] quæ omnia breviter his comprehenduntur versibus.

*Debilis , insanus , male conscius , irregularis ,
Quem mala plebs odit , dans scandala , cedere
possit .*

Minora

[3] Const. 58. S. Pii V.

p. 11. C. 3. §. 2. n. 152.

[4] C. quam pio. 1. q. 2. C. cum pridem C. ult. de pactis. Garzia de benef.

[5] C. 1. de renunc. in 6.

[6] C. nisi cum pridem 10. de renunc.

Minora vero beneficia curata recte dimittentur coram Episcopo, dum ne dimittantur intra triennium a capta illorum possessione, ac dummodo accedat aliqua ex causis, quæ in S. Pii V. constitutione præscribuntur, [7] quæ similes sunt fere superioribus. Nulla porro resignatio valebit, si resignans, siue validus, siue infirmus, ante diem vigesimum a facta resignatione decesserit; quod ex Regula XVIII. Cancellariæ proficiscitur. Neque, si de beneficio jurispatronatus agatur, sine patroni consensu resignatio subsistit. [8] Præterea inutilis est resignatio beneficiorum litigiosorum ex causa superius adducta, & beneficiorum unitorum, antequam unio effectum consequatur. [9] Item beneficiorum in commendam datorum, donec tradantur in titulum, & pensionem Ecclesiasticam, ne illarum vacatio differatur. [10] Inutilis est etiam resignatio in alterius fraudem intenta. Denique nulla beneficiorum Episcopatu minorum resignatio subsistit, nisi ex præscripto Constitutionis Gregorianæ publicetur. [11] Resignamus etiam per procuratorem, siue unum, siue plures; siue clericum, siue laicum, dummodo facultas resignandi, cum certi beneficii demonstratione mandato scriptis tradito con-

[7] In Bulla, quæ incipit
quanta.

[8] Piring. tit. de renunc.
sect. 6. §. 1.

[9] Conc. Trid. sess. 23. C.

18. de reform.

[10] Piring. h. tit. sect. 2.
C. 2.

[11] Constit. Gregor. XIII.
incip. *humano vix jud.*

contineatur. [12] Ubi autem renunciandi facultas fuerit impetrata, non est amplius poenitentiae locus, [13] quamvis ad renunciatum beneficium liceat ex nova causa, novaque impetratione redire; [14] sicuti Episcopo fas est repetere Ecclesiam, quam hostium metu, vel ob valetudinem monachismo suscepto reliquit, si causae istae cessaverint. [15]

De Depositione, seu Degradatione.

TITULUS XX.

EXemplo exauctorationis militaris, quae, detracto cingulo, quod erat insigne militiae, peragebatur; etiam Ecclesia, quae pia, & coelestis militia est, clericorum, sive militum suorum exauctorationem induxit, quam depositionem, sive degradationem appellamus, in qua clerico detrahuntur insignia clericalia singulorum, quos suscepit, ordinum a Summo ad novissimum, conceptis verbis, quae sententias continent oppositas formulis illis, quibus singuli ordines conferuntur, turbata etiam clericali corona per capillorum abrasionem: ut ademtum ei appareat exercitium omne, quod accepit, manente tamen ordinis charactere, ac pote-

[12] Clem. unica de renunc.

[13] C. quidem de renunc.

[14] C. cum inter 2. eod.

[15] C. post trans. eod.

potestate: [1] quamvis sæculari iudici, coram quo hic actus exercetur, puniendus tradatur, ad sæcularem statum redactus, adjectis precibus, ut quam mitissime tractetur. [2] Olim Episcoporum depositio per XII. Episcopos, Sacerdotum per sex, Diaconorum itidem per tres Episcopos peragebatur. [3] Verum propter convocandorum Episcoporum difficultatem Conc. Trid. [4], Episcoporum degradatione in prior observatione relicta, de Sacerdotibus constituit, ut sufficiat eis degradandis Episcopus, cui Sacerdos, vel Clericus illé subest, accitis, quod commode fieri possit, Abbatibus Mitræ, ac Baculi jus habentibus. Sed non ex omni crimine funesta hæc solemnitas est adhibenda, sed ex enormibus tantum, ex quibus Clericus sæculari brachio puniendus traditur: nempe hæreseos, [5] falsationis litterarum Apostolicarum, [6] ob calumniam, & conspiracyem in suum Episcopum, [7] falsationis monetæ, [8] ob celebrationem Missæ, & auditas confessiones sine ordine sacerdotali, [9] ob averfam venerem; [10] ob surreptam sacram, in qua Eucharistia

[1] C. quod quidam 5. q. 1.
C. licet 31. q. 7.

[2] C. 2. de poenis in 6. C.
novimus de verb. signif.

[3] Can. felix 15.

[4] C. 4. sess. 23. de re. orm.

[5] C. ad abolendam, ubi
Gloss. de hæret.

[6] C. ad falsarior. de crim.
falsi.

[7] C. si quis Sacerdotum 55.
q. 1.

[8] Urban. VIII. Const. 1.

[9] Clem. VIII. Const. 81.

[10] Pius V. Const. 72.

charistia conditur, pixydem. [11] Est & depositio, quæ appellatur verbalis per sententiam judicis in minoribus delictis, per quam neque sæculari Clericus traditur, nec privilegia ordinis amittit. [12]

De Sacerdotibus in inferiori ordine constitutis.

TITULUS XXI.

Proximus Episcopali ordini Presbyteralis est, sive ordo minorum Sacerdotum, quos tum Christus instituit, cum LXX. discipulos creavit; in quorum locum Presbyteri successerunt; minores Episcopis in Apostolorum locum succedentibus. Presbyterorum potestas partim ex ordine trahit, partim ex jurisdictione. Trahit ex ordine Divini Corporis consecrationem, prædicationem Divini Verbi, & infirmorum unctionem. Trahit ex jurisdictione potestatem ligandi, solvendi que animas; quod autem jurisdictionis Presbyteri habent, nempe facultatem dimittendi peccata, & retinendi, potest Episcopus arbitrio suo vel inhibere, vel contrahere, sive restringere, vel laxare: præterquam in mortis articulo, quo casu Presbyteri in morientem

[11] Innocent. XI. apud Rainald. tit. 2. C. 14. n. 3. | ab hom. de jud. n. 68.
 [12] C. cum non ab hom. de jud. | Fagnan. in C. cum non

tem liberam habent dimittendorum peccatorum potestatem. [1]

Invenitur & Presbyterarum nomen, quæ uxores erant Clericorum ante Presbyterarum ductæ, post Presbyteratum sororum loco habebantur: [2] quo etiam nomine gaudebant vetustiores viduæ sacris addictæ ministeriis. [3]

De iis, qui sunt in Sacris constituti.

TITULUS XXII.

Presbyteris minores gradu sunt Diaconi. Diaconus est idem, ac latine minister: quia olim non modo rei sacræ, sed & civilibus Ecclesiæ negotiis vacabant, instituti ab Apostolis, ut in eos deponerent rerum temporalium curam: ideo priscis temporibus in singulis Urbibus creabantur septem, quia totidem Apostoli Hierosolymis creaverant; [1] nostris autem temporibus ministeriis tantum sacris adscribuntur, Sacerdoti sacrificanti, vel alia Sacramenta administranti operam præbentes, & in Missæ sacrificio Evangelium recitantes, [2] urgen-

[1] Conc. Trid. C. 15. sess. de reform. Cucchus inst. major. lib. 17. tit. 16. n.

45.
[2] C. 18. d. 32.

[3] Conc. Carthag. 4. can. 12.
[1] C. Diaconi 11., & 12. d. 93. C. Dominus noster 25. §. meminisse ead. d.
[2] C. 1. vers. ad Diaconum d. 25.

urgenteque necessitate baptizandi, Eucharistia-
que administrandæ curam suscipientes. [3] His
veluti subsidiarii accesserunt Subdiaconi, quo-
rum est munus Diacono ad Altaria subser-
vire, sacra lintea, vasa, panem, & vinum ad
usum Sacrificii necessaria præparare, Episcopo,
& Sacerdoti manus in Sacrificio ablumentibus
aquam effundere, in Missa Epistolam recitare,
strepitum, dum Sacra celebrantur, ab Ecclesia
prohibere. [4] Cum autem super sacrorum
ordinum ætate antiquitas variaverit, C. Trid.
decreto [5] definitum est, ut nullus in poste-
rum ordinaretur Subdiaconus ante annum
XXII., nec Diaconus ante annum XXIII., ne-
que Presbyter ante annum XXV. ætatis. Con-
stituit præterea Sac. Conc. Trid. circa sacros
ordines, ut ordinandi per mensem ante ordi-
nationem Episcopum adeant; cujus jussu Pa-
rochus, propositis eorum in Ecclesia publice
nominibus, natalem, vitam, & mores eorum
exploret; [6] & ex sacrorum Canonum vete-
ri præscripto idem Concilium jussit, ut ante
ordinationem Episcopus coram peritis Sacerdo-
tibus de doctrina, moribus, ætate, ac genere
ipsorum examen instituat.

Fuerunt olim usque a primis Ecclesiæ tem-
poribus & Diaconissæ, vel Diaconæ, quæ
operam in piis muneribus præstabant foeminis,

D

nis,

[3] C. præsentis d. 93.

[4] Catechism. de Sacram.
ord. n. 37.

[5] De reform. sess. 23. C.

[6] Sess. 23. C. 5. de reform.

nis, Ecclesiæque ministrabant iis in rebus, ubi per pudorem sexus licebat.

De iis, qui sunt in minoribus Ordinibus constituti.

TITULUS XXIII.

Infimus Clericorum ordo eorum est, qui tonsura initiantur. Clerici enim, utpote observantiores Ecclesiasticæ severitatis, antiquos mores retinuerunt, & tondendi capitis usum, qui veterum Romanorum erat, omnibus temporibus in Latina Ecclesia custodierunt. Coronæ autem figuram tonsione capillorum in capite designatam gerunt, vel ut imaginem ferant spinæ Coronæ, quæ Christo fuit imposita, vel ut notam exhibeant regis dignitatis, quæ vere non ab humano, sed a divino regno defertur. Tonsura ex Sac. Conc. Trid. decreto [1] initiari quis nequit, nisi suscepto Sacramento Confirmationis, & consequenter septem annos natus, ut tamen & litteras sciat: [2] cum ejus officium sit psallere in Choro, vicariamque operam præstare Clericorum aliorum

[1] Sess. 23. C. 4.

[2] C. ult. de temp. ordin. in 6.

rum absentium. [3] Ingressus autem quis ordinem Clericorum per primam tonsuram acquirit omnia Clericorum privilegia , & facultatem simul petendorum aliorum ordinum , & primo eorum, qui appellantur minores, ut a sacris, nempe majoribus distinguantur. Minores enim ita ministerio sacro vacant, ut a contactu Sacramentorum abstineant. Sunt autem minores ordines quatuor, quorum primus est Ostiariorum, [4] qui, Ecclesiæ clavibus acceptis, claudendis, aperiendisque foribus, arcendisque infidelibus, & excommunicatis præficiuntur. Secundus est Lectorum, quibus sacri Libri populo ex suggestu recitandi traduntur. [5] Tertius est Exorcistarum, qui facultatem accipiunt ejiciendorum Dæmonum certis, & solemnibus imprecationibus. [6] Quartus est Acolytorum, sive sectatorum, quorum est comitari, & affectari Episcopum, funalia, sive cereos præferre, suggesta Diaconis pro Eucharistiæ administratione præparare. Ordinibus vero majoribus quidem interdictum est in Ecclesia Latina conjugium, non minoribus, quamvis uxorem ducentes minores Clerici amittant Ecclesiastica beneficia. [7]

D 2

COM.

[3] C. 1. d. 25. can. psalmista d. 23., & C. 1. d. 21.
[4] D. 25. C. 1. §. ad Ostiarium.

[5] §. ad Lectorem ead. d.
[6] §. ad Exorcistam.
[7] C. quod a te 3. de Cler. conjug.

Communia tam minorum, quam majorum Ordinum.

TITULUS XXIV.

Ordinum ubique conferendorum potestas solius est Summi Pontificis: Episcoporum enim aliorum facultas propria Diœcesi terminatur: alterius vero Diœceseos Clericum sine venia Episcopi Diœceseos illius ordinare prohibentur, nisi quem triennio inter familiares habuerint, eique ordinato statim beneficium conferant. [1] Concessa autem venia, quæ litteris, quas appellant dimissoriales, committitur, morte concedentis non expirat, nisi a successore revocetur. [2] Porro proprius aliqujus hominis Episcopus quis dicitur aut ratione originis, si natales vel ipse, vel pater habuerit in ea Diœcesi, ubi domicilium non fortuito, sed permanendi animo locaverat: aut ratione domicilii, si vel ipse ordinandus a patre seorsum habitans, vel ipse pater cum filio secum habitante firmum domicilium eo transtulerint; aut ratione beneficii, si ea in Diœcesi, ubi ordines petit, beneficium ordinando sit paratum, quod vitæ subsidio sufficiat, observatis

[1] Conc. Trid. sess. 23. C. 9. de reform. 14. C. 4. de reform.

[2] Vallens. in decretal. de temp. ordinat. §. 4.

fervatis iis, quæ novissime statuit constitutio Innocentii XII., in qua fuscæ, ac distincte de ratione suscipiendorum ordinum, & concedendarum dimissorialium cavetur. Neque licet aliena in Diœcesi Episcopo ulli exercere Pontificales actus, nisi in homines sibi subiectos, & permissu alterius Episcopi, ad cuius jus ea Diœcesis pertineat. [3] Qui Summi Pontificis jussu aliquem ordinem acceperunt, quamvis ordinarii sui potestati subjaceant; [4] sine tamen ipsius Pontificis venia per ullum Episcopum ad ultiores ordines perducere prohibentur. [5] Græcus a Latino Episcopo, & Latinus a Græco non recte ordinabitur, ne ritus inhoneste permisceantur. (6) Quod si Græcus Episcopo Latino sit subiectus, poterit ab Episcopo Græco post acceptam ab Episcopo suo Latino veniam ordinari. [7] Explorati autem juris est, non modo eum, qui Episcopatum deposuit, sed & Episcopum excommunicatum, & etiam hæreticum retinere semper characterem ordinis, animo insculptum: adeo ut animis aliorum, ordinando, imprimat characteres ordinum, quos tribuit, quamvis non communicet exercitium eorum. [8] Etenim & ipsi hæretici, quamvis non conferant gratiam, qua carent, & exercitium, tamen vera conferunt

D 3

Sacra-

[3] Conc. Trid. sess. 14. C. 2.

[4] C. perpetuas de majorit. & obed.

[5] C. cum in distribuendis de temp. ord.

[6] C. cum secundum de temp. ordin.

[7] C. quod translationem eod.

[8] C. quidam 97. 1. quæst.

Sacramenta. (9) Qui vero sine ordine officiis fungatur sacris, spem ordinum amittit in posterum: [10] & quoniam non constat ædificium sine fundamento; ideo, si non baptizatus ordines acceperit, baptizandus est, & postea iterum ordinandus. [11] Regulares subditis suis litteras dimissoriales tantum ad Diocesanos ejus Monasterii, cujus in familia est is, qui ordines petit, dare possunt. Et, si Ordinarius illius Dioceseos vel absit, vel ordinationes non habeat, dare possunt litteras ad quoscumque, ut sacra Congregatio censuit. [12] Ne autem Clericus ordinem suum dedecoret, victum inhoneste quæsitans; nemo [exceptis regularibus, qui ad titulum religiosæ paupertatis ordinantur] nemo, inquam, alius, nisi ad titulum beneficii, aut, eo deficiente, ac necessitate cogente, ad titulum ordinabitur certi, ac sufficientis patrimonii, quod immobilibus constet. Idque neque alienari postea, neque ullis oneribus subjici potest: [13] utque Clericalis ordo turpitudine omni careat, nemo recipitur, antequam vita, & mores examinentur, quos Parochus explorabit a consciis, postquam nomina ordinandorum publicaverit. Quod examen qui subterfugerit, ordinis exercitio carebit, [14] si ordinandis se clam, ut Episcopum

[9] Magist. sentent. lib. 4. dist. 25., ubi D. Thomas.

[10] C. penult. de Cler. non ordin. ministr.

[11] C. ult. de presbyter. non baptiz. l. q. 1. C. cum Paul.

[12] Apud Nicol. de tempor. ordin. sub n. 7.

[13] C. T. C. 2. sess. 21. de ref.

[14] C. ult. d. 24., & seq. de eo, qui furtive ordin. suscepit.

copum falleret, inferuerit. Promoti per saltum, siue qui ad ordinem maiorem, neglectis mediis, ascenderunt, si dolo careant, ordinis suscepti exercitio tandiu privabuntur, quandiu elabatur tempus necessarium ad ordinem, quem omiserunt: & si non ministraverint, poterit super eo Episcopus dispensare. [15] Priscis Canonibus ad ordinationes sunt constituta tempora quatuor, quæ jejunando de more transigimus: quod jejunium ordinationis causa fuit constitutum, & institutum. Sunt autem hæc: nempe jejunium mensis IV., hoc est Junii, qui quartus est mensis a Martio, unde veteres etiam Christiani annum inchoabant, & mensis VII., hoc est Septembris; & X., hoc est Decembris, & Quadragesimæ initio, extra quæ tempora majores ordines conferre non licet, nisi ei, qui a Summo Pontifice veniam acceperit, impetrato brevi, quod appellant extra tempora, exceptis duobus Sabbatis, nempe Sabbato Sancto, & Sabbato ante Dominicam Passionis, qui etiam sunt ordinationum solemnes dies; adeo ut sex Sabbatis ordinationes solemniter habeantur: (16) nisi multitudo ordinandorum postulet, ut in sequentem diem Dominicam ordinatio producat. [17] Dignus autem ordinationibus locus est Ecclesia Cathedralis, vel alia ex majoribus, si quis Episcopi

D 4

per-

[15] Conc. Trid. sess. 23. C. 14. de reform.

[16] C. quod a patribus dist. 5. cum Gloss. verb. Sab-

bati, & C. de eo: de temp. ordin. Conc. Trid. sess. 23. C. 8. de reform.

[17] Cit. C. quod a patribus.

permiffu ea in Diœcefi ordines conferat. [18] Minoribus autem ordinibus quilibet feftus dies, & Diœcefeos locus eft aptus: [19] & primæ tonsuræ idoneus eft etiam dies non feftus, & locus extra Diœceſim, cum fit actus voluntariæ iurisdictionis. [20] Sed & certis temporum intervallis, non vero fimul conferendi ſunt ordines majores, adeo ut annum inter unum, & alium intercedere oporteat, [21] niſi ex juſta cauſa Epifcopus diſpenſaverit. Minores vero, ſi Epifcopo videatur, vel uno die conferre licuerit. [22] Quod autem ad ſcientiam Clericorum attinet, minorum quidem ordinum idonea ſcientia eſt intelligentia Linguæ Latinæ; ordinum vero ſacrorum idonea ſcientia eſt, quæ ad munus cujuſque ordinis recte peragendum, & ad explicanda Sacramenta requiritur, quæque ſaluti conferat animarum. [23]

[18] Seſſ. 23. C. de reform.

[19] Seſſ. 6. C. 5. de reform.

[20] Rebuſ. in prax. tit. de Cleric., & quiet. quom. n. 12.

[21] Conc. Trid. ſeſſ. 23. C.

13., & 14. de reform.

[22] C. de eo: de temp. ordin. ſeſſ. 23. C. 11. de reform.

[23] C. 13., & 14. ſeſſ. 23. de reform.

QUI

Qui promoveri non possint.

TITULUS XXV.

COgnitis, qui promoveri non possint, ceteros promoveri posse intelligemus. Excluduntur igitur ab ordinibus.

I. Qui baptismum adhuc non acceperunt, cum januam Ecclesiæ non sint ingressi. [1]

II. Mulieres; ordinum enim sunt incapaces. [2]

III. Servi; etenim, quia ordinem suscipientes, adipiscerentur libertatem, ideo sine consensu dominorum inter Clericos non recipiuntur. [3]

IV. Sindici Universitatum, & tutores pupillorum, & quotquot obligantur ad redditionem rationum sive publicarum, sive privatarum, si de suo dolo a privatis conveniuntur. [4]

V. Quotquot vel publicam infamiam ob crimen, [5] vel publicum ludibrium ob vitæ turpitudinem incurrerunt; item simoniacus, & homicida, etiamsi crimina eorum publice non

[1] Cap. 1., & 3. de Prefbyter. non baptiz.

[2] C. 1. in fin. de toll. ab Cleric. C. Socrates d. 23.

[3] C. 1. 1. d. 54. C. 2. de

fervis non ordin.

[4] C. unico de oblig. ad ratiocin. C. lege d. 53.

[5] C. ult. de coh. Cleric.

C. cum infames 6. q. 1.

non innotuerint: [6] excepto homicida involuntario, qui nulla sua culpa, nec dum rei illicitæ operam daret, sed casu hominem occiderit. [7]

VI. Excluduntur nati ex injustis nuptiis, sive illegitimi: nisi religionem monasticam ingredientes, natalium sordes professione pietatis abluerint. [8] Sed quamvis illi inter Monachos Clerici ordinentur, tamen eis est a Præfecturis suæ religionis abstinendum. [9] Porro ut a beneficiis quælibet hæreditariæ successionis imago submoveatur, deleaturque omnis memoria conjugii, filii Clericorum, & Presbyterorum illegitimi, ex dispensatione ordinati, neque beneficium, nec super eo pensionem obtinere, neque obire ministerium ullum possunt in Ecclesia, ubi pater eorum dignitatem, aut beneficium Ecclesiasticum perpetuum obtinuerit. (10) Immo nec filius Presbyteri legitimus, nempe susceptus ex legitimo conjugio ante ordinationem, sine venia Sedis Apostolicæ, in sui patris beneficio succedere potest proxime, vel, ut ajunt, immediate, sine aliqua

[6] C. ult. de temp. ordinat. C. inquisitionis 21. de accusat.

[7] C. suscepimus 10. cum seq. eod. clem. unica eodem, scil. de homicid. Conc. Trid. sess. 14. C. 7. de reform. C. si quis viduam d. 50. & ibi

Glossa C. ult. de homicid. in 6.

[8] C. 2., & C. ad hæc cum concord. de fil. presbyt. C. nisi d. 56.

[9] C. 1., & ult. de fil. presb.

[10] C. 2. 3. 4. 15. 16. de fil. presbyter. Conc. Trid. sess. 25. C. 15. de reform.

qua persona media, in quam post ejus patrem collatum fuerit. [11]

VII. Arcetur ab ordinibus bigami, sive qui post mortem unius aliam uxorem duxerint, propter suspicionem, quam præbuerunt, incontinentiæ. Est autem bigamia triplex; vera, interpretativa, & similitudinaria. Vera est, quam proxime significavimus: nempe duplex conjugium; interpretativa, in qua non re, sed vi, ac potestate duplex conjugium consideratur; veluti si quis ducat uxorem alio marito viduatam, [12] aut ab alio fornicarie corruptam, [13] vel virginem, quæ post nuptias alteri prius, quam conjugii suo, se immiscuerit. [14] Similitudinaria est, cum quis sacro decoratus ordine, aut continentiæ voto devinctus, uxorem ducit etiam virginem, cumque ea rem habet: quamvis enim irritas nuptias contrahat, ut tamen affectus contrahendi puniatur, pro bigamo habetur. [15] Quæ postrema bigamiæ species Episcopi dispensatione deletur, ne ordinibus suscipiendis obstet, [16] cum Superiores nonnisi Pontificis dispensatione tollantur. Bigamia vero non solum aditum præcludit ad ordines, sed minores Clericos ad laica-

[11] C. ad extirpandas de fil. presbyteror. C. dilectus eodem.

[12] C. si quis viduam 50.

[13] C. maritum d. 33.

[14] C. si cujus, & can. si

laici 34. dist.

[15] C. quotquot 27. C. a nobis de big. non ordin.

[16] C. 1., & 4., ubi Gloss. v. indulg. de Cleric. conjug.

laicalem conditionem redigit, ut nec per mortem ipsam ad Clericatum redeant. [17] Clerici vero majores, qui nempe sacros ordines susceperunt, clericalia privilegia minime amittunt. [18]

VIII. Arcentur ab ordinibus eunuchi, qui sua sponte sibi virilia secuerint, etiamsi continentię servandę causa.

IX. Arcentur epileptici, & corpore vitiiati, & surdi, & muti, & insigni deformitate notati, & membro aliquo destituti; partim, ne ordines ludibrio aliorum objiciant; partim, quia corporis vitio non sunt idonei ad ordinis exercitium: puta, si digito careant, ad frangendum panem necessario. [19]

X. Arcentur in ægritudine baptizati, cum necessitate magis, imminente morte, quam fervore pietatis ad baptismum adducti videantur, nisi cum valuerint, suis operibus studium pietatis ostenderint. [20]

XI. Indocti, & illitterati, ut alibi ostendimus.

XII. Infantes, & quotquot vel natura, vel morbo mente sunt imbecilliores. [21]

XIII. Hæretici, & ab hæreticis baptizati, cum ætate adoleverint, & Apostatę, & Neophyti,

[17] C. 2. 3. de bigam. non ordin. C. unic. eod. in 6.

[18] C. nuper., & C. ult. de bigam. non ordin.

[19] C. communiter d. 33. C.

ult. d. 51. C. placuit cum seq. 1. q. 4.

[20] C. 1., & seq. d. 57.

[21] C. 2., & 3., & can. Clericus d. 33.

phyti, & iterum baptizati; [22] & qui publicam pœnitentiam egerunt: nam nota gravis criminis, populi venerationem eis adimeret: [23] quos, si Episcopus scienter ordina-verit, ordinandi potestate privatur. Et denique ii, qui uxorem habent, de quibus supra.

De Præbendis, & aliis Beneficiis.

TITULUS XXVI.

Quia ordinibus beneficia ministeriis clericalibus conjuncta cohærent: ideo, quamvis ad res beneficia pertineant, tamen personis, quibus cohærent ordines, hanc translationem conjungendam putavimus. Sicuti vero militibus benemerentibus Imperatores prædia colenda, & ad victum suum retinenda concedebant, quæ beneficia vocabantur; ita postquam immobilia possidere cœpit Ecclesia, ea beneficii nomine contulit in ministeria, certa, ut qui ea exerce-ret, haberet, unde victum

[22] C. ult. d. 5. C. qui in qualibet 1. q. 7. C. ventum 18. in fin. 1. q. 1. C. qui bis 117. de con-

secrat. dist. 4.

[23] C. expœnitentibus. C. illud quoque. C. placuit. C. in capite d. 56.

Etum caperet . Ideo priscis Ecclesiæ temporibus quodlibet beneficium habebat adjunctum ministerium, & officium, quod postea sæculo, ut creditur, XI. commutari cœpit in recitationem divinarum precum, quod propterea officium appellatur: unde quæ prædia proventus tantum suppeditant sine obligatione operarum, aut ministerii, simplicium beneficiorum nomen acceperunt . Præbendæ nomen, quamvis omnes redditus Ecclesiasticos contineat, angustiori tamen significatione continet beneficium, quod est jus percipiendi proventus Ecclesiæ, ratione muneris Ecclesiastici. [1] Propterea nemo ad munus Ecclesiasticum, si sufficienti patrimonio careat, est evehendus absque Præbendâ, ni velit Episcopus ei, quem ita ordinavit, dampnari ad sumtus necessarios, donec illi aliunde obvenerit . [2] Beneficia porro vel majora sunt, ut Pontificatus Maximus, Patriarchatus, Archiepiscopatus, Episcopatus, Abbatia, vel minora his, quorum alia simplicia, de quibus supra, alia curata, quæ curam animarum, vel jurisdictionem, vel utramque habent annexam, [3] vel dignitatem, vel personatum, vel officium: quæ alicubi promiscue accipiuntur, alicubi distinguuntur,

[1] C. si quis dator. Cap. ex multis §. constitutus 1. q. 3.

[2] C. 2., & C. Episcopus de præb.

[3] Clem. 2. §. verum de sepult. Conc. Trid. sess. 23. C. 1. de reform. C. 1. de off. Archidiac., & C. 1. de off. Archipresb.

tur, unde spectanda est loci consuetudo. [4] Cum distinguuntur, nomine dignitatis venit Præpositura, Archidiaconatus, Abbatia, secularis, & regularis: nomine personatus venit præeminentia in ordine vel sedendi in Choro, vel in processionibus, vel in suffragiis, ut sunt Cantoria, & similia. Nominis officii veniunt, quæ administrationem aliquam rerum Ecclesiasticarum sine jurisdictione habent adjunctam, ut Sacrista, Custos. Rursus beneficia sunt vel secularia, quæ nonnisi Clericis secularibus conferuntur, qualia præsumuntur omnia, nisi contrarium probetur; [5] vel regularia, quæ Monachis tantum tribuuntur, & regularibus. Item alia sunt manualia, quæ solo nutu, & arbitrio dantur, & adimuntur, quæ improprie beneficia appellantur; alia non manualia, quia semel data, nonnisi causis a jure probatis auferuntur. [6] Beneficia majora Summus tantum Pontifex erigit, novasque dignitates excitat in Ecclesiis collegiatis, regulariaque in secularia beneficia convertit, [7] Episcopus vero minorum beneficiorum creandorum facultatem habet. In erigendis autem beneficiis primo opus est loco ejus qualitati congruo. Secundo vigere debet causa legitima, puta ob novam

[4] Zypacus tit. de Cleric. non resident.

[5] Navarr. Constit. 3. de præb.

[6] Can. præcepta d. 55. can. senis d. 56. Gloss. clem.

quia regulares de suppl. negl. prælat.

[7] C. sicut venire 8. de excess. prælat. C. quod translationem 4. de off. legat. C. quæ semel 19. q. 3.

vam infidelium ad fidem conversionem, quibus utile fuerit, commodam Ecclesiam parari, vel quia Ecclesia jam erecta summa cum difficultate aditur propter brumam, aut æstum; vel quia devotio accolarum, non quæstu, aut sordibus excitata, novum poscit ædificium. [8] Tertio est requirendus, & adhibendus consensus eorum, quorum interest, erigatur, an non. [9] Quarto requiritur congrua dos, unde minister, sive beneficiatus commode alatur. [10] Quinto Ecclesia, cui beneficium attribuitur. (11) Sub ejus autem Episcopi auctoritate beneficia manent, in cujus Diœcesi locantur; nisi aut eximantur, aut Summo Pontifici subjiciantur. [12] Ex beneficiis pinguioribus detrahuntur sæpe in alicujus remunerationem, aut alia justa ex causa pensiones, quæ sunt perceptiones fructuum alieni beneficii, legitima auctoritate, justaque de causa inductæ. Pensio autem, quæ super beneficio imponitur, tertiam, aut ad summum dimidiam fructuum partem excedere non debet: cavendumque, ne supra necessaria alimenta beneficiatus oneretur. [13] Super beneficio autem conferendo pensionem imponere potest

[8] C. 3. de Eccl. ædif. C. si quis Basilicam 10. de consecrat. d. 1.

[9] C. ad audientiam 3. de Eccl. ædif.

[10] C. cum sicut 8. de consecr. Eccl.

[11] C. nemo 9. de consecr. d. 1., & toto tit. de Eccl.

ædificand.

[12] C. omnes Basilicæ 15. q. 7.

[13] C. de monachis C. vacante C. cum causam de præb. C. 1. de censibus, Rebuff. in praxi benef. tit. de reservat. n. 19.

potest etiam Episcopus: [14] quamvis illius transferendæ, acque ultra pensionati vitam perpetuandæ facultas sit solius Romani Pontificis. (15) Neque confertur pensio, nisi prima saltem tonsura initiatis, & pensionem comitatur ex Constitutione Pii V. (16) obligatio recitandi quotidie Officium Sanctissimæ Virginis. Vetitum est autem onerare pensionibus Ecclesias, quæ supra 1000., aut Parochias, quæ supra 100. Ducatorum summam annuam non reddunt. (17)

De Collationibus.

TITULUS XXVII.

Beneficia vel libera sunt, eaque conferri dicuntur, cum alicui traduntur; vel sunt Jurispatronatus, quæ scilicet conferri nequeunt, nisi patronus nominet personam, cui collatum velit; at in iis dicitur quis institui, cum ei post nominationem confertur: unde collationis, & institutionis nomina ignota Veteribus, apud quos satis erat ordinationis nomen, quia nulla olim erat ordinatio sine ministerio, nec ministerium sine beneficio. Collator est omnium beneficiorum suæ Dioceseos

E

Epi-

[14] C. nisi de præb.

[15] Gloss., & DD. in C. nisi de præb. Paris. col. 82.

[16] 135. incipien. *ex proximo*.

[17] Conc. Trid. sess. 24. C. 13. de reform.

Episcopus. (1) Collator verò beneficiorum omnium in quacumque Diœcesi est Summus Pontifex; qui paulo post suam creationem regulas solemnes suscitât, quas vocant Cancellariæ, quibus certis rationibus, ac modis sibi reservat collationem beneficiorum in alienis Diœcesibus; unde beneficia, quæ dicuntur reservata, sane dissimilia ab his, quæ affecta vocantur. Nam affecta sunt ea, quibus conferendis se miscuit, seu manus apposuit Papa; qui Papæ actus, si ex aliquo canonico impedimento non sustineatur, tamen ob reverentiam Pontifici debitam, ab ipso Papa pro ea vice tantum est iterandus: cum reservatorum collatio ad ipsum perpetuo pertineat. Reservationum autem quædam continentur in corpore Juris, & eæ opus non habent, ut a novo Pontifice suscitentur; quod necessarium est iis, quæ tantum in Cancellariæ regulis, non verò in corpore quoque Juris comprehenduntur. In corpore autem Juris primo reservata sunt a Clemente IV. beneficia vacantia per mortem in Curia; (2) quam Bonifacius VIII. ampliavit ad locos Curie finitimos, sive duorum dierum in itinere distantes, si ad Curiam accedentes, aut Legatum Apostolicum comitantes decesserint. (3) Eandemque

[1] C. omnes Basilicæ cum seq. 16. q. 7. C. decretum cum 3., & seq. 10. q. 1. C. cum ex inuncto de hæret.

[2] C. licet Ecclesiasticum de præb., & dign. in 6.

[3] C. præsentis eod. tit. de præb., & dign. in 6.

demque extendit, ac declaravit Joannes XXII. *Extrav. comm. ex debito, de Elect.* Secunda reservatio contenta in corpore Juris, est beneficiorum vacantium per prohibitam eorum multitudinem, sive pluralitatem; quorum collationem Sedi Apostolicæ reservavit Joannes XXII., (4) Tertia reservatio item in corpore Juris contenta est Constitutio Benedicti XI., (5) qua non modo superiora confirmavit, sed & reservavit omnia beneficia vacantia per afsecutionem Episcopalis dignitatis. Demum prodierunt, ut diximus, Regulæ Cancellariæ, quibus tum veteres, tum novæ plurimæ reservationes comprehenduntur: unde

In I.^a reservationes repetuntur Benedicti XI., & Joannis XXII., quas memoravimus; nempe *C. ad regimen*, & *C. execrabilis*; itemque reservantur beneficia contra decreta Concilii Tridentini collata.

In II.^a reservantur Cathedrales omnes, & Monasteria majoris redditus, quam 200. Florenorum auri, & omnia beneficia, quæ vacant Sede Episcopali vacante.

In III.^a reservantur primariæ omnes dignitates post Pontificales, & beneficia Cardinalium, & eorum, qui tum ipsi Papæ, vel Cardinalibus familiares famuli fuerunt.

In

E 2

[4] Extrav. comm. extra- | [5] Extrav. comm. ad regimen de præb., & dignit.
bilis, de præb. §. quæ |
omnia.

In IV.^a omnia beneficia Collectorum , & Subcollectorum fructuum R. Cameræ Apostolicæ .

In V.^a omnia beneficia Curialium in itinere decedentium , dum Curia transfertur .

In VI.^a omnia beneficia Cubiculariorum , & Cursorum .

In VII.^a omnia beneficia Ecclesiarum Sancti Johannis Lateranensis, Sancti Petri, & Sanctæ Mariæ majoris in Urbe ; itemque beneficia , quæ in titulis Cardinalium vacaverint , ipsis absentibus .

In VIII.^a quæ longe plura beneficia , quam alia , hausit , reservantur omnia ea , quæ vacaverint in VIII. mensibus , nempe Januarii , Februarii , Aprilis , Maii , Julii , Augusti , Octobris , Novembris . In gratiam vero , ac remunerationem eorum Antistitum , qui in Ecclesiis suis resident , eo quidem tempore , quo resident , sex mensium eis collationem liberam dimisit , ita ut alternis mensibus cum Summo Pontifice collationem dividant , nisi ea beneficia vacant , quorum collatio ex aliis capitibus ad Summum Pontificem pertineat . Hos autem Episcopis menses reliquit , nempe Februarium , Aprilem , Junium , Augustum , Octobrem , & Decembrem : reliquos vero sibi Pontifex retinuit . Qua alternativa fruitur Episcopus , ubi eam acceptaverit , non vero collator inferior , puta Abbas . (6) Reservata item sunt beneficia
Con-

[6] Rota apud Coccin. decis. 51.

Conclavistarum: (7) his accedunt reservationes Pii V., qui reservavit Sedi Apostolicæ beneficia vacantia propter crimen hæresis; (8) & beneficia recepta contracta fiducia, vulgo vocant in confidentiam; (9) & beneficia vacantia ex resignatione, in qua observatum non fuerit præceptum Gregorii XIII. in Bulla, quam supra indicavimus, incipiente, *humano vix iudicio*. Vacantium autem beneficiorum fructus Cameræ Apostolicæ attribuit Johannes XXII. (10) Præterea in conferendis beneficiis Sedes Apostolica exigit redditus unius anni, si beneficia sint consistorialia, sive maiora, ut Archiepiscopatus, Episcopatus, & similia; si vero sint minora, cuius redditus excedant summam XXIV. Ducatorum aureorum, quos vocant de Camera, exigit dimidium fructuum unius anni a novo beneficiato; (11) quæ præstimoniam annatæ, & mediæ annatæ vocantur. Porro Cardinales, qui Episcopatum susceperunt, habent ex S. Pontificis venia, quod indultum vocant, facultatem conferendi beneficia etiam in mensibus, qui Papæ vacant, quosque sibi reservavit, dummodo ea facultate non utantur ad beneficia reservata, vel affecta duplici reservationis, aut affectionis (12) vinculo. Tempus collationis

E 3

nibus

[7] Rota decis. 303. p. 17. recent.

[8] Const. cum Apostolatus.

[9] Vid. Bullam apud Piaferium prax. Episcop. p. 2. C. 5.

[10] C. cum nonnullæ extravag. comm. de præb.

[11] Const. Pii V. 38.

[12] Clem. 8. Const. *quomvis* Nicol. de præb. sub n. 2.

nibus præfinitum sunt sex menses ; qui currunt a die scientiæ vacationis : (13) quibus elapsis , si collatio pertinebat ad Capitulum , devolvitur ad Episcopum , si pertinebat ad Episcopum , devolvitur ad Capitulum , & utrisque negligentibus , ad Metropolitanum , a Metropolitano ad Patriarcham , a Patriarcha ad Papam . (14) In Episcopatibus , & Abbatiis tempus ad conferendum præfinitum est trium mensium ; (15) quamvis , si collatio in virum idoneum ceciderit , etiam post tempus toleratur . (16) Parochiæ , atque omnes Ecclesiæ , quibus annexa est Animarum cura , conferri non possunt , nisi post examen peractum coram tribus ab Episcopo electis , eæque conferendæ sunt alicui ex illis , qui eo in examine comprobati fuerint ; sive de libera Episcopi collatione agatur , sive ad alterius institutionem pertineat : immo etiam si collatio fuerit ad Sedem Apostolicam devoluta . (17) Ne autem supra necessitatem quis beneficiis Ecclesiasticis aliorum inopia cumuletur , vetitum est plura possidere beneficia , (18) adeo ut cogatur quis beneficium petens , enunciare , si quod habeat aliud , ut veniam illius novi obtinendi referat a Summo Pontifice ; hoc est , ut impetret

[13] Cap. quia 5. de concess. præb.

[14] Cap. nulla 2. cum Gloss. de concess. præbend.

[15] Cap. ne pro defectu de elect.

[16] Cap. litteras de suppl. neglig. præl.

[17] Conc. Trid. C. 18. sess. 24. de reform.

[18] Cap. quia nonnulli , ubi Abbas de Cler. non resid.

petret dispensationem super pluralitate beneficiorum, (19) Quæ tunc solum toleratur, cum ex uno beneficio necessaria non suppetunt. (20) Cæterum sine Pontificis venia si alterum beneficium impetretur, vacat primum: & quidem ipso jure, si sit de incompatibilibus primi generis; vel per sententiam, si sit ex incompatibilibus secundi generis. Beneficia enim vel compatible sunt, vel incompatible: compatible sunt omnia beneficia simplicia, quæ residentiam non requirunt; ideoque cum pluribus sui generis, & cum curatis beneficiis cohærent. Incompatible vero sunt, quæ simul retineri nequeunt propter residentiam, vel exercitium singulis annexum; quibus simul sufficere non valet unus, ut sunt duo Episcopatus, duæ Parochiæ; vel Episcopatus, & Parochia. Dividuntur autem in incompatible primi generis, & incompatible secundi generis. Incompatible primi generis, quæ per adeptionem alterius vacant ipso jure, sunt duo beneficia curata, duæ dignitates, duo personatus, duo officia, jurisdictionem, & administrationem annexam habentia. (21) Item Cathedrale beneficium cum Parochiali: (22) duo uniformia, par officium habentia sub eodem tecto, sive sub eadem Ecclesia, veluti duo Canonicatus, duæ ejusdem Ecclesiæ Capellanæ, quæ

E, 4

quæ

[19] Cap. ad aures de rescript.

[20] Conc. Trid. sess. 24. C.

17.

[21] Cap. de multa extravag.

execrabilis Joannis XXII. de præb.

[22] Conc. Trid. sess. 24. Cap.

17.

quæ parem, atque eodem tempore functionem suam habeant, ut unus utrisque vacare non possit. Incompatibilia secundi generis sunt, quæ non vacant ipso jure, quamvis retineri nequeant simul; cum eligere quis debeat alterutrum, alioquin altero per Superiorem privabitur. Tales sunt duo Canonatus in diversis Ecclesiis, & alia beneficia residentiam annexam habentia, sed sine Animarum cura, vel dignitate, personatu, vel officio; neque sunt uniformia sub eodem testo. Beneficia conferri possunt Catholicis omnibus, exceptis sequentibus. Exci- piuntur igitur

I. Carentes ordine, five prima tonsura. (23)

II. Nati ex injustis nuptiis: quibus tamen posset Episcopus ordinum, & simplicium beneficiorum assequendorum veniam dare.

III. Filii hæreticorum, eisque faventium: ad secundum in linea paterna gradum, in materna tantum ad primum, si parentes in hæresi decesserint. (24)

IV. Conjugati.

V. Bigami.

VI. Excommunicati. (25)

VII. Suspensi ab officio.

VIII. Interdicti.

IX. Irregulares.

X.

[23] Cap. ex literis de transact.

[24] C. quicumque 2., & Cap.

statutum 15. de hæres. in 6.

[25] Cap. postulatio 7. in princip. de Cler. excomm.

X. Cæci, qui Horas Canonicas recitare nequeunt. (26)

XI. Simoniaci.

XII. Qui legitimam ætatem non habent, nempe minores annorum 14., si agatur de simplicibus; si vero de beneficiis, quæ annexum habeant ordinem sacrum, qui ejus ordinis, vel dignitatis non sunt capaces, incapaces quoque sunt adjuncti beneficii. (27)

De Institutionibus, & Jurepatronatus.

TITULUS XXVIII.

Juspatronatus est jus, sive facultas nominandi, sive offerendi, ac præsentandi Clericum promovendum ad beneficium Ecclesiasticum vacans, cum onere simul, & honore conjunctum. (1) Est autem duplex, Ecclesiasticum, & Laicale. Juspatronatus Ecclesiasticum est, quod Ecclesiæ, vel Clerico, non ratione patrimonii competit, sed ratione dignitatis. (2) Laicale vero est, quod ex bonis laicorum

[26] Cap. dilectus de consuet. Pias. p. 2. C. 5. art. 3. n. 16.

[27] C. cum 7. §. inferiora de elect. C. 14. & 24. eod. in 6. Conc. Trid.

sess. 7. C. 3.

[1] Hostiens. in summ. h. tit.

[2] Cap. unico de jurepatronatus in 6.

rum fundatum est, quodque Clerico non ratione Ecclesiæ competit, sed ratione patrimonii. His adjicitur & mistum, quod partim competit ratione patrimonii, partim ratione Ecclesiæ: forte quia ex duobus patronis alter jus suum transtulerit in Ecclesiā. Est item Juspatronatus hæreditarium, quod simul cum hæreditate, sive legitima, sive testamentaria transit; & agnaticum, sive familiare, quod transit ad eos, qui sunt ex familia, vel agnatione; item & mistum ex utroque, quod etiam vocatur ex pacto, & providentia, quod in eos transit, qui sunt hæredes simul, & successores legitimi, ut, qui illud sibi asserat, oporteat, se & hæredem, & descendentem a testatore probare. Jura patroni sunt, I. præsentare instituendum, [3] II. dignior locus ei debetur inter laicos in Ecclesia, & cum Clerus procedit solemniter in Processionibus, III. debentur ei alimenta, si fuerit inops. [4] In Prælaturis autem, quæ per electionem conferuntur, patronus jus præsentandi non habet, sed, si velit, poterit electioni adesse, atque ei consentire. [5] IV. Ecclesiæ illius bona possidere potest, ea tantum causa, ut caveat, ne dissipentur. [6] Adquiritur Juspatronatus, I. per foundationem, si prædium quis præbeat ad Ecclesiā

(3) Cap. decernimus 16. q. | (5) Dist. Cap. nobis.

17. | (6) Cap. filius 16. q. 7.

(4) Cap. nobis de jurepatron.

clesiam extruendam. [7] II. per constructionem, cum quis suis sumtibus Ecclesiam ædificavit, [8] vel dirutam restituit. III. per dotationem, si congruam dotem, sive in pecunia, sive alio modo ad illius conservationem, & ministrorum sumtus attribuerit. Quæ tamen acquisitiones, ut subsistant, opus habent Episcopi consensu, qui etiam post factum utiliter accedet. [9] IV. acquiritur ex privilegio Summi Pontificis. [10] V. ex multiplicatis præsentationibus tam longi temporis, quod memoriam hominis excedat. [11] Acquirere autem possunt Juspatronatus omnes Catholici, cujuscunque sint sexus, vel ætatis. Tempus ad præsentandum præstitutum laicis quidem patronis est quatuor mensium, cum potestate variandi, offerendique alium; patronis vero Ecclesiasticis, qui jure variandi carent, præfiniuntur menses sex a die cognitæ vacationis, [12] Cum autem duo sunt Patroni, alter Ecclesiasticus, alter laicus, Jus Ecclesiasticum laicale trahit, patronusque laicus sex etiam mensium tempus ad præsentandum habebit, ut privilegio socii fruatur, cum alias privilegium esset

-
(7) Cap. Abbatem 4. 18. q. 2. Cap. quoniam 3. de jurepatron., ubi Glossa. (8) Cap. Monasterium cum concordant. 16. q. 7. (9) Cap. nobis de jurepatronatus.	(10) Cap. 2. de præb. in 6. (11) Conc. Trid. sess. 25. C. 9. de reform. (12) Cap. eam te 22. C. cum propter 27. de jurepatr. C. unico §. verum eod. in 6.

esset inutile. [13] Patronus, quamvis non possit præsentare semetipsum propter turpe ambitionis exemplum, tamen ex Glossæ sententia proprium potest præsentare filium. [14] Transfertur Juspatronatus in alios quatuor modis; nempe per successionem, per donationem, per permutationem, per venditionem. Per successionem transfertur simul cum hæreditate, sive testamentaria, sive ab intestato ad hæredes in solidum; etiamsi hæreditas inæqualiter dividatur, quia Juspatronatus est indivisibile. Item in eo succeditur in stirpes, non in capita; unde pluribus patronis decedentibus, quorum alter duos hæredes reliquisset, alter unum, illi duo hæredes pro unius suffragio computantur, quia unicum tantum defunctum ambo repræsentant. [15] Per donationem autem aut legatum transfertur quidem consensu Episcopi in laicum, aut privatum Clericum, sine consensu vero in Ecclesiam, aut Monasterium, aut in Ecclesiasticam dignitatem. [16] Permutatione transfertur, dummodo pro Jurepatronatus res alia spiritualis tradatur. [17] Demum transfertur venditione, non per se tamen, ne simonia contrahatur; [18] sed simul cum universitate

(13) Gloss. ult. in Cap. unico §. verum de jurepatron. in 6.

(14) Cap. per nostras 26. Gloss. Cap. consulit de jurepatron.

(15) Clem. plures de jurepatronat.

(16) Cap. unico de jurepatronatus in 6.

(17) Cap. ad quæstiones de rer. permut. Cap. nemini 16. q. 7.

(18) Cap. quia Clerici 6. de jurepatron. Conc. Trid. sess. 25. C. 9.

tate bonorum, veluti hæreditate, aut corpore, cui sit annexum, puta fundo aliquo. [19]

Amittitur Juspatronatus.

I. Si Patronus Ecclesiæ Rectorem, aut Clericum violenter aggrediatur, aut lædat. [20]

II. Si in hæresim inciderit.

III. Si jura Ecclesiæ sibi usurpaverit.

IV. Si illud jus vendiderit separatim.

V. Si illud cesserit, aut remiserit.

VI. Si Ecclesia corruerit.

De Clericis non residentibus.

TITULUS XXIX.

ANtequam distinctio inveniretur inter simplicia beneficia, & curata, sive duplicia, Clerici omnes ministerio quisque suo, veluti milites in castris, adeo adscribebantur, ut illinc abire nefarium haberetur; eaque assiduitas in munere cujusque suo residentia nuncupatur. Cui nunc obligantur Antistites, & Pastores, & quotquot Ministerium aliquod Ecclesiasticum gerunt: quod si deserant, vel latitent, etiam beneficio exuentur, si legitime citati

(19) Cap. ex litteris eod.

(20) C. in quibusdam de poen.
ais.

citati ad beneficium, & ministerium suum. sex intra menses non revertantur. [1] Quod ex Sac. Conc. Trid. decreto [2] ita observatur, ut majores Præsules, & Episcopi, qui sine justis causis sex menses ab Ecclesiis suis abfuerint, quarta parte fructuum unius anni, fabricæ sacræ, aut pauperibus adplicandorum, ipso jure careant, & alia quarta simili ratione post sex aliorum mensium moram; ac si pertinacius abfuerint, Suffraganeus quidem a Metropolitano, Metropolitanus a Suffraganeo antiquiori, Ecclesiæ aditu interdicto, intra tres menses denunciabitur Summo Pontifici, cujus arbitrio punietur; qua de re severius cavit idem Concilium alio decreto, [3] quo declaravit, Antistites, etiam si Cardinalatus dignitate præfulgeant, adeo incumbere debere suis Ecclesiis, ut inde abscedere eis non liceat, nisi justis ex causis, nempe ob christianam charitatem, urgentem necessitatem, debitam obedientiam, & evidentem Ecclesiæ, vel reipublicæ utilitatem, easque causas a Superioribus, & a Summo Pontifice esse adprobandas. Si vero causis vero ita probatis non ultra duos, aut ad summum tres menses abesse licet singulis annis; cavendumque, ne absentia incidat in Festos Dies Ecclesiæ solemniore: si secus fecerint, carebunt fructibus absentiae tempore, ii que

(1) Cap. ex part. 8. Cap. qualiter 9., & Cap. ult. de Cler. non resident., &

C. 1. C. ex tuæ devotionis eod.

(2) Sess. 6. C. 1. de reform.

(3) Sess. 23. Cap. 1. de reform.

siue in fabricam, aut pauperum levamen convertentur. De minoribus autem Clericis ratione beneficii sui ad residendum obstrictis, & ab Ordinario cogendis, eadem Sacra Synodus [4] decrevit, ne talis obligatio eis remittatur, nisi ex iustis causis Episcopo probandis, qui absentium loco, alios regimini deputet.

Causæ autem, ex quibus obligatio residentie remittitur, hæ sunt:

I. Causa studiorum in celebri aliqua Universitate; [5] quæ causa non congruit Parochis: nam post Concilium Tridentinum sine idonea doctrina nulli possunt ad curam Animarum aspirare.

II. Causa sunt negotia ejus Ecclesiæ, quam quis colit. [6]

III. Servitium Summi Pontificis. [7]

IV. Servitium proprii Episcopi.

V. Periculum aliquod lethale, siue morbi, siue violentiæ. [8]

Quamvis autem iusta absentia non auferat absentibus fructus, aufert tamen distributiones quotidianas, siue portiones exiliores distinctas a præbendis, siue fructibus majoribus. Quæ distributiones subministrantur in dies iis, qui

(4) Cap. 2. sess. 6.

(5) Cap. cum ex eo, ubi Gl.

V. septennio de elect. in 6.

(6) C. ex parte tua fuit pro-

positum de Cleric. non resident.

(7) Cap. cum dilectus fil. 14. eod.

(8) C. ad audientiam eod.

qui Ecclesias colunt, Divinis Officiis perfungendis, & Solemnibus recitandis.

Quæ distributiones, si aut nullæ sint in Cathedralibus, & Collegiatis, aut sint nimis tenues, possunt ex decreto Sacri Concilii Tridentini (9) Episcopi ex tertia parte præbendarum, & quorumcumque proventuum easdem distributiones præsentibus, exclusis absentibus, dividendas constituere.

Ne tamen denegentur Clerico ægrotanti, [10] & ei, quem evidens necessitas, vel Ecclesiæ utilitas excuset, aut senium, propter quod solet Sacra Congregatio Cardinalium veniam residentię concedere, non ablati distributionibus quotidianis. [11]

(9) Sess. 21. C. 3., & sess. 22. C. 3. de reform.	(11) Vid. decreta apud Nicol. h. tit. n. 45.
(10) Cap. p. de Cler. ægrot.	

DE

De Regularibus , & Monachis.

TITULUS XXX.

HActenus de Clericis, nunc de Monachis, five solitariam vitam ducentibus, aut ducere debentibus, ut origo nominis, & instituti eorum ostendit. Et enim priscis temporibus, partim ut pericula declinarent, quæ impendebant ab hostibus christiani nominis Ecclesiam vexantibus; partim ut curas profanas effugerent, quibus animum a sacris operibus, & divinis studiis abducitur, non pauci se in desertum loca, & in solitudines condebant, recedentes a multitudine, unde & Græco verbo Anachoretæ; cujus instituti Principes Paulus, & Antonius Ægyptii Eremitæ, hoc est desertorum locorum incolæ, qui cupidos ejus instituti, sectatoresque suos certis vivendi legibus adstrinxerunt. Ad quas tam multi confluebant pietate insignes, ut Divus Basilii opera eorum, & ministerio in rebus sacris uteretur, multaque illis Monasteria extrueret, traditis regulis, quæ ad Occidentem etiam pervenerunt, exceptaque fuerunt a non paucis, sed vagis, & incompotis, quos coegit, & ad rectiorem vivendi normam adduxit Divus Benedictus; adeo ut Monachorum familiæ in-

F

Oriente

Oriente quidem Divum Basilium; in Occidente vero D. Benedictum auctorem potissimum agnoscant; indeque dicti fuerint Cœnobitæ, tanquam communiter viventes, qui in minores plurimas sub diversis nominibus familias, tanquam in ramos discefferunt.

Et quoniam anno centesimo supra millesimum fœde laxabatur Clericorum disciplina, redacti fuerunt plures Clerici ad Augustini regulam severiorem, iisque locus tributus in Lateranensi Basilica, unde appellati Canonici Lateranenses, qui secundus est ab ordine Monachorum.

Ex hoc Ordine processit Divus Dominicus, qui Ordinem instituit Prædicatorum ad abigendas Hæreses Albigenium, eo tempore gliscientes, & mores publicis in concionibus corrigendos anno MCCXVI.

Eodem tempore Divus Franciscus de Assisio mendicitatis professionem ad Christi, & Apostolorum imitationem invexit; & utrumque Ordinem, tam Dominici scilicet, quam Francisci, Honorius III. Pontifex confirmavit anno MCCXXIII.

His accessit Ordo Carmelitarum, quos ad Æliæ imitationem in Monte Carmelo instituit, & ad vitæ severitatem assuefecit Albertus Patriarcha; qui inde in Europam concedentes, regulæ suæ confirmationem impetrarunt.

Eadem ætate Alexander IV. Pontifex plures Eremitas vagos, & erroneos compulit ad
Divi

Divi Augustini regulam, quos Eremitas Augustinianos appellavit.

Atque his quatuor Mendicantium familiis tertius post Canonicos Lateranenses Regularium Ordo constituitur.

Ad quos, veluti capita minora, fere omnia, quæ post processerunt, Monachorum divortia revocantur, præter Clericos, quos vocant regulares, & Ordines Militares, Sacræ scilicet Militiæ adversus Infideles dicatos.

Status Monachorum fundatur in votis, quibus solemniter se obstringunt, cum primum edunt Monachismi professionem: cui voto, utpote solemnî, dispensare non potest, nisi Summus Pontifex: cum votum simplex regulariter ex causa remittere possit etiam Episcopus. [1] Vovendo autem promittunt obedientiam, paupertatem, & castitatem: idque, dum solemniter professionem edunt, qui est aditus interior ad Monachismum; ad quam professionem etiam opus est iusta ætas, quam Concilium Tridentinum statuit annorum XVI. expletorum, eamque professionem præcedere debet annus probationis, sive Novitiatus, cum gestatione habitus, & vita intra Monasterii claustra. [2] Est autem professio vel expressa, quæ coram Abbate, vel alio legitimo Superiore Monasterii palam emittitur: vel tacita, quæ indu-

citur

F 2

[1] Cap. p. de voto, & veti
cedent.

[2] Conc. Trid. C. 15. sess
25. de regular.

citur ex actibus, cum scilicet quis post annum XVI. expletum, & post annum probationis [3] gestaverit habitum, novitiis, & professis communem, aut cum quis post professionem, sive ratione ætatis nondum justæ, sive ratione illati metus invalidam, per quinquennium tacuerit, neque contra eam professionem reclamaverit; nam ratam eam habuisse censetur; neque illam rescindere amplius potest, nisi ex justa causa contra illius quinquennii lapsum fuerit a Summo Pontifice restitutus. At si habitum dimisisset, non antea reclamans audietur, quam si ad Monasterium, & ad suum habitum redierit. [4] Mulieris tamen professio, nisi post exploratam illius ab Episcopo voluntatem rata non habetur. [5] Renunciationes porro, & obligationes intra probationis annum, nisi duobus mensibus ante professionem fiant, non subsistunt, & si fiant intra duos illos menses, nec professio sequatur, irritabuntur. [6].

Professus porro, si non renunciaverit, bona sua transferet ad Monasterium, si capax sit, in commune; sin minus, ad proximiores.

Ac sane hodie post Concilium Tridentinum non modo Monachi, sed & Mendicantes omnes bona possidere possunt in commune, exceptis

[3] Vallen. in decret. h. t. [5] Conc. Trid. sess. 21. C.
 [4] Conc. Trid. C. 9. sess. 23. 17. de regular.
 de regular. [6] Conc. Trid. sess. 21. C.
 16.

ceptis Capucinis, & Minoribus Observantibus. [7]

Privatim vero nullus Monachus habere dominium potest bonorum, ne quidem cum venia Summi Pontificis: nam idem esset facultatem habere eam, atque solvi voto, & e Religione abire. Repugnat enim habere dominium rerum cum professione paupertatis: unde quidquid ad Monachum pervenerit, erit in commune conferendum. [8] Cum autem Religionem semel professus, mutare nequeat statum, neque transire ad aliam Religionem, nisi arctiorem; propterea neque ex Monasterio licet exire sine Superioris venia, etiamsi ad majorem sui Ordinis Præsulatum petatur; nam, si sine litteris eam veniam continentibus in via reperitur, sui Ordinis desertor habetur, & fugitivus appellatur; ideoque punitur: [9] quibus deteriores sunt Apostatæ, qui prorsus retinendæ Religionis animum abjecerunt. De quibus omnibus plenissime cavit Innocentius XII. inter suas Constitutiones. Monialibus vero ne tantisper quidem e Monasterii claustris exire licet, nisi ex venia Episcopi, causa cognita: puta si Abbatissa præstatione juramenti agnoscere debeat directum dominium, a quo Monasterium suum possideat feudum, [10] vel si vis major, quæ a natura imminet

F 3

neat

[7] Conc. Trid. sess. 25. de regular. C. 3.

[8] Conc. Trid. sess. 25. de regular. C. 2.

[9] Conc. Trid. sess. 25. de regular. C. 4.

[10] Cap. unico §. verum de regular. in 6.

neat, vel ab hominibus, puta, incendium, bellum, & similia, quæ necessitate sua superant legum potestatem; [11] neque fas est ulli ad Moniales introire sine Episcopi venia, quam concedet ex iustis, & necessariis causis, puta servitii communis, vel valetudinis, vel salutis Animarum; quarum ratione, præter communem, & ordinarium Confessarium, obtinere debent Moniales bis, aut ter in anno extraordinarium, cui præcordia sua liberius patefaciant. [12] Quoniam autem sexus imbecillitas, & insidiarum pericula præsentem custodiam poscunt, ideo Monialium regimen totum permissum est Episcopis, vel ut Ordinariis, vel ut Sedis Apostolicæ Delegatis, si Monasteria sint exempta, & Sedi Apostolicæ immediate subiecta, nisi vel a Capitulis deputatis regantur, vel ab aliis Regularibus. [13]

[11] Cap. periculoso de statu
regular. in 6.

[12] Conc. Trid. sess. 25. C.

10. de regular.

[13] Conc. Trid. sess. 25. C.
9. de regular.

F I N I S

LIBRI PRIMI.

INSTITUTIONUM

JURIS PONTIFICII

LIBER SECUNDUS.

De rerum divisione, atque
adminiftratione.

TITULUS I.

RES Ecclesiasticæ, five Sacræ aut spirituales sunt, aut temporales, quarum illæ ad salutem Animarum pertinent, hæ ad Ecclesiæ, ac Ministrorum usum. Spiritualium aliæ corporeæ sunt, quæ sensibus contrectantur, eæque dividuntur in Sacramenta, in Res Sacras, Sanctas, & Religiosas, de quibus proxime differemus. Aliæ sunt incorporeæ, quæ sensibus non subjiuntur, sed adprehenduntur animo, ut virtutes, De Spiritualibus

qualibus autem rebus corporeis tractare instituentes, primo de Sacramentis disputabimus, ordine suo ad reliquas processuri.

De Sacramentis.

TITULUS II.

Sacramentum est rei sacræ signum a Deo institutum ad significandam gratiam præsentem, nempe sanctitatem, & justitiam nostram ab ipso Sacramento tributam; passionem Christi, & vitam æternam: vel est invisibilis gratiæ visibile signum ad nostram justificationem institutum. Constat autem quodlibet Sacramentum ex materia, & forma, quæ veteres Patres exprimebant per elementum, & verbum: quorum prius materiæ, posterius vero formæ rationem habuit. [1] Sacramentorum administrandorum potestas condita est in Ecclesia, quæ illam per suos ministros exercet: qui cum instrumentorum tantum usum præbeant in opere, cujus efficacia, & vis tota fluit a Christo; ideo mores, vel pietas Ministri nihil prorsus conferunt ad efficaciam Sacramentorum: nihil enim refert, bonis ne, an malis hominibus Christus suum opus exercendum committat: instrumenta enim ab ipso moventur, cujus

[1] Catechism. part. 2. de Sacram. C. 14.

cujus totum est opus: [2] dummodo Minister potestatem habeat, & voluntatem; quam voluntatem habere dicitur, si generaliter facere intendat, quod Christus instituit, vel quod fecerunt Apostoli; vel quod facit Ecclesia Romana: quæ omnia tendunt eo, ut quis facere velit, quod Christus jussit. Unde si quis infidelis, qui neque Christo credit, neque Ecclesię, cum aliquem baptizat, facere velit, quod in Ecclesia fieri perspexit, is Baptismum utiliter confert. Ex tribus autem voluntatibus, siue intentionibus, quæ Scholasticis dicuntur habitualis, virtualis, & actualis; habitualis quidem est inutilis, actualis non necessaria; unde ad validitatem Sacramenti exigitur saltem virtualis, siue, quæ ita Sacramentum antecedit, ut ex illius vi actus Sacramenti sequatur. [3] Conferunt vero Sacramenta gratiam suapte vi, siue quatenus Sacramenta sunt, non quatenus elementa, atque conferunt, ut verbis Theologorum utar, ex opere operato. Damnata est enim Lutheri, & Calvini sententia, qui efficaciam Sacramentorum non a Sacramentis ipsis, sed a suscipientium fide deducunt. Porro duo sunt Sacramentorum effectus, quorum prior est communis cunctis, nempe gratia, qua iusti reddimur, & character, qui animæ imprimitur a tribus tantum Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione,

&

[2] Conc. Trid. sess. 7. C. 2.]
 [3] Conc. Trid. sess. 7. C. 11.]

sess. 4. dist. 6. q. 6.

& Ordine, quæ notam inculpant animis, quæ distinguamur: unde per Baptismi, & Confirmationis characterem segregamur ab Infidelibus, per characterem Ordinis secernimur a laicis. Et quia semel impressus character nunquam deletur, ideo tria hæc Sacramenta nefas est iterare. Sunt autem Ecclesiæ Catholicæ Sacramenta septem: Baptismus, qui aditum aperit advenientibus; Confirmatio, quæ robur addit dimicantibus; Eucharistia, quæ alimentum est animæ saluberrimum; Pœnitentia, quæ reducit aberrantes; Extrema Unctio, quæ reficit semianimes; Ordo, quo Ministri Sacrorum instituuntur; & Matrimonium, quo numerus Fidelium augetur; eaque omnia Ecclesiæ quidem in universum sunt necessaria, ratione vero singulorum quædam necessaria dicuntur, quædam voluntaria. Necessaria sunt quinque, Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema Unctio. Voluntaria duo, Ordo sacer, & Matrimonium.

De Baptismo, & ejus effectu.

TITULUS III.

Baptismi vocabulum venit e Græco verbo βαπτίζω, quod est mergere, abluere. Baptismi enim aqua diluitur originalis culpa, & mergitur originale peccatum, atque sepelitur, eodemque de fonte novus homo reviviscit, & emergit ad gratiam. Est autem Baptismus triplex. Primus est proprie, ac vere Baptismus constans ex aqua, & verbo, diciturque Baptismus fluminis: duo reliqui per similitudinem Baptismi nomen acceperunt, suntque sanguinis, & flaminis. [1] Baptismus sanguinis est, cum quis pro Christo ad necem traditur; etenim martyrio Baptismi fructus consequitur. [2] Baptismus flaminis est, cum quis moriens, vehementi Baptismi desiderio corripitur: qui ambo continere debent veri Baptismi votum, [3] ut, si salvus sit, eo initietur. Conficitur Baptismus ablutione aquæ, una cum verborum a Christo præscriptorum pronuntiatione: non enim aqua ipsa, qua utimur, est Sacramentum, sed ipse usus aquæ, adjunctis verbis.

-
(1) Cap. Baptismi vicem 4. de Consecr. dist. 4.	(3) Cap. debitum de Baptif. C. 2. de Presbyt. non baptiz.
(2) Cap. Catechum. 37. de Consecrat. dist. 4.	

vōbis. [4] Igitur Baptismi materia est aqua naturalis, qua nihil communius ad hujus Sacramenti necessitatem; nihilque aptius ad significandam interiorem emundationem. Ideo quælibet aqua elementaris, quæ mixtione, aut artificio in aliam naturam non migraverit, apta erit Baptismo, veluti aqua pluvia, fluvialis, marina, cisternina: & ex multorum opinione, etiam jurulenta, si jus non sit ita compactum, ut aquæ fluiditatem non absumpserit. [5] Unde grando, & nix, nisi solvantur, non sunt Baptismi materia, quia non possunt abluendo mundationem significare, neque lutum, nisi aqua ex eo fuerit expressa: denique ab usu Baptismi excluditur aqua factitia, & stillatitia ex floribus, aliisque speciebus, & omnes liquores aqua commisti, qui tum urgente necessitate ad Baptismum adhiberi possunt, si ex mixtione corpus aquæ in aliam speciem non transierit, aut admista species aquæ potentia vincatur, qualis est aqua venarum metallicarum, quam appellant mineralem, aut lixivium: quibus Baptismus conferri potest, quia naturam retinent elementaris aquæ. [6] Forma Baptismi ea est, quam præscripsit Christus, [7] ubi

(4) Catechif. part. 2. de Baptismo C. 6.

(5) Silvester in Summa V. Baptismus C. 2. n. 5.

(6) D. Thomas q. 66. art. 4. Silvester V. Baptif. q. 2.

Ricc. ad Lancell. hoc tit. in princ. Cucch. instit. major. lib. 5. tit. 2. n. 15.

(7) Matth. ult., & Marc. ult.

ubi misit Apostolos in universum Orbem terrarum jubens, ut baptizarent omnes gentes *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Unde collecta est hæc formula: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*: Quamvis vero quis reticeat pronomen *ego*, tamen utiliter baptizat, quia in verbo *baptizo* tacite subest: imo, etsi supprimatur Ministri nomen, etiam verum Baptisma confertur: veluti si quis ita more Græcorum pronunciet: *Baptizetur Servus Christi in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. (8) Immo, etsi Grammatices ignarus non dolo, sed imperitia syllabas corrumpat, ut dicat: *Ego te baptizo in nomine Patrua, Filia, Spiritua Sancta*, dum veram notionem personarum concipiat, etiam recte baptizabit. [9] Nec desunt, qui probent hunc etiam Baptismum, collatum scilicet *in nomine Genitoris, & Geniti, & Procedentis*: quamvis usum illius interdicendum censeant. [10] Licet etiam conferre Baptismum omni lingua: dum idem, quod latine, significetur. Coniungenda est hujus formulæ pronunciatio cum ablutione, sine qua nullus est Baptismus: quamvis nihil referat, an ablutio fiat per unicam, an per trinam immersionem, aut per effusionem, aut per

(8) Catechis. part. 2. de Baptism. C. 14.
(9) Can. retulerunt 86. de Consecrat. dist. 4. facit l. qui habeat §. 4. de manum. testam.

(10) Gloss. C. multi de Consecrat. dist. 4. Riccard. hoc tit. in Lancellot. in princ. Vasquez disp. 144. n. 3. tit. 2.

per adspersionem aquæ in plures baptizandos, [11] dummodo ad caput hominis aqua perveniat: [12] unde, si non sit exclusus fœtus ab utero, aut exitus expectandus est, aut caput, si prodierit, abluendum: an enim suffecerit adpersisse membrum aliud principale, præter caput, quæstionis est. [13] Ne autem hominibus unquam deesset remedium hoc, ad recipiendam salutem æternam adeo necessarium, Dei benignitas voluit, ut, urgente necessitate, a quolibet manu licite conferatur. Itaque in repentina, & subita re, nempe morte imminente, legitimus Baptismi minister est homo quilibet, & parentes ipsi, qui genuerunt, [14] excepto ipso baptizando, [15] sive baptizans Sacerdos fit, [16] sive Clericus, sive Laicus, sive fœmina, sive Hæreticus, sive Judæus, aut Paganus, dummodo facere credat, quod facit Ecclesia, vel quod Christus instituit, & debita materia, formaque utatur. [17] Semota vero necessitate, jure ordinario minister Baptismi legitimus, & primarius est Episcopus, & simplex Sacerdos, & ex eorum consensu Diaconus. Gradus tamen sunt constituti, quibus ad quemque ordinem, cum opus est, baptizandi facultas deveniat: nempe, ut, si desit dignior, descendat ad minus

(11) Catechism. p. 2. de Bapt. C. 17.

(12) Ibid. C. 18.

(13) Vallenf. hoc tit. §. 1. Silvester in summa de Baptism. C. 4. §. primo vero.

(14) C. ad limina 17. 30. q. 1.

(15) C. debitum 4. de Baptif. C. 17.

(16) Cap. Romanus 23. de

Consecrat. dist. 4.

(17) Cap. secundum 8. dist. 19. C. si inter 25. cum seq. de Consecr. dist. 4.

nus dignum Ministrum . Præter Ministrum operam suam in huiusmodi administratione Sacramenti præbent Patrini , qui fidem infantum loquela carentium in se suscipiunt , seque sponsores , ac fidejussores pro iis offerunt . Quamobrem eorum est erudire pueros Evangelicæ doctrina , eorumque mores instituere , ut ad idoneam ætatem pervenientes , obligatam a suis Patrinis fidem persolvant . Hinc idonei tantum sunt ad hoc munus assumendi , nec recipiendi Hæretici , aut Pagani , aut Judæi , nec qui ordini suo unice vacare , aliisque curis abstinere debent : unde excluduntur regulares . [18] Patrinorum præfinitus est numerus : non enim licet præter unum admittere , aut ad summum duos , marem , & fœminam , ne disciplinæ ordo magistrorum numero perturbetur ; neve plures implicentur affinitate spiritali , ex hac causa oriente , quæ tam valida est , ut nuptias contrahendas impediat , & contractas dirimat , [19] de qua in Sacramento Matrimonii differemus . Porro Baptismi capaces sunt omnes volentes , aut non repugnantes , quales infantes sunt ; qui , etsi assentiri nequeant , profitentur tamen per Patrinos , sive fidejussores , & sponsores : [20] & baptizantur in fide totius Ecclesiæ Catholicæ , in quem sensum Maldonatus

(18) Catechism. p. 2. de Baptism. C. 28. C. non licet 103. de Consecr. dist. 4.
(19) Catechism. ibid. C. 6. C.

ult. de cogn. spirit.
(20) Cap. parvuli 74. , & seq. de Consecrat. dist. 4.

natus [21] explicat vulgatum illud, infantes baptizari in fide parentum. Si autem invitis parentibus baptizentur, verum Baptismum recipiunt: quamvis per vim ab infidelibus filii non sint abstrahendi, sed christiana persuasione, atque charitate leniter inducendi, quæ Catholicorum est sententia. [22] Adulti autem etiam in somnum, aut in furorem versi baptizari possunt, dummodo ante somnum, & furorem Baptismi desiderium ostenderint: [23] & muti etiam, & surdi, & ægroti; dum pro iis alii profiteantur. [24] Item oportet, ut adulti Baptismo expresse consentiant, quæ dicitur dispositio ad Baptismum, paratique esse debent ad recipiendum, quod Christus instituit, etsi non habeant rectam fidem: alioquin ab Hæreticis baptizati essent rebaptizandi, quod vetuit Ecclesia. [25] Ut autem Baptismus his vere collatus possit esse saluber, in doctrina, & vera fide debent institui: unde orta est catechizandi ratio, quæ schola est, & institutio baptizandorum, quorum tres erant gradus; Auditorum nempe, sive Tyronum, qui nondum ad Baptismum erant idonei; secundus gradus erat Competitorum, hoc est simul cum aliis Baptismum petentium, quo digni habebantur, quia Christianam doctrinam

(21) De Baptismo q. 6. part.
2. pag. 120.

(22) Maldonat. ibid. p. 2. pag.
121.

(23) Cap. majores 3. de Bap-

tism. §. item quæritur.

(24) Cap. parvuli 74., & seq.
diff. 4. de Consecrat.

(25) August. lib. 3. contra Do-
natist. C. 14.

nam callebant. Tertius erat eorum, qui cum catechizarentur, lapsi erant in publicum aliquod crimen, qui in pœnitentium numerum rejecti tres annos expectare Baptismum cogebantur.

In privatis domibus non licet, nisi magna ex necessitate, aut ob summam personæ dignitatem aliquem baptizari. (26) Baptismi effectus præcipui sunt, primo delere peccatum ab origine contractum in infantibus, & in adultis etiam alia peccata, si ex animo eos pœnituerit: quamvis ad virtutis exercitationem fomes, & concupiscentia superfit. Secundus effectus est remittere pœnas omnes spirituales, viamque rectam ad Cælum aperire: quamvis pœnas judicialis fori non tollat. (27) Tertius est imprimere characterem animæ, ut propterea iterari non debeat nequidem Baptismus Hæreticorum, dum ne formam Hæretici corruerint: ac si de veritate Baptismi dubitetur, concedendus est sub conditione, *si non es baptizatus, ego te baptizo, &c.* (28)

(26) Clem. unica de Baptism.

tism. C. 6.

(27) Catechism. p. 2. de Bap-

(28) Cap. 2. de Baptism.

De Sacramento Confirmationis.

TITULUS IV.

Acceptam post Baptismum fidem Sacramento munimus Confirmationis, quo robustiores evadimus ad prælium contra peccatorum stimulos ineundum. Sacramenti hujus materia est inunctio Sacri Chrismatis in fronte. Conficitur Chrisma ex Oleo, & Balsamo per Consecrationem ab Episcopo singulis annis in Cœna Domini. [1] Forma Confirmationis his absolvitur verbis: *Signo te signo Crucis, confirma te Chrismate salutis, in nomine Patris, &c.* Minister hujus ordinarius est Episcopus, extraordinarius vero ex delegatione Summi Pontificis simplex Sacerdos, nec alius inferioris ordinis. [2] Et quia olim simul cum Baptismo suscipiebatur, ideo etiam superest, ut & susceptores adhibeantur. Nunc enim ad rationis usque usum, nempe ad septennium differtur. Confirmationis effectus præcipui sunt Gratia, qua & mundamur, & ad pugnam armamur; & characteris impressio, ex quo consequitur, ut non sit iterandum, quamvis ab Hæreticis acceptum.

[1] Cap. quoniam de sent. | dist. 4.
excomm. in 6. C. si quis | [2] Covarruv. lib. 1. C. 10.
de alio 122. de Consecr. | variar.

De Pœnitentiis, & Remissionibus .

TITULUS V.

L Apſi poſt Baptiſmum pœnitentia reſurgunt. Eſt enim Pœnitentia Sacramentum, quo relapſis peccata remittuntur, eaque duplex eſt; interior, qua dolore præteritorum criminum, & perfectioris vitæ propositum concipimus; & exterior, in qua conſiſtit Sacramenti ratio, qua per res ſenſibiles exprimuntur ea, quæ interiorius in animo peraguntur: [1] qualis eſt abſolvendi actus reſpondens actui interiori, quo a peccato liberamur. Cæterum communiter ex Conc. Trid., & Florentino, materia, partesque Sacramenti ſunt Contritio, Confefſio, Satisfactio; etſi etiam peccata Pœnitentiæ materia remota dicantur, cum ab hoc Sacramento, tanquam ab igne ligna conſumantur. (2) Forma verbis illis continetur: *Ego te abſolvo*, quæ perſpicua eſſe debent, & expreſſa, oreque pronunciata: unde nequit abſens quis, & per Epistolam abſolvi. (3) Partes ejus integrales, ſive, quæ totam Pœnitentiam conſiciunt, ſunt tres: Contritio, Confefſio, Satisfactio. Con-

G 2

tritio

[1] Catechiſm. de pœnitent. | [3] Vid. declarat. Clem. 8.
C. 6., & 13. | in Bulla 87. SS. Domi-
[2] Catechiſm. ibid. C. 18. | nus noſter.

tritio est animi dolor, ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero; adeo ut Contritio, ut satis sit ad Dei gratiam nobis impetrandam, debeat esse talis, quæ gravissimum quemcumque dolorem superet, rerum caducarum causa conceptum. [4]

Sicut enim noster erga Deum amor rerum creatarum amorem omnem longissimo intervallo antecedere debet, ita & Contritionis dolor, qui ex amisso Dei amore nascitur, omnibus longe doloribus debet anteire, nec refert, quod is dolor minus afficiat sensum, quam dolor rerum creatarum, dummodo tum præ cæteris doloribus corripiat voluntatem: adeo ut quamvis sensus alicujus acrius filii morte percellatur, quam consideratione peccati, si tamen ei detur optio, filii mortem, quam peccatum malit. Qui dolor appellari potest latine dolor æstimationis, quia non sensu corporis, sed animi æstimatione metitur damnum. Quamvis raro accadat, ut dolorem veritatis dolor sensus non comitetur: ita ut nulla sit via tutior ad expendendam Contritionis veritatem, quam summa sensibilis doloris intentio. Hæc autem dicitur Contritio perfecta, quæ si votum Confessionis, & Satisfactionis includat, remissionem peccatorum parit, etsi facultas confitendi, & satisfaciendi aliquo casu intercipiatur. Cæterum, si Contritio ad eum gradum non per-

[4] Conc. Trid.

perveniat, qui sit ad impetrandam veniam. Iatis, adjuncto tamen Sacramento sufficiet ad peccatorum remissionem: [5] etenim Confessione redditur perfecta, quæ Contritio imperfecta peculiari nomine vocatur attritio, atque detestatio peccati, & dolor æternarum pœnarum metu conceptus. Hanc autem S. C. Trid. declaravit: *esse donum Dei, & impulsus Spiritus Sancti, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum moventis, quo pœnitens adjutus, viam sibi ad justitiam parat.* Et quamvis sine Sacramento Pœnitentiæ per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat; tamen etiam ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponit. [6] Confessio est propriorum peccatorum ad remissionem per Ecclesiæ potestatem impetrandam apud Sacerdotem expositio. [7] Hujus Sacramenti certum tempus præscripsit Ecclesia, censuitque, semel saltem in anno rite Confessionem emittendam a singulis, ut Paschatis tempore quisque Sacramentum Eucharistiam ejusdem Ecclesiæ jussu participemus. [8] Quod Communionis præceptum, quia obligat tempore Paschatis, ideo & ad id tempus dirigitur Confessio, sine qua nemo criminofus mundatur, ut sit ad Eucharistiam percipiendam

G 3

[5] Catechism. C. 47. de pœnit.

[6] Conc. Trid. sess. 4. C. 4. de pœnit.

[7] Conc. Trid. sess. 14. de pœnit. C. 5., & 6.

[8] Cap. omnis utriusque sexus de pœnit. & remiss.

ciendam idoneus. [9] *Iusta Confessionis ætas* est, cum quis est doli capax, quos annos vo-
cant discretionis. [10] *Præter tempus autem* Paschatis, hi definiuntur necessariae Confessio-
nis casus. Primo, mortis articulus. Secundo, mortis periculum. Tertio, proxima susceptio alicujus ex Sacramentis, ad quæ nonnisi pure, atque caste accedere debemus. Quarto, ut vi-
temus peccandi periculum, quod Confessione procul nos arcere posse censeamus. Quinto, cum ipsa conscientia ad Confessionem stimulamur. Sexto, si metuimus, ne peccatorum obliviscamur. Septimo, si defectura nobis sit Confessorum copia. [11] Porro Medici mature de-
bent ægrotos ad Confessionem impellere. [12] Ad utilitatem Confessionis tria præcipue, ac necessario requiruntur. Primo, ut sit flebilis, & luctuosa; secundo, ut sit candida, sine fu-
co, & mendacio; tertio, ut sit integra, & e memo-
ria quidquid non defluxerit, expromat, postquam eam diligenter quis excusserit; prolatis non-
modo criminibus, sed & modis, sive quas vo-
cant circumstantias, quando mutant speciem. [13] Confessio Sacerdoti concredita est, ab eo
alto

[9] Covar. in C. alma mater
n. 6., & 7. Conc. Trid.
sess. 14. C. 5. de poenit.

[10] Cap. omnis utriusque se-
xus h. tit. Conc. Trid.
sess. 14. C. 5., & can. 8.
Catechism. de poenit. C.
58.

[11] Catechism. de poenit. C.
59.

[12] Cap. cum infirmitas 13.
de poenit., & remiss. Pius
V. Const. supra Gregem
11. Martii 1566.

[13] C. consideret, de poenit.
dist. 5. C. 5. sess. 14. Conc.
Trid. de poenit.

alto silentio premenda, & occultanda, obfignandaque sigillo Confessionis, ut vulgo loquimur; quod sigillum Sacerdos, qui fregerit, aut violaverit, peccatumve revelaverit, in arctum, & perpetuum carcerem detruditur, postquam dejectus fuerit ab ordine. (14) Minister Sacramenti hujus est Sacerdos, qui cum ordine simul habeat & jurisdictionem. Cum enim Pœnitentia sit actus judicialis, non sufficit simplex ordo, nisi ad ordinem accedat jurisdictio, sine qua judicium est irritum. Universam vero jurisdictionem habet quilibet Sacerdos in quemcumque hominem, quando eum viderit in mortis articulo constitutum, quo tempore ab omni Sacerdote, & ab omni culpa, & excommunicatione quis potest absolvi. (15) Quod benignissime institutum est, ne quando deficiente absolutionis ope fideles in æternum perirent. Cæterum extra mortis articulum nemo potest absolvere, nisi proprium, subditum, & subditus absolvi non potest, nisi a proprio Sacerdote. Proprius autem Sacerdos omnium est Summus Pontifex; Episcopus vero est proprius Sacerdos totius suæ Diœceseos, & Parochus totius suæ Parochiæ: hique habere dicuntur jurisdictionem ordinariam, quæ iis defertur ex ipso munere, quod susceperunt; præter quos alii extraordinariam jurisdictionem

G 4

habent

[14] Cap. omnis utriusque sexus de pœnit., & remiss.

[15] Catechism. de pœnit. C.

72. Conc. Trid. sess. 14. C. 7. de pœnit.

habent jure delegato, quales sunt regulares, quibus Pontificis Constitutionibus facultas concessa invenitur: quamvis post Conc. Trid. nequeat regularis ullus, qui non sit Parochus, eam facultatem exercere, atque Confessiones audire, nisi ab Episcopo, cui se examinandum debet offerre, fuerit adprobatus. [16] Non tamen quilibet ordinariam, aut delegatam potestatem habens, de culpis omnibus potest absolvere: sunt enim peccata, quæ sibi exceptit, ac reservavit absolvenda vel Summus Pontifex, vel Episcopus, quibus remittendis generalis jurisdictionis concessio minime sufficit. Ac sane Summo Pontifici reservati sunt casus expressi in Jure Canonico, & in Bullario, veluti primo violenta manus injectio in Clericum; [17] secundo, violatio clausuræ Monialium; tertio, manus conferentes in singulari certamine, sive duello, eoque provocantes, & respondentes; [18] quarto, simonia realis, vel fiduciaria, quam vocant confidentialem. Plura vide apud Interpretes. Episcopo vero alii casus reservantur ex jure, alii ex consuetudine. Reservantur ex jure primo peccatum, ex quo quis Clericus incurrisset irregularitatem; secundo, incendium dolo conflatum; tertio, publica blasphemia, criminaque alia, quibus publica

[16] Conc. Trid. sess. 23. de
reform. C. 15.

[17] Cap. si quis suadente 27.
q. 4.

[18] Conc. Trid. sess. 25. C.
19. de reform., & Const.
Gregorii XIII., quæ in-
cipit *ad tollendam*.

blica pœnitentia imponitur; quarto, excommunicatio major, cujus absolutionem Canonis conditor Episcopo reservaverit; alioquin reservata intelligitur Summo Pontifici. [19] Casus vero reservati a consuetudine sunt, quos quisque Episcopus pro arbitrio suo reservare sibi consueverit; ut distingui, & comprehendere regula nequeant. Nunc ad tertiam Pœnitentiæ partem, nempe ad satisfactionem procedamus. Satisfactio in universum est compensatio, aut redditio rei, vel juris ablati; quia igitur peccando detraximus Deo, quod debebamus, eumque læsimus, cum ei res creatas prætulimus: propterea in satisfactionem injuriæ rependere Deo debemus mœrorem nostrum ex laboriosis affectibus concipiendum, quo culpas a nobis admissas simul ulciscamur, & Deum erga nos placatum, benignumque reddamus: quæ Pœnitentiæ pars satisfactio appellatur. Quamvis autem homo, qui est finitus, nullis operibus queat Infinitati Divinæ satisfacere; tamen Deus pro sua benignitate gratam, acceptamque habet, quam præstare possumus, etsi majorem debeamus. Satisfactionem autem vetus Ecclesia exigere solebat, antequam remissionem largiretur pœnitentibus, qui per plures gradus ad absolutionem perducebantur, si publice peccantes, publice quoque ad tollendam populi offensionem puniri oportebat. Erant igitur quinque pœnitentiæ ordines. Primus fluentium
ad

19] Silvester in summa, verbo *casus*.

ad fores Ecclesiæ, seque introeuntibus commendantium, ut sibi veniam impetrarent. Secundus eorum, qui admittebantur in Ecclesiam ad concionem audiendam, post eam autem statim ejiciebantur. Tertius eorum, qui admittebantur ad preces publicas, sed excludebantur a Sacrificio. Quartus eorum, qui Sacrificii precibus intererant, sed Communionem Corporis Christi arcebantur. Quintus eorum, qui omni Pœnitentiæ parte perfuncti, tantum Communionem Corporis Christi expectabant. Nunc autem mutata temporum ratione remissius agitur, & rei ante peractam Pœnitentiam, dummodo eam candide promiserint, absolvuntur. Satisfactio autem omnis in his tribus potissimum generibus versatur; nempe oratione, eleemosyna, jejunio: ad orationem revocantur non solum preces ore pronuntiatae, sed etiam tacite recogitatae, & quodlibet sacrum aut docendi, aut prædicandi, aut juste, sancteque judicandi studium. Ad eleemosynas trahuntur cuncta opera benefica, quæ a misericordia procedunt. Ad jejunium vero redigitur & cilicium, & peregrinatio, & fames, & flagella, & quælibet vexatio corporis. Jejunia porro vel sponte suscipiuntur, vel indicuntur ab Ecclesia, qualia sunt vigiliæ, quatuor tempora, quadragesima. Nunc ad alteram tituli hujus partem accedamus, hoc est ad remissiones, nempe ad indulgentias, de quibus hæc Episcopus Meldensis in sua expositione fidei §. 8. — *Cum (Ecclesia) aspera peccatoribus, & laboriosa opera injungit,*

jungit, iique illa submisso animo subeunt, ea dicitur satisfactio: cum autem propter exiguiam pœnitentiam, pietatem, aliaque bona opera, quæ ipsa præscripserit, e debita aliquid ipsis pœna remittit, ea dicitur indulgentia — Et infra — Quicumque ex hac vita in Christi gratia, & charitate decedunt, nondum tamen persolutis his pœnis, quas justis reservavit Deus, in altera vita luunt. Earum Thesaurus congestus est ex meritis Christi necessariam satisfactionem exsuperantibus, & ex perpeſſionibus, cruciatibusque Sanctorum, supra quam peccatorum expiatio flagitabat: quæ cum illis supersint, ad nostras pœnas allevandas, sicuti & veteres pœnitentes remissionem pœnarum assequebantur per preces Martyrum, & Confessorum, qui tolerantium abs se dolorum meritis veniam pœnitentibus impetrabant: quæ pœna cum prorsus remittebantur, indulgentia plenaria, & remissio dicebatur. Indulgentiarum valor expenditur primo ex affectu, & animo recipientis; debet enim peccato mortali vacare: [20] secundo ex voluntate dantis; tertio, ex potestate verborum; quarto, ex potestate concedentis; quinto, ex causa concedendi.

[20] Navarr. de indulg. not. 19.

De Eucharistia .

TITULUS VI.

Eucharistia Græce significat gratiarum actionem, quam, quoniam in Missæ sacrificio complectimur, propterea Sacramentum Corporis Christi, quod in Missa continetur, Eucharistia nuncupatur. Per hoc Sacramentum Christum Deum habemus præsentem: substantia enim panis, & vini non manet in Sacramento, sed convertitur in Corpus Christi, & in Sanguinem conversione mirabili, quam transubstantiationem appellamus, hoc est actionem, qua tota, & integra substantia unius rei transfunditur in totam, & integram substantiam alterius. Unde Sacramentum hoc signum est, & res significata. Signum est species panis, & vini, res significata est ipse Christus, qui est in qualibet specie, sive panis, sive vini separatim, & in qualibet parte Sacramenti. [1] Eucharistiæ duplex est materia: panis, & vinum, quamvis ipsum Sacramentum sit unum, cum ad rem unam significandam fuerit institutum, nempe cibum spiritualem Corporis, & Sanguinis Christi. [2] Oportet autem, panem esse triticeum, nec refert, azymus ne sit, quo
utitur

[1] Conc. Trid. sess. 13. C. 3. | [2] Catechism. de Sacram. C. 10.

utitur Ecclesia Latina, an fermentatus, quo; Latina tolerante, utitur Ecclesia Græca. Panis autem ex farre, oryza, fabis, milio, castaneis, & leguminibus, aliisque id genus, non est vera hujus materia Sacramenti: [3] quia communi loquendi usu panis nomine triticeum intelligimus, & quidem aqua elementari confectum, non rosacea, melle, lacte, oleo, per quæ panis transit in aliam speciem. (4) Vinum vero debet esse ex uvis, quo utimur ad potum, quoque usus est Christus; (5) unde rejicitur omphacium, sive succus immaturarum uvarum, & acetum, quod vini naturam accendo deposuit, & vinum congelatum, nisi postquam fuerit solutum. Ex musto tamen conficitur Sacramentum. [6] Vino admiscendum est aliquantulum aquæ, tum quia id credibile est fecisse Christum de more in mensa; tum propter aquam, quæ de latere ipsius una cum sanguine fluxit. Forma Consecrationis Eucharisticæ alia est in pane, alia in vino, utraq; ex Christi ore sumptæ, qui panem his verbis in Cœna consecravit: *Hoc est Corpus meum*; idemque præscripsit faciendum Ecclesiæ pro Consecrationis forma. Aliâ forma, nempe consecrandi Sanguinis est illa: *Hic est Calix*

[3] Can. in Sacram. d. 2. de Consecrat. Catechism. p. 2. de Eucharist. C. 12.
[4] Silvester de Eucharist. §. 1. quæritur.
[5] Luc. 22. can. in Sacram.

d. 2. de Conf. Catech. p. 2. de Sacr. Euch. C. 17.
[6] C. cum omne C. didicimus dist. 2. de Conf. Valens. tit. de celebr. Missæ §. 2.

Calix Sanguinis mei: quæ exponitur, hic est Sanguis meus, qui hoc Calice continetur. [7] Sacramenti hujus Minister est solus Presbyter, sive Sacerdos: Sacerdotibus enim Christus dixit, *hoc facite in meam commemorationem*. Cum autem omnes mortali peccato involuti ab hoc Sacramento arceantur; etiam Presbyter a conficiendo eodem Sacramento, Missæque celebranda debet abstinere, nisi copia Confessarii desit, apud quem culpam emendet: tunc enim si necessitas urgeat, ei celebrare licebit, dummodo, quamprimum poterit, post celebrationem confiteatur: [8] nec tamen licet, nisi jejunis, & semel in die Missam celebrare, præterquam in Christi natali die, vel urgente necessitate; [9] teneturque Sacerdos Hostiam abs se consecratam sumere, sive communicare, ni velit ab Ecclesiæ liminibus arceri, & per annum a celebratione suspendi. [10] Tripliciter autem Eucharistia sumitur: sacramentaliter; spiritualiter; & sacramentaliter, & spiritualiter simul. Sacramentaliter sumunt omnes, etiam criminosi, qui dentibus tantum hoc Sacramentum premunt, non animo attingunt. Spiritualiter sumunt vere pœnitentes, & puri, quibus deest copia illius, cujus gratiam desiderio, & voto assequuntur: spiritualiter vero, & sacramentaliter

[7] Catechism. C. 23. de Eucharist.

[8] Conc. Trid. sess. 13. C. 7.

[9] Cap. consuluit de celeb.

Missæ, ubi Gloss.

[10] Can. peracta 10. d. 2. de Consecrat. can. relatum 11. ead. d.

liter sumunt, qui pio corde os ad illud admovent: nam & ipsam Christi carnem ore attingunt, & Sacramenti gratiam spiritu comprehendunt. [11] Ad Eucharistiam admittuntur omnes, qui ad annos discretionis pervenerunt, & semel in anno saltem obligamur tempore Paschalis Resurrectionis: quamvis antea ter saltem obligaremur, ut patet ex Conc. Eliberit., a quo uxorati jubentur tres, quatuor, aut octo saltem dies ab uxore ante Eucharistiam abstinere: quod priscae severitati relinquitur. [12] Sacramentum hoc tria significat: primo Passionem Christi: cum Paulus scribat, nos mortem Domini annunciare, quotiescumque Panem hunc manducamus, & Sanguinem bibimus. Secundo cœlestem gratiam ex hoc spiritali alimento. Tertio cœlestem gloriam, & fructum æternæ felicitatis. [13]

[11] Conc. Trid. sess. 13. de
Euch. C. 8.
[12] C. omnis homo d. 2. de
Conf.

[13] Catech. C. 10. de Eucharist.

De extrema Unctione.

TITULUS VII.

EXtrema Unctio Sacramentum est, quod datur exeuntibus ab hac vita; estque Sacramentum, quo graviter ægrotans certis in partibus corporis ad peccatorum remissionem, & virium robur oleo solemniter inungitur; per quam Unctionem, exteriorem corporis interior in anima cœlestis gratiæ Unctio significatur. [1] Hujus Sacramenti materia proxima est ipsa Unctio, remota vero, quam vocant, est oleum: non illud balsamo mistum, quod Chrisma appellatur, cujusque usus est in Confirmatione, atque in Unctione Regum, & Sacerdotum; sed oleum purum ab Episcopo etiam in die Cœnæ Dominicæ consecratum, quod & oleum dicitur Catechumenorum, cum eo liniuntur & Catechumeni in pectore, & in scapulis. [2] Forma Sacramenti hujus concepta non est verbis directis, utpote *ego te baptizo*, sed obliquis, & precariis, nempe his: *Per istam Sanctam Unctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus quidquid oculorum, sive narium, sive tactus vitio deliquisti*. Liniuntur enim oleo
sensus,

[1] Catechism. C. 5., & 7. | cra Unctione.
p. 2. de Sacrament. Unct. | [2] Cap. unic. de Sacra Un-
C. unic. in princ. de Sa- | ctione.

ſenſus, per quos vitia contraximus, oculi nempe, aures, nares, os, & renes, tanquam luxurizæ ſedes, exceptis ſcæminis, quibus ob ſexus pudorem renes non ununtur. Miniſter Unionis eſt Episcopuſ, & Sacerdoſ, qui juridi-
ctionem habeat, nempe Parochuſ, niſi urgeat neceſſitas, quò caſu quilibet Sacerdoſ recte adminiſtrat, etiam regulariſ. [3] Soliſ autem ægrotiſ hoc Sacramentum præbetur, non verò capite damnatiſ, niſi ex morbo brevi morituriſ, neque ex præſenti conſuetudine infantibuſ, & pueriſ, neque amentibuſ, qui antequam in furorem inciderent, deſiderium illiuſ noſt-
oſtenderint, cum ægrotarent, [4] neque iſiſ, qui Eucharistiã nondum ſumpſerint. Sed in quo morbi gradu ſit hoc Sacramentum ſuſci-
piendum, quæritur: & rectiùſ meo iudicio pu-
tant, qui negant, ad extremum expectandum, ac tempuſ conſent idoneum, ſi grave aliquod periculum impendeat, quod valde conſonat uſui veteriſ Eccleſiæ, ubi ante Eucharistiã, & poſt cum Eucharistiã ſeptem dieſ totuſ, ægro-
tuſ ungebatur.

[3] Clem. 1. in princ. junct. | [4] Catechiſm. C. 19.
Cap. ult. de privileg.

De Sacramento Ordinis.

TITULUS VIII.

CUm libri primi variis titulis plura de Ordinibus specialiter retulerimus; pauca nunc in universum dicenda supersunt. Ordo latine significat gradum quendam, sive statum personarum, aut dignitatem, unde Ordo Senatorius, Ordo Equestris, qui distinguebantur a reliquo populo, nempe a plebe. Qua ratione, qui e Christianis ad divina munera, & sacramenta suscipiuntur, Ordinem distinctum a cæteris constituunt, diciturque Ordo Clericorum, tanquam sortientium partem Dei, sive illius ministerii. Sed de materia, & forma hujus Sacramenti quærentes, animadvertere debemus, duplicem potestatem Presbytero in Ordinatione tribui, quæ duplici, distinctaque cæremonia exprimitur, conficiendi scilicet Eucharistiam, quæ tribuitur per traditionem Calicis, & Hostiæ, & ligandi, atque solvendi, quæ confertur per manus impositionem verbis illis adjectis, nempe *accipe Spiritum Sanctum*; quæ manuum impositio plurimum sententia pro materia habetur, verba vero pro forma, sicuti & pro materia ducitur Calicis traditio, qua semper in Ecclesia Presbyteri conficiendæ Eucharistiæ potestatem acceperunt. Forma vero sunt verba, quæ huic traditioni Calicis adji-

adjiciuntur: De quibus tamen variz, ac dis-
crepantes Theologorum sententiz referuntur.
Legitimus hujus Sacramenti Minister est Epi-
scopus, quem jurisdictione, atque potestate
semper præcelluisse Presbyteris, perpetuo Ec-
clesiæ testimonio confirmatur: cum Ordinatio,
& Confirmatio semper Episcoporum fuerit mu-
nus, exclusis Presbyteris, et non semper no-
minibus distinguerentur.

De Sacramento Matri- monii.

TITULUS IX.

Matrimonium est viri, & mulieris mari-
talis conjunctio, individuum vitæ con-
suetudinem continens: ita dictum, quod eo con-
silio mulier nubere debeat, ut mater fiat: [1]
per conjunctionem autem viri cum muliere
Christi cum Ecclesia copulatio significatur.
Materiam Sacramenti hujus varii variam sta-
tuerunt: alii enim eam in ipso consensu po-
nunt, hoc est in contractu civili, quem Chri-
stus in institutione Sacramenti minime muta-
vit, sed quod invenerat, retinuit; alii in ip-
sis contrahentium corporibus: formam autem
in expressione verborum; alii verba ipsa conju-
gum

H 2

[1] August. lib. 13. contra Faustum G. 26.

gum pro materia ponunt, & pro forma consensum animorum: Quoniam autem Matrimonium a sponsione inchoatur, consensu constituitur, & copula consummatur, ideo de singulari, ac primo de Sponsione differamus.

De Sponsalibus.

TITULUS X.

SPonsalia sunt mutua viri, & mulieris in matrimonio sponsio, sive futurarum nuptiarum mentio, ac repromissio, quæ a spondendo Sponsalia dicuntur: vel proprie, vel minus proprie: proprie Sponsalia nuncupantur illa, quibus futuri Matrimonii promissio includitur, quæque sponsalia de futuro nuncupantur. [1] Minus proprie dicuntur, quæ Matrimonium inducunt præsens, utriusque consensu jam absolutum, cui non deest, nisi conjunctio corporum, quod appellatur Matrimonium ratum, sive sponsalia de præsentibus. Cum vero de sponsalibus loquimur simpliciter, sponsalia de futuro intelliguntur, ad quæ contrahenda requiratur futurorum conjugum consensus: ideo, nisi ætatem habeant rationis capacem, & idoneam
ad

[1] Cap. præterea Cap. is, qui 30., & Cap. ult. de spon'al. Cap. qui desponsatam 12. 27. q. 2. C. 1.

C. tuæ fraternitatis 25., & C. si inter virum 314. de sponsal.

ad id, quod agunt, intelligendum, sponsalia, valida non contrahunt. Eam autem ætatem definitam invenimus septennium absolutum.

[2] Consensus autem, dummodo sit certus, nihil refert, expressus ne sit, an tacitus, nempe re, traditis arrhis, an verbis, sive pronunciatis, sive scriptis, hoc est per epistolam; nec refert, nutu ne quis assentiatur, an silentio, puta parentibus pro filio respondentibus; non tandem refert, per se quis contrahat, an per procuratorem; per mandatum antecedens, an per ratihabitionem: omnibus enim modis certum consensum exprimentibus recte contracta sponsalia reputantur. (3) Contrahi sponsalia possunt pure, sub conditione, & in diem; pure, his verbis: *ego te accipiam in uxorem, ego te in maritum*; itaut nulla conditio exprimatur; nam, si conditio aliqua tacita insit sponsalibus, dummodo non exprimatur, ea non suspendit.

[4] Conditionalia sunt, quæ conferuntur in eventum aliquem incertum, a quo suspenduntur: ut, nisi ea conditio extiterit, irritentur, ut, *ego te in uxorem accipiam, si tantum dotis nomine dederis*: tum enim non sunt firma sponsalia, nisi post conditionem impletam: (5) nisi

H 3

acces-

[2] C. literas 4. cum seq.
C. ad dissolvendum 13.
de despons. impub. l. in
sponsalibus 14. in fin. ff.
de spons.

3] L. sufficiat 4. cum seq.
C. unico de desponsat.
impub. in 6. C. qui tacet

de reg. juris in 6., & C.
ratihabit. ibid.

[4] C. quemadmodum 25. de
jurejurando, ubi Glossa
V. conditio.

[5] Cap. de illis 3, C. super
eo 5. de condit. app., &
ibi Abbas,

acceserit consensus de præsenti, aut carnalis copula, aut conditio sit turpis, vel impossibilis: quæ conditiones duæ rejiciuntur, firmis manentibus sponsalibus: quæ tamen sponsalia infirmantur, si conditio naturæ Matrimonii adverteretur. [6] In diem contrahuntur, cum quis spondet, se accepturum aliquam in uxorem intra certum tempus. [7] Contracta sponsalia obligationem contrahendi Matrimonii pariunt, ut, si alteruter a voluntate recesserit, auctoritate judicis, & metu pœnarum possit induci: non continuo tamen per censuras Ecclesiasticas, sed aliis pœnis, nempe carceris: [8] nisi periculum aliquod ex hujusmodi conjunctionibus invitis, & luctuosis timeatur: tamen enim coercitionibus abstinendum. [9] Secundum quam expositionem tollitur celebris oppositio, quæ notatur inter Cap. *ex literis*, & Cap. *requisivit* de sponsalibus. Olim sponsalia ista de futuro per subsequentem copulam, sine alia solemnitate, transibant in verum, justumque Matrimonium; hodie tamen sublati per Conc. Trid. clandestinis Matrimoniis, [10] sponsalia ista de futuro, quibus accessit copula, non migrant in conjugium, quia rediguntur ad Matrimonia clandestina jam vetita. Variis tamen ex causis sponsalia de futuro dissolvuntur: nam præter

[6] Cap. ult. de cond. appof.
[7] Cap. sicut ex literis de sponsal.
[8] Cap. requisivit de sponsalibus.

[9] Cap. de illis de despons. impub. C. ex literis 10. de desponsal.
[10] Sess. 24. C. 1. de reform. matrim.

ter mortem naturalem, dissolvuntur primo, communi dissensu utriusque, licet sponsalia sint jurejurando vallata: etenim quisque potest remittere jusjurandum sui gratia præstitum. (11) Impuberes vero dissentire possunt puberes facti, dummodo conjunctione corporum abstinuerint. (12) Si vero, dum sponsalia contrahebantur, alter erat pubes, alter vero impubes, & iste impubes postea pubes factus, discedere velit a contractu, sponsalia dissolvuntur, etiam eo dissentiente, qui tempore contrahendorum sponsalium pubes erat. (13) Secundo, dissolvuntur sponsalia tam de futuro, quam de præsentī, si alter conjugum, etiam altero invito, Religionem ingrediatur, dummodo copula non accesserit: nam poterit alter alias sibi nuptias querere. [14] Tertio, dissolvuntur per suspensionem Sacri Ordinis. [15] Quarto, per longinquas peregrinationes, quæ alterius animum a conjugio evagantem declarant. (16) Quinto, per lapsum temporis ad celebrandas nuptias præfiniti; nam id tempus ideo adjectum censetur, ut eo exacto ad libertatem redeat quisque suam. Sexto, si conditio nuptiis adjecta evanuerit. (17) Septimo, si contrahantur sponsalia de præsentī: cum enim sit fortius vinculum,

H 4

spon-

[11] Cap. 2. de sponsal. l. actione 66. §. 3. ff. pro socio, & C. p. de jurejurando.	impub.
[12] Cap. a nobis de spons. impub.	[14] Cap. 2. de convers. conjug.
[13] Cap. de illis de despons.	[15] Cap. 1., & 2. ne Cleric. vel voventes.
	[16] Cap. de illis §. de spons.
	[17] Cap. 3. de condit. appof.

sponsalia de futuro dissolvuntur. (18) Octavo, per fornicationem alterius conjugum, vel præcedentem sponsalia, vel subsequentem, si quidem fornicatio præcedens sponso fuisset occulta; nam si sponso innotuisset, & adhuc contraxisset, eam remisisse censetur. Dissolvit autem sponsalia etiam fornicatio spiritualis, puta hæresis, vel apostasia: & quoniam nemo ex crimine suo libertatem agendi, quod summum est beneficium, debet adipisci, propterea is, qui ex futuris conjugibus non peccavit, ad pristinam libertatem redit: qui vero peccavit, alterius conjugis arbitrio manet obnoxius. [19] Nono, per insignem aliquam turpitudinem post sponsalia supervenientem alterutri conjugum, [20] Decimo, per supervenientem furorem. [21] Undecimo, per supervenientem affinitatem, aut per cognationem spirituales. [22] Duodecimo, per votum castitatis ante sponsalia susceptum. (23) Absolutis sponsalibus, sive initiis nuptiarum, ad ipsas nuptias transeamus.

[18] Cap. duobus 1. de spons. duorum Cap. si inter 31. de spons.

[19] C. quemadmodum 25. de jurejurando C. 2. de divortiis C. non solum C. jam nunc, & seq. 28. q. 1. Piring. tit. de spons. sect. 2. §. 3., & 62.

[20] Cap. ult. de conjug. leprof.

[21] Cap. dilectus 24., & C. 2. de spons.

[22] C. veniens de cognat. spirit. C. 2. de consang., & affin. C. si quis sponsam 17. q. 2.

[23] C. rursus, qui Cleric., vel vov.

De Nuptiis.

TITULUS XI.

Matrimonium in iusta ætate, & legitimo consensu fundatur. Iusta ætas, quamvis Jure Civili præfiniatur XII. annorum in fœminis, XIV. in masculis utrimque completorum, [1] tamen Jus Canonicum, quo potentia potius coeundi, quam annorum numerus spectatur, amplexa est sententia Sabinianorum, qui ex habitu corporis, non ex ætate nuptias permittebant. [2] Ideoque hoc jure is, eave, cujus malitia suppleat ætatem, quamvis minor supra numeratis annis, tamen, si ad venerem fuerit idoneus, jus habet matrimonii contrahendi, si quidem accesserit etiam maturum animi consilium. (3) Legitimus consensus præstandus est ab iis contrahentibus, qui voluntate sua in matrimonium conveniant. Et quamvis antea disputaretur, an præterea consensus parentum accedere deberet, tamen S. C. T. decreto definitum est, non esse necessarium. Contrahentium autem consensus exprimendus est aliquo exteriori signo, sive verbis, sive nutu, adeo ut mutus quoque recte matrimonium contrahat, &

(1) C. ult. de despons. im- | tut. in fin.
 pub.
 (2) Ulpianus in fragm. tit. de | (3) C. 3. 8. 9. ult. de despons.
 impub.

(4) & dummodo consensus iste sit certus, præstari etiam per procuratorem potest, si quidem id mandetur alicui nominatim; quod quotidie usurpari videmus. Oportet autem, consensum hunc liberum esse ab omni metu, & errore. Metus enim vitiabit matrimonium, si gravis sit, qualis cadere possit etiam in constantem virum, hoc est, qui constantem virum flectere possit ad matrimonium, tanquam minus malum. Cap. *veniens* 15. de sponsalibus.

Nec refert, quod propria culpa se coniecerit in periculum, velut is; qui stupro puellam affecerit: nam ne cum ea quidem is valide contrahet, si gravi metu compellatur. [5] Si tamen is, qui violenter contraxerat, cum conjuge sponte habitaverit, secumque corpus libere commiscuerit, ratihabitione voluntaria, matrimonium sustinebitur. [6] Error quoque personæ matrimonium vitiabit, ut latius infra.

(4) C. cum apud sedem 33.	(5) Cap. <i>veniens</i> 15. eod.
C. tuæ fraternitatis 25.	(6) Cap. ad id 21. de spons. de spons.

QUÆ

Quæ Matrimonium impedire possint.

TITULUS XII.

Impedimentorum duo sunt genera: unum eorum, quæ contrahendum impediunt, & contractum dirimunt; aliud eorum, quæ non dirimunt quidem contractum, sed impediunt contrahendum. Primi generis impedimenta hisce clauduntur versibus.

*Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Si sis affinis, si forte coite nequibis,
Si Parochi, & duplicis desit præsentia testis,
Raptæ sit mulier, nec parti reddita tutæ,
Hæc facienda vetant connubia, facta relaxant.*

Alterius generis impedimenta his aliis versibus continentur.

*Ecclesiæ vetitum, nec non tempus feriatum,
Atque Catechismus, sponsalia, iungito votum,
Impediunt fieri, permittunt facta teneri.*

Quæ vero impedimenta oriuntur ex crimine, seorsum hisce sequentibus versibus describuntur.

*Incestus, raptus sponsatæ, mors mulieris:
Susceptus propriæ sobolis, mors presbyteralis,
Vel si pœniteat solemniter, aut monialem
Accipiat, prohibent hæc conjugium sociandum.*

Sed

Sed jam singula exponamus, exordientes a dirimentibus, ac primo ab errore.

Error vertitur vel in persona, vel in statu, vel in qualitate alterius conjugis. Error personæ, cum scilicet quis ducere putans Corneliam, ducit Titiam, prorsus Matrimonium irritat: [1] idque jure naturæ, cum nemo consentire queat in id, quod ignorat. Errore in statu personarum, veluti, si quis putans cum libera contraxisse, post, servam eam comperiat; nuptiæ vitiantur. [2] Error vero qualitatis, puta, si divitem putabat, quam pauperem invenit, aut quam censebat virginem, detexerit corruptam, & impudicam, nuptias non dirimit. [3]

Conditio, si honesta sit, neque a jure improbatâ, suspendit Matrimonium, quoad impleatur, ut dictum est in titulo de sponsalibus, nisi consensus de præsentî accesserit, vel corporum conjunctio, cum ex ea videatur a conditione recessum. (4)

Votum castitatis, vel in sacris Ordinibus emissum, vel in professione Monachismi, quod utrumque votum solemne vocatur, quo dirimuntur Matrimonia postea contracta, sive consummata fuerint, sive non, si quidem nuptias hoc solemne votum antecesserit. [5] At
 si

[1] Cap. unico 29. q. 1., &

C. tua nos de spons.

[2] Cap. ad nostram de conjug. serv.

[3] Caus. 29. q. 1. per tot.

[4] C. de illis Cap. per tuas de condit. appositâ.

[5] C. unico de voto in 6, Conc. Trid. C. 9. sess. 24. de Matrim.

si fuerit post nuptias, sive post Matrimonium ratum emissum, plurimum intererit, emissum ne fuerit in professione Monachismi, an in susceptione Ordinis sacri. Nam priori, quamvis consummata Matrimonia non dirimuntur, [6] dirimuntur tamen rata, & nondum consummata; [7] posteriori vero neque consummata, neque non consummata Matrimonia dirimuntur. (8) Alia vero vota dicuntur simplicia, quæ contrahendum quidem impediunt, sed contractum Matrimonium non solvunt: (9) cujus discriminis ratio hæc est, quod votum simplex tantum sit promissio tradendi sui Deo facta: votum vero solemne traditionem ipsam, atque adeo contractus perfectionem inducat: quasi exordium illud voti sit, hoc vero consummatio. [10]

Cognatio quartum est impedimentum, & de ea seorsim in titulo sequenti differemus.

Crimen quintum est impedimentum, ut primo, si ii, qui contrahendi animum habeant, consilium inierint in perniciem alterius conjugis, atque in illius necem struxerint insidias: insidiatores enim, soluto per mortem talis conjugis Matrimonio, nuptias contrahere prohibentur, etiamsi ex novo illo Matrimonio no-

Vus

[6] C. commissum de spons.

[7] Conc. Trid. sess. 24. C. 6. de Matrim. C. verum de convers. conjug.

[8] Extrav. antiquæ Johannis XXII. de voto.

[9] C. rursus; qui Clerici vel voy., vel matrimon.

[10] Dartis, in Grat. 24. q. 2.

vus conjux ad fidem Christi pertrahatur. [11] Secundo, si non utriusque machinatio inter-
 venerit, sed unius tantum, & cum insidiato-
 re, occisive conjuge adulterium fuerit com-
 missum, propter duplex crimen, adulterii sci-
 licet, & homicidii nuptiæ dirimuntur. Tertio,
 si non homicidium adulterio accesserit, sed quo
 adulteri fidem sibi mutuo dederint de contra-
 hendis nuptiis post alterius conjugis mortem,
 aut re ipsa Matrimonium contraxerint: tum
 dissolutis prioribus nuptiis, posteriores jungi
 nequeunt, & junctæ solvuntur, [12] nisi alter
 ex novis conjugibus priores nuptias ignorave-
 rit. (13) Quarto, Jure quidem Civili raptus
 crimen dirimit nuptias inter raptorem, & rap-
 tam: [14] non vero Jure Canonico, dummo-
 do rapta procul a raptore tutum in locum
 abducta, sponte, ac libere in Matrimonium con-
 sentiat ex præscripto Conc. Trid., [15] quo
 neglecto nuptiæ irritantur.

Cultus disparitas. A primis enim Ecclesiæ
 sæculis interdictæ semper nuptiæ cum Judæis,
 & Infidelibus fuerunt, ne membra Christi Sa-
 tanæ

[11] C. si quis vivente 31. q.
 1. C. laudabile de conv.
 infid. C. super hoc, & C.
 significasti de eo, qui du-
 xit in Matrim. eam &c.
 [12] C. ult. C. 5. de eo, qui
 duxit in Matrim.

[13] C. 1. C. veniens citato
 loco.

[14] L. unica de raptu virg.
 Novv. 143. de raptu mu-
 lieris, & Novv. 150. de
 ea, quæ raptori nupsit.

[15] Sess. 26. C. 6. de refer.
 Matrim.

rana prosternerentur; [16] ægre tamen interdicto huic obtemperabant; cum ex Veterum locis, sive id narrantium, sive de corruptela ista querentium, talium nuptiarum occurrant exempla celeberrima. Unde colligunt cum Magistro sententiarum Paludanus, Soto, alique, (17) prohibitionem hanc, quatenus quidem contrahendum impedit, esse de Jure Divino, quatenus vero contractum solvit, esse de Jure Ecclesiastico: præcipue cum Divus Paulus scribat: *Si quis frater habet uxorem infidelem, & hæc consentit habitare cum eo, non dimittat illam.* Quamobrem neque cum Catechumenis licet inire conjugium: cum enim Matrimonium sit Catholicorum Sacramentum, ejus particeps esse non potest, qui per Baptisma in Ecclesiam non intravit. [18] Inter ipsos vere Infideles Matrimonium naturale; ac civile consistit; etenim, etsi communionem non habeant Sacramentorum, commercium tamen habent Juris Civilis, cujus vinculo Matrimonia continentur. Unde, si utrique ad fidem nostram convertantur, manebit conjugium, etiamsi contractum fuerit intra gradus a Canonibus veritos. [19] Non enim suberant Ecclesiæ conjuges, tempore, quo contraxerunt: & publice interest minuere difficultates adspirantibus ad fidem,

[16] 1. Corinth. 6. Cyprian. de lapsu ambig. lib. 9. Epist. 6. C. 11. C. 17. 28. q. 1.

[17] Apud Cucch. inst. major.

lib. 5. tit. 12. n. 93.

[18] Can. non oportet 28. q. 1., & C. cave ead.

[19] C. gaudemus, qui filii sint legitimi.

dem, ne dissolvendarum nuptiarum formidine retardentur: unde, etsi alter veram Religionem receperit, alter in sua perstiterit; tamen manebit Matrimonium propter spem conversionis per fidelis conjugis charitatem, & persuasivonem. (20) Si vero alteruter convertatur, & qui superest infidelis, vel abscedere prorsus, vel retinere conjugium velit, ut eam a vera pietate distrahat, aut alio modo in peccatum inducat: licebit fidei, novis contractis nuptiis, infidelis viri commercium evitare. [21] At si, ut mos est Infidelium, vir unus plures duxerit uxores, quoniam plures per Evangelii legem retinere nefas est, adhærebit illi, cum qua primo contraxit. [22] Nuptiæ vero inter Catholicos, & Hæreticos, ut si Hæreticus Catholicam ducat, quamvis criminè non careant, ideoque pœnis subjiciantur, [23] tamen minime dirimuntur. [24] Imò Sacra Congregatio propagandæ fidei anno 1638. censuit in locis, ubi hæresis invaluerit, hujusmodi Matrimonia dissuasionem potius, quam pœnis interdicienda. (25)

Septimum impedimentum est vis.

Octavum

[20] 1. Corinth. 7. Silvestr. verbo Matrimonium 8. n. 10.

[21] Cap. gaudemus de divortis, & C. quanto.

[22] Dist. Cap. gaudemus. Sylvester V. Matrim. 8. n. 10. §. 7.

[23] C. decrevit 14. de hæret. in 6.

[24] Cuch. inst. major. lib. 5. tit. 12. n. 90. Sanchez lib. 7. de Matrimon. disp. 72. n. 2.

[25] Apud Nicol. tit. inst. civil. de nuptiis inspect. 6.

Octavum, Ordo Sacer ; de quibus jam dictum in hoc ipso titulo, ut videri potest ; unde accedamus ad nonum impedimentum, nempe ad ligamen, sive Matrimonium jam contractum, quo durante, nullum est Matrimonium sequens, etiamsi prius fuerit tantum ratum, posterius vero fuerit etiam consummatum. [26]

Decimum impedimentum vocatur publicæ honestatis, quod oritur ex sponsalibus puris, non ex conditionalibus, nisi conditio jam extiterit ; exemplo illius impedimenti, quod emanat ex affinitate, atque cognatione per ratum, aut consummatum Matrimonium inducitur : ita ut hoc impedimentum etiam Jure Civili cognitum, imago quædam sit, & umbra illius. Pudor nimirum suadet, ut a nuptiis abstineamus propinquorum ejus, quæ nobis desponsata fuit. Quod impedimentum S. Conc. Trid. [27] restrinxit ad primum gradum in veris, & legitimis sponsalibus de futuro : quibus dissolutis non possumus contrahere cum eo, eave, qui, quæve sponso, sponsæve illi est in primo gradu conjunctus. Nam in sponsalibus de præsentī, sive in Matrimonio rato, etiam postea dissoluto, impedimentum hoc, jure antiquo manente, ad quartum usque porrigitur gradum. [28]

I

Unde-

[26] C. 3., & ult. de spons. }
duor.

[27] Sess. 24. C. 3. de reform. }

Matrim.

[28] Pius V. Const. ad Romanum.

Undecimum impedimentum est affinitas, de qua tit. sequenti.

Duodecimum est impotentia coeundi : cum scilicet adultus (nam in pueris matura expectatur ætas) vel natura , vel tristi aliquo eventu , vel pharmaci alicujus violentia , facultate caret ad venerem exercendam ; aut cum mulier obstructam adeo habeat viam , ut virilem conatum excludat ; quod impedimentum , si ante nuptias non innotuerit , eo patefacto , nuptiæ dissolventur , & quidem statim : si adspectu ipso dijudicari nequeat , perpetuum ne sit , an temporarium impedimentum , mora , vel medicaminibus tollendum , tum ad triennii experimentum est excurrendum , jungendique conjuges , ut per id tempus computandum a contractis nuptiis , eorumque nixu ad venerem periculum faciant virium suarum : ut si per id tempus nullo successu ad venerem nitantur , post triennium Matrimonium dissolvatur : si quidem de ea impotentia constet ex juramento conjugum ipsorum , & septem propinquorum , quam Pontifex septimam manum appellat : [29] quod si alteruter conjugum falsus deprehendatur , propterea , quod aliud Matrimonium contraxerit , redintegratis prioribus nuptiis , ad innocentem conjugem redire compelletur . [30]

Decimum tertium impedimentum est clandestina desponsatio , de qua in distincto titulo .

Unde .

[29] C. laudabilem 5. de frigidis , & maleficiatis . [30] Eod. Cap. , & Cap. 1. eod.

Unde ad ea progrediemur, quæ impediunt quidem contrahendum, contractum vero non dirimunt; ea vero sunt.

Primo. Interdictum Judicis Ecclesiastici, qui forte distulerit nuptias, quoad suspicio latentis alicujus mali, aut impedimenti tollatur. Cujus causæ cognitio dum durat, separandi sunt conjuges. [31]

Secundo. Interdictum ipsius Ecclesiæ, quæ cultus divini causa certis anni temporibus nuptias celebrare vetat; quæ tempora per S. Conc. Trid. [32] constituta sunt ab Adventus Domini die usque ad Epiphaniam, & a feria quarta Cinerum usque ad octavam Paschæ inclusive.

Tertio. Impedimentum erat olim Catechismus, sive Institutio ad Religionem Christianam, quod nostris temporibus evanuisse censetur. [33]

Quarto. Sponsalia de futuro, quibus impediuntur, non autem dirimuntur sponsalia, cum alia persona de præsentis contracta; cum hæc transeant in Matrimonium ratum, quod est fortius vinculum. [34]

Quinto. Votum simplex, quo se quis a Matrimonio temperaturum obligavit, non solenni ulla Religionis professione, aut susceptione

I 2

Sacri

[31] C. 2., & 3. de Matrim. contract. contra interdic. Eccles.

[32] Sess. 24. C. 20. de refor. Matrim.

[33] Sanchez de Matrim. lib. 7. dist. 10. Bonac. q. 3. p. 24. n. 6.

[34] C. veniens 15. C. sicut 20. de sponsal.

Sacri Ordinis; nam si ille nuptias contraxerit, peccabit quidem, sed nuptiæ subsistent.

Erant & quædam crimina, quibus impedi-
batur Matrimonium contrahendum, saltem do-
nec pœnitentia perageretur; non tamen solve-
batur contractus, quæ tamen præsentibus mo-
ribus minime impedimentum præbent. [35]

De triplici Cognatione.

TITULUS XIII.

Cognatio est necessitudo, & conjunctio per-
sonarum, aut e susceptione alicujus a
Baptismi fonte, atque ex oblatione ad confir-
mationem, aut ex adoptione, aut ex corpo-
ris commistione procedens. Quapropter triplex
est illa, spiritualis, legalis, naturalis. Spiritua-
lis cognatio nascitur ex ea Sacramentorum ad-
ministratione, quæ regenerationis vi naturalem
generationem imitatur: & propterea naturalis
nexus imaginem inducit; ideoque parit impe-
dimentum dirimens nuptiarum inter suscipien-
tes, & baptizatum, patremque, ac matrem
illius, & inter baptizantem, & baptizatum,
baptizatique patrem, & matrem, uno tantum,
aut altero susceptore adhibito, præter quas
personas enumeratas hodie prohibitio non ex-
tenditur

[35] Sanchez lib. 7. de Matrimon. disput. 17. n. 8.

tenditur ex Conc. Trid. [1] De confirmatione quoque idem Conc. Trid. eodem loco adjecit, ne cognatio inde orta ultra confirmantem, & confirmatum, illiusque patrem, & matrem, ac tenentem extendatur. Non contrahitur vero cognatio hæc a procuratore suscipientis, si suscipiens hunc actum alteri mandaverit. [2] Legalis cognatio est triplex; prima, in linea recta tam ascendenti, quam descendenti, adoptantis, & adoptati; quas inter personas durat prohibitio nuptiarum dirimens etiam adoptione soluta, saltem, ut aliqui volunt, ad quartum usque gradum, [3] propter pudorem imaginariæ conjunctionis. Secunda in linea transversali inter adoptatum, & filias legitimas, & naturales adoptantis sub patria potestate manentes; quod impedimentum tollitur vel adoptione dissoluta, vel filio legitimo, & naturali e patria potestate dimisso: his enim modis solvitur legale vinculum, unde impedimentum oriebatur. [4] Tertio affinitatis quoque similitudine oritur impedimentum nuptiarum inter adoptantem, & uxorem adoptati; itemque inter adoptatum, & uxorem adoptantis. [5] Tertia species Cognationis est naturalis, quam carnalem appellant, quæ de corporum conjun-

I 3

ctione

- (1) Ex Conc. Trid. sess. 24. C. 2. de reform.
(2) Sac. Congregatio apud Nicolaum tit. inst. de nuptiis de cognat. C. 4. sub n. 37.

- (3) Nicol. inst. de nuptiis C. 4. n. 38.
(4) C. per adoptionem 39. q. 3. l. 17. de rit. nupt.
(5) Sanchez lib. 7. de Matrimon. disput. 73. n. 17.

Stione procedit, quæque duplex impedimentum parit, consanguinitatis, & affinitatis. Consanguinitas, five cognatio est nexus personarum ex eodem stipite descendantium. Distribuitur autem Cognatio in lineas; lineæ in gradus: linea est ordinata series personarum sanguine junctarum; gradus vero sunt personarum generationes, quibus tanquam punctis linea componitur, & dicuntur gradus, quia illorum ordinatio scalas quodam modo exhibet. Linea est duplex, recta, & transversa. Recta, similiter est duplex, ascendentium scilicet una, & alia iis opposita descendantium ab ascendentibus generatorum. In linea transversa collocantur ii, qui eodem a stipite pendent, eorumque descendentes, qui eodem ab stipite venientes inter se collati gradibus, transversales appellantur: uti sunt inter se fratres, & sorores, qui patrem eundem habent communem, & fratrum, ac sororum filii, qui communem habent avum, & sic deinceps. Estque linea transversa item duplex, æqualis, & inæqualis: æqualis eorum, qui a communi stipite distant paribus intervallis, ut fratres, & sorores, qui æqualiter distant a patre; item horum filii, qui ab avo æqualiter distant: inæqualis vero est eorum, qui inter se intervallis distant inæqualibus, quorumque unus sursum fertur, alter deorsum, ut fratris filius, & patruus, nempe frater patris, qui sunt inter se consanguinei, quia communem habent stipitem, Sempronium puta, a quo natus est Sejus pater Caii, &

Cor-

Cornelius, qui Caii est patruus. Igitur Cajus uno gradu inferius, quam Cornelius descendit a Sempronio communi stipite: cui Cornelius est filius, Cajus est nepos: ideoque sunt in linea transversa inæquali, quæ ratio per cæteros ducitur gradus; quoniam autem inter cognatos, & consanguineos ob naturalem honestatem usque ad certos gradus tam Jure Civili, quam Pontificio nuptiæ sunt prohibitæ; ideo graduum computandorum ratio cognoscenda est, ut discernere possimus, quousque nuptiæ permittantur; atque in linea quidem recta tam ascendentium, quam descendantium quælibet persona gradum constituit: unde filius patri est in primo gradu, quia inter eos nulla alia persona intercedit. Nepos vero est avo in secundo gradu, quia inter eos intercedit pater, & sic in infinitum, tam sursum, quam deorsum: tum ex computatione Juris Civilis, tum ex computatione Juris Canonici, quibus juribus tot numerantur in linea recta gradus, quot sunt personæ, una demta: unde, quia, demto patre, superest filius, demtove filio, superest pater, propterea hi primo sunt inter se gradu: nepos vero cum avo est in secundo, quia sunt tres personæ, avus nempe, pater, & filius, ex quibus uno demto, supersunt duo: unde duo existunt gradus, atque in hac linea ex utroque Jure prohibentur nuptiæ in infinitum, quotocumque, vel remotissimo gradu personæ

sonæ inter se distent. (6) In gradibus vero lineæ transversæ, nempe in collateralibus magnum est discrimen inter Jus Civile, ac Pontificium: nam Jus Civile non inducit primum gradum in transversalibus, cum quot gradus prodeant, tot sint generationes: unde frater, & soror, qui duo sunt generationes, inter se secundo gradu conjunguntur. At in transversalibus Jure Canonico diversa regula traditur, nempe talis; quoto gradu personæ distant a communi stipite, eodem distant inter se; unde quia duo filii distant inter se a communi patre uno gradu; ideo duo fratres, aut frater, & soror inter se uno gradu distabunt: & quia nepotes, hoc est filii duorum fratrum, distant singuli ab avo duobus gradibus, duobus item gradibus distabunt inter se. [7] In linea vero universalis inæquali hæc eodem ex jure regula traditur. Quoto gradu remotior distat a communi stipite, eodem distant inter se; ducitur enim ratio a remotiore, ut latior facultas Matrimoniiis præbeatur; itaque fratris filius distat a patruo in secundo gradu, quia distat duobus gradibus ab avo, nempe a patre patrum sui, quamvis patruus a communi stipite, nempe a suo patre uno tantum gradu distet. [8] In linea autem transversa nuptiæ Jure Canonico prohibentur usque ad quartum gradum inclusive

(6) Leg. nuptiæ 33. ff. de ritu nupt. §. ergo omnes inst. de nupt.

(7) C. ad sedem Cap. parentela 35. q. 5.

(8) C. ult. de consanguin. & affin.

sive. [9] Præter Cognationem, & consanguinitatem est alia nuptiarum prohibitio inducta ab affinitate, quæ oritur ex conjunctione duarum consanguinitatum per connubium, sive illegitimum ex Jure Canonico: [10] unde neque vir consanguineam potest uxoris ducere, neque mulier consanguineam viri: nam per ambarum copulam, etiam eorum divisæ Cognationes inter se coaluerunt, ut altera videatur alterius esse cognatio ratione ipsius viri, ac mulieris, non ratione personarum, cujusque cognationis inter se: quæ personæ rite conjungi possunt, cum nullo vinculo inter se nectantur: ideo filia uxoris ex alio marito potest duci a filio mariti ex alia uxore. [11] Contra vero filia uxoris ex alio marito suscepta, sive manente, sive dissoluto conjugio, duci non poterit a matris viro, quia conjuncta est ei viro in primo affinitatis gradu, sicuti est in primo consanguinitatis gradu mulieri conjuncta, nam per copulam efficitur, ut quo gradu consanguinitatis simul sunt conjunctæ, eodem conjungantur gradu affinitatis cum altero: unde consanguinea mulieris in secundo gradu, erit affinis viri etiam in secundo, & sic deinceps, ac sicuti Canones prohibent nuptias inter consanguineos, usque ad quartum gradum inclusive; ita & inter affines nuptias ad eundem usque gradum

(9) C. non debet de consang., & affinit. | cognov. consanguin.
 (10) C. 6., & 10. de eo, qui | (11) C. quod super his de consang., & affi.

gradum inclusive prohibent. Si tamen affinitas ex illicito concubitu oriatur, prohibitio nuptiarum ex S. Conc. Trid. [12] decreto non excedit secundum affinitatis gradum. Quibus super impedimentis dispensare potest S. Pontifex in linea tantum transversa, excepto primo consanguinitatis, & affinitatis gradu.

De Clandestina Desponsatione.

TITULUS. XIV.

Clandestina Matrimonia prohibuit Ecclesia etiam ante Conc. Trid.: semper enim exegit Parochi praesentiam, & testium, sed ea poenis tantum subiciebat, non irritabat. Conc. vero Trid. [1] irrita esse voluit, nisi praesens Parochus, aut alius ejus mandatu Sacerdos, & duo, aut tres testes adhibeantur, quando conjuges in Matrimonium consentiunt: tum enim in faciem Ecclesiae contrahere dicuntur. Illicitum est tantum, poenisque obnoxium, sed non irritum, si omittantur sine Episcopi venia publicationes, quas etiam idem Conc. injunxit, praecipiens, ut antequam Matrimonium contra-

(12) Sess. 24. C. 4. de reform. | (1) Sess. 24. C. 1. de reform. Matrimon.

contrahatur, ter a proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festivis in Ecclesia inter Missarum solemnias publice denunciatur, inter quos Matrimonium sit contrahendum.

Qui Matrimonium accusare possunt, vel contra illud testificari.

TITULUS XV.

IDeo denunciationes Matrimonio præmittuntur, ut qui norint aliquod justum impedimentum, facultatem habeant ad illud coram iudice deferendum: nam, si denunciationum tempus exierit, nemo ad dicendum contra Matrimonium admittetur, nisi jurejurando comprobet suam denunciationem, aut impedimentorum per earum tempus ignorantiam. [1] Præterea ad accusandum admittuntur vel ipsi conjuges tantum, si alterius non interfit, & impedimentum a delicto non proficiatur: qualis est impotentia coeundi, & error status, & alterius conjugis adulterium: quibus ex causis accusatio ad alios non pertinet, quam ad conjuges;

(1) Cap. ult. qui Matrimon. accusar. possunt.

njuges; [2] vel admittuntur parentes, & consanguinei, servata gradus prærogativa, & post eos extranei, si impedimentum oriatur a delicto, puta, quod in prohibito gradu contraxerint. [3] Accusatio autem constare debet viva voce, duobus, vel tribus honestis personis vel ex cognatione adhibitis, vel ex vicinia, jurejurando addito super veritate, atque alienatione animi ab omni gratia, vel odio, vel lucro, vel metu: quod juramentum est a testibus etiam subeundum. [4] In quo numero testium esse possunt proximi consanguinei, & parentes, quibus etiam accusantibus creditur. [5] Si tamen alter conjugum dignitate, ac divitiis præcellat, parens inferioris conjugis propter suspicionem fidei ad testimonium non, admittitur. [6]

De Divortiis.

TITULUS XVI.

Divortium dicitur tanquam in diversa discessio: [1] dissolutis enim nuptiis, conjuges abs se alio discedunt. Nuptiis autem nondum

-
(2) Cap. consultationi 4. de frigid., & malefic. C. proponit de conjug. servor. C. quemadmodum 28. de jurejur. (3) C. videtur 3. qui Matrim. accus. poss. C. 1. 35. q. 6.	(4) C. 5., & C. 8. 3., & 4. 35. q. 6. (5) C. videtur, & seq. 35. q. 6. (6) C. super eo 22. de testib. [1] L. 2. ff. de divortiis.

nondum contractis, sed tantum sponsalibus, dimissio sponsæ non divortium, sed repudium Veteribus dicebatur. [2] Nunc autem ab Interpretibus Juris Pontificii repudium appellatur solutio ipsius vinculi conjugalis, cum scilicet justa ex causa Matrimonium adeo dirimitur, ut liceat conjugibus alias quærere sibi nuptias, quæ vulgo dicitur dissolutio quoad vinculum; Divortium vero intelligitur separatio cohabitationis, & concubitus absque novarum nuptiarum libertate, quæ vulgo dicitur separatio quoad torum; cum vis ipsa conjugii adhuc vigeat, & usus tantum intermittatur, aut abjiciatur illius. Lege tamen Evangelica Matrimonium ratum, & consummatum inter fideles est prorsus insolubile quantum ad vinculum, propter illa verba Jesu Christi: *Quod Deus conjunxit, homo non separet*. [3] Causæ vero separationis tori sunt hæc. Prima, si castitatem utrique conjuges voveant, aut Religionem regularem profiteantur. [4] Secunda, si alter conjugum in gentilismum, vel in hæresim prolabatur. [5] Tertia, si ea conjunctio peccatum parere, aut disjunctio emendationem afferre possit. [6] Quarta, nimia sævitia, nisi maritus cave- rit de uxore non vexanda. [7] Quinta, vo- tum

[2] L. inter stuprum l. inter divortia 191. ff. V. S.

[3] Conc. Trid. sess. 24. C. 6.

[4] C. 1., & 2. de convers. conjug.

[5] Cap. 2. de divort. Conc.

Trid. sess. 24. C. 5. de Matrim.

[6] Cap. 2. de divort., & Cap. 3. de adult.

[7] C. 1., ut lite non contest. C. literas in fin. de restit. spoliat.

cum longinquæ peregrinationis in Terram sanctam, quod etiam renuente uxore impleri potest. [8] Sexta, si alter conjugum adulterium, aut infandæ veneris scelus commiserit. [9] Quo judicio super adulterio pendente, separandi non sunt conjuges: imò, si adulterium probetur, licebit viro pœnitentem mulierem, & ad bonam frugem redeuntem, sibi que reconciliatam retinere. Quod si nolit, conjicienda mulier est pœnitentiæ causa in clausuram aliarum mulierum perpetuam. [10] Non permittitur vero propter adulterium separatio, si mulier invita fuerit compressa, [11] aut decepta, quod adulter se maritum simulaverit; vel si eodem delicto utrique conjuges involvantur, [12] vel si vir ipse adulterium suaserit uxori, [13] vel si culpam remiserit uxori, cum qua post adulterium concubuerit; [14] vel tandem, si maritus ante Baptismum uxorem repudiaverit, & deinde ambo ad fidem convertantur: nam tum uxor, etiamsi secundas inierit nuptias, ad primum tamen virum redire compelletur, & vir cogetur dimittere secundam, quam forte duxisset. [15]

[8] Cap. ex multa §. in tanta de voto, & voti redemptione.

[9] C. intelleximus de adulteriis Cap. quemadmodum de jurejur.

[10] C. 2. ut lite non contest. C. gaudemus 19. de convers. conjug.

[11] Cap. ita ne 32. q. 5.

[12] Cap. intelleximus, Cap. ult. de adult.

[13] C. discretionem, de eo, qui cognovit consanguine uxoris suæ.

[14] Cap. si quis uxorem 32. q. 1. Vallenf. in decret. de divortio §. 2. n. 2.

[15] Cap. gaudemus de divor.

De Rebus Sacris, Sanctis, & Religiosis.

TITULUS XVII.

RES Sacræ sunt eæ, quæ rite per Pontificem, five Episcopum, aut Episcopalis Potestatis compotem Deo consecrantur. Quales sunt. Primo, Ecclesia, vel locus in eo consecratus. Secundo, Reliquiæ Sanctorum. Tertio, Repositaria illorum. Quarto, Vasa sacra, & quæ ad ædificandum adhibentur; item & Indumenta Sacerdotum in Sacrificio, & Altaris ornamenta. Quinto, Imagines Dei, B. Virginis, & Sanctorum, & signa, quibus illi repræsentantur. Res sanctæ sunt, quæ sanctione, five legis prohibitionem de profano commercio eximuntur: [1] quo sensu sancta etiam dicuntur, quæ supra enumeravimus, & exterior ambitus Ecclesiæ sanctus dicitur. [2] Religiosa vero sunt loca, quo illatus est mortuus: quæ Religio ante Christianos privata auctoritate inducebatur; nunc autem sine jussu Episcopi, & justis persolutis, Religio non inducitur: propterea Religiosa dici possunt Monasteria, & alia Loca pia.

In

[1] Isidor. lib. 53. orig. C. 4. [2] L. 4. Cod. Theodof. de his, qui ad Eccl. confug.

In libro secundo Justiniani Institutionum titulo primo, & §§. 7. 8. 9., & 10. de Rebus Sacris, Sanctis, & Religiosis, more scilicet Ethnicorum agitur.

De constituendis, consecrandis, & reparandis Ecclesiis, & Altaribus.

TITULUS XVIII.

Ecclēsia, five Concio apud nos significat locum, ubi conciones, & cœtus Fidelium celebrandorum causa Sacrorum habentur. Antequam autem Ecclesia ædificetur, debet Episcopus, aut ejus mandatu alius Crucem humi defigere, atrium publice designare, primum lapidem jacere, aqua lustrali adspargere. [1] Ecclesiæ autem ædificatæ congrua portio ex antiquæ proventibus est attribuenda; proptereaque veteri Ecclesiæ super nova quæritur jus patronatus, propter honorem, quem debemus eis, a quibus alimur. [2] Porro Ecclesia collabente, opes præbere ad illius reparationem debent, quicumque occasionem
ruinæ

[1] C. Nemo Ecclesiam dist. 1. | [2] Cap. ad audientiam de
de Consecrat. nov. 131. | Ecclesiis ædific. Cap. præ-
C. 7. | cipimus 16. q. 1.

ruinæ dedere: qua de causa bona eorum sunt ad eos sumtus tacite obligata; [3] deinde ii, quos enumerat Sac. Conc. Trid. sess. 21. C. 7. de reform., quo præcipitur reparentur ex ipsius Ecclesiæ fructibus: quibus deficientibus, ex bonis patroni, aliorumque fructus percipientium; vel, si ii desint, ex substantiis Parochianorum, qui ea Ecclesia utuntur. Tertio, si non sit Parochialis, reparari debet ex fructibus eorum, qui beneficia ibi possident pro rata beneficiorum, & fructuum, & ex fructibus pro fabrica destinatis. [4] Quamvis autem liceat cuique Oratoria domi privatim habere ad pietatis actus exercendos; venerabile tamen Missæ sacrificium celebrare non licet, præterquam publice in Ecclesia. Etsi vero licuisset olim Episcopis concedere veniam in privatis Oratoriis celebrandi; tamen post Conc. Trid., Sac. illius Congregationis decreto ea facultas Episcopis est erepta, ut a solo Summo Pontifice venia hæc impetrata suffragetur, qui Pontifex solet eam concedere, exceptis diebus festis solemnioribus, quorum nomine veniunt dies Natalis Domini, Epiphania, Pascha, Pentecostes, Annunciatio, & Assumptio B. Mariæ, Festum Apostolorum Petri, & Pauli, & omnium Sanctorum: neque venia hæc eximit a præcepto audiendi Sacrum in Ecclesia diebus

K

Festis,

[3] Vallens. in decr. de Eccl. ædific. 52.

[4] C. 1. de his 4. de Eccl.

ædific. can. si Monach. 16. q. 2. C. decernimus 10. q. 2.

Festis, nisi ipsum Dominum cum sua familia; [5] nec potest ibi, nisi una Missa in die celebrari. Oratoria vero privata Cardinalium loco publicorum Ecclesiarum habentur; unde superioribus exceptionibus non subjiciuntur. In edificatis Ecclesiis ante peragenda sacra non sunt, quam fuerint per Episcopum ipsum Diocesanum, aut alium Episcopum, illius mandatu consecratae: neque enim potest Episcopus alteri se inferiori mandare munus istud, cum sit ordinis, non jurisdictionis. (6) Consecratio fit delibatione superficiei interioris parietum, impressis Crucibus, adhibitis Sanctorum Reliquiis, inter Missarum sollemnia, diebus festis: quavis aliis diebus, & sine Missae Solemnis facta, minime sit irrita. [7] Semelque facta nunquam repetitur, nisi tota pene collapsa, aut exusta instauretur Ecclesia; vel nisi de illius Consecratione ambigatur. (8) Si vero Ecclesia publice polluitur per sanguinis, aut seminis humani effusionem, aut per sepulturam pagani, vel excommunicati; tum non consecranda iterum est, sed expianda, sive reconcilianda effosso cadavere, cum adspersione aquae benedictae. [9] Consecratur etiam Altare lapideum, sive mobile, sive fixum a solo Episcopo,

[5] Vid. haec decreta apud Nicol. Canon. lib. 3. decret. tit. 33. n. 7.

[6] Cap. penult. de Consecr. Eccl., vel Altar.

[7] Abbas Cap. proposuisti

4. n. 7. de Consecrat. Eccl.

[8] C. Ecclesia 18. q. 1. de Consecrat.

[9] C. aqua penult. cum concord. de Consecr. Eccl. vel Altar.

pō, (10) & iteranda est ei Consecratio, si frangatur graviter, vel si e basi, ubi Altare fuerat affixum, evellatur. (11)

De Unionibus Ecclesiarum.

TITULUS XIX.

PLures Ecclesie in unam vel necessariis, vel utilibus ex causis conjunguntur. { 1 } Necessariae sunt paupertas Ecclesie, quae alteri opulentiori unitur, ut facilius sustentetur. { 2 } Item solitudo Ecclesie, atque vastatio, propter quas indigeat, ut potentiori Ecclesie adjuncta muniat. Utiles causae sunt, { 3 } si unus Sacerdos commode pluribus vacare nequeat Ecclesiis: aut si una Ecclesia sufficiat omni populo ad minorem numerum redacto. Et quoniam hae causae aliae perpetuae manent, aliae aut tempus; ideo vel perpetua unio erit, si causa sit perpetua duratura, vel temporaria, si non semper unionis causa sit permansura. Rursus unio tripliciter fieri potest, vel ut una Ecclesia ita subjiatur alteri, ut altera manente, nomen, & dignitas Ecclesiae subjectae prorsus extinguatur.

K 2

tur:

[10] C. quod in dubiis 3. de Consecr. Eccles.

[11] Eod. C., & C. lignis de Consecr. Eccles.

[1] Cap. exposuisti 33. §. 1.

evidens de prob. & dign.

[2] Cap. unio 3. in fine q. 3. C. postquam 49. 16. q. 1.

[3] C. & temporis 18. q. 1.

tur: [4] quod casu ista, cujus nomen extinguitur, transit in alterius naturam, dignitatem, privilegia, & jura, ut filia illius; vel ita unientur, ut ex duabus dignitatibus una dignitas coalescat, atque unius Ecclesiæ Canonici, & Prælati alterius etiam Ecclesiæ Canonici; & Prælati evadant: quo casu non modo sua quæque jura, & privilegia, quæ habuit, retinebit, sed altera alterius optima quæque privilegia nanciscetur; [5] vel denique ita unientur, ut non modo sua cuique jura Ecclesiæ maneant, sed etiam dignitates inter se separentur, uni tamen, eidemque Prælato conferuntur, quo casu duæ habentur Ecclesiæ separatae, quæ tantum in Præfulis persona, retentis propriis ejusque juribus, conjunguntur. [6] Cumque olim licuisset beneficia diversarum Diocesum ita conjungere, ut sua cuique Episcopo jura salva essent: postea Conc. Trid., ut confusionem omnem, unde oriuntur discordiæ, prorsus tolleretur, interdixit, ne diversarum Diocesum beneficia unirentur. [7] Uniones vero fiunt vel Cathedralium, vel minorum Ecclesiarum. Cathedrales unire potest Romanus tantum Pontifex: [8] Archiepiscopus vero, aut Primas, aut Patriarcha suffraganei sui Ecclesias unire non potest sine illius consensu: minores autem Ecclesias,

[4] Cap. recolentes de statu Monach. C. sicut unire de excess. Prælat. C. & temporis 16. q. 1.

[5] DD. C. novit ne sede vac.

[6] Cucch. inst. lib. 2. n. 9.

[7] Conc. Trid. C. 9. sess. 14. de reform.

[8] C. quod translationem de off. deleg.

clesias, etiam Parochiales, aliaque beneficia propria Diœceseos quilibet Episcopus, etiam non consecratus, dummodo confirmatus: immo etiam Sede vacante Capitulum, dummodo nihil juribus detrahat Episcopalibus. [9] Potest autem Episcopus ex justis causis unire etiam beneficia generaliter, vel specialiter reservata ex decreto Sac. Conc. Trid. [10], debetque in unionibus, Capituli sui consensum adhibere ex receptiore sententia. [11] Mensæ tamen propriæ unire beneficia non potest Episcopus, etiam adficiente Capitulo, propter proprii lucris suspicionem, qua vacare debet hic actus. [12] Beneficia vero exempta, & Sedi Apostolicæ immediate subjecta [13] unire non licet Episcopo, neque diversorum ordinum, & professionum Ecclesias. In unione autem Ecclesiæ patronatæ requiritur patroni consensus, aut aliorum, quorum jura lædi possunt. [14]

Dissolvuntur uniones, & Ecclesiæ ad primævum statum reducuntur lapsu temporis præfiniti, si unio facta sit ad tempus; sed, si fueris perpetua, dissolvitur, cessantibus causis, ab eo, qui uniendi habet auctoritatem: etsi unio Ecclesiarum vacantium dissolvi nequeat, ne status Ecclesiarum Sedē vacante mutetur. [15]

[9] DD. in clem. 1. §. ad hæc de statu Monach. Caccia sup. tract. de union. art. 3. n. 19.

[10] Sess. 21. C. 5. de reform.

[11] DD. in clem. si una de reb. Eccles. non alien.

[12] Clem. si una de rebus Eccl. non alien.

[13] Clem. ne in agro §. ad hæc de statu Monach.

[14] Cap. rationis, cap. Monasterium 16. q. 7.

[15] Cap. 1. ne Sede vacante

De Immunitate Ecclesiarum.

TITULUS XX.

Immunitas est libertas locorum, rerum, vel personarum sacrarum a pœnis, muneribus, & oneribus profanis. Unde est vel localis, quæ gaudet Ecclesia, & alia loca Ecclesiastica; vel realis, quæ rebus, & bonis Ecclesiasticis competit; vel personalis, quæ personis Ecclesiasticis tribuitur. Nunc de locali, quæ vertatur in Ecclesiis sive consecratis, sive non consecratis, [1] sive interdictis, usque ad 40. passus ejus ambitus, si Ecclesia sit Baptismalis, si vero sit Ecclesia minor, usque ad 30., [2] & Cæmeterium etiam immunitate gaudet, sive continens Ecclesiam sit, sive disjunctum; [3] item & atrium: [4] item & Palatium Episcopi, [5] & Monasteria, & Sacella, & Oratoria perpetua, & publica extructa Episcopi auctoritate sunt immunita. Item & Hospitalia, & Seminarium Clericorum, & Claudrum Religiosorum, & alia loca sacra, & religiosa. Item & domus Canonici sitæ intra 30., vel 40. passus

[1] Cap. Ecclesie 9., & Cap. inter alia de immunit. Eccles.
[2] C. sicut antiquitus 17. q. 4.

[3] C. ult. de immunit. Eccl.
[4] Cap. si quis in atrio 17. q. 4.
[5] Cap. id constituimus eod. q. 4.

passus ambitus Ecclesiæ ex superiori distinctione : non autem domus laicorum, ne immunitas porrigatur ubique . Unde in Civitatibus propter frequentiam Ecclesiarum, & domorum vicinitatem hæc passuum exemptio locum habere non potest. [6] Neque ex Sac. Cong. decreto Oratoria in privatis domibus fundata sunt immunita, neque sacella publicorum carcerum. [7] Extenditur vero immunitas etiam ad Palatium Cardinalium, unde non licet reum extrahere: [8] licet non licet eum avellere, a corpore Sacerdotis Eucharistiam deferentis, ad quem confugerit. Caput autem localis immunitatis est, ut asylis jure sacra, & religiosa loca fruantur, ideoque tutum sit eo peritugium, neque inde quisquam extrahi debeat per vim, aut per dolum, puta blandis verbis: dumque in Ecclesia manet, non potest privari necessario victu, neque in vincula conici, [9] & si extrahatur, is, qui extrahit, excommunicationis poenam incurrit, Summo Pontifici reservatam, ut remitti nequeat ab alia potestate, nisi a Summo Pontifice, articulo mortis excepto, quod & veteribus Canonibus definitum est, [10] & novissime per Constitutionem Gregorii XIV., qua incipit, *cum alias nonnulli constitutum*; qua bulla totum hoc immunita-

[6] Cap. definivit 17. q. 4.

[7] Vid. Nicol. ad tit. de his, qui sui de immun. n. 23.

[8] Tusch. V. Eccl. concl. 9.

[9] Cap. definivit 33. 17. q.

4. C. inter alia 6. h. tit.

C. presenti C. de his, qui ad Eccles. confug.

[10] C. sicut antiquitas, & C. frater 18. q. 4.

tis argumentum plenius tractatur, atque explicatur. Præterea idem extrahens sacrilegus reputatur, cogiturque ad rerum restitutionem, refectionemque damnorum, quæ ob extractionem reus accepit: eritque irritum quidquid contra reum talem fuerit in judicio gestum. Id etiam immunitas præstat, ut omnis profanus actus, omnis contractus, omne mercimonium, omnis judicii species, aliudve quid cultui divino minime conveniens a sacris locis procul arceatur. Ne tamen confugii spes impunitatem, & licentiam, atque frequentiam pariat gravium delictorum, certa sunt crimina veteribus Canonibus excepta, & in eâdem Bullâ nominatim expressa, quæ propter eorum enormitatem Ecclesiasticæ immunitatis commodum adimunt. Unde immunitate locali non gaudent primo, publici Latrones. Secundo, Grassatores viarum. Tertio, Depopulatores agrorum. Quarto, Hæreticus, nisi confugerit ad Ecclesiam ob aliud crimen, quam hæreseos, [11] tum enim Hæreticus gaudet, sicut & Judæus, & Paganus. Quinto, Reus lesæ Majestatis. Sexto, Delinquens in Ecclesia sub fiducia immunitatis. Septimo, qui proditorie, sive per amicitie simulationem occiderit. Octavo, qui occiderunt mandatu alterius, sive quos vocant assassinos: non tamen in his casibus permittitur extractio auctoritate judicis,

nisi

[11] Sac. Cong. Conc. apud
Barbosam de jure Eccl. |

lib. 2. C. 3. n. 44.

nisi petita ab Episcopo venia, vel a Vicario, ut continetur in eadem Bulla Gregorii XIV. incip. *Cum alias nonnulli*. Sequitur immunitas realis rerum sacrarum, nempe vasorum, & vestium, & similium; sed & bonorum Ecclesiæ, quæ immunita sunt a vestigalibus, tributis, oneribusque aliis laicalibus, si ipsi ex antiqua fundatione competant, [12] nisi onera sint fixa, & invariabilia, quæ permanent in rebus, quamvis ad Ecclesiam transierint. [13] Ab oneribus vero personalibus, quæ corpore geruntur, Clerici sunt immunes, [14] Habent etiam Clerici privilegium, quod vocant Canonis; nempe Can. *si quis suadente*, quo violentas manus in Clericum injiciens excommunicatur, a solo Pontifice absolvendus. Habent & aliud, quod vocant Fori, quo eximuntur a potestate, & jurisdictione tribunalis laici: nisi actores sint ob rem profanam contra laicum, aut habitum, & tonsuram Clericalem dimiserint. [15] Habent hoc etiam privilegium Clerici ex celebri Cap. *Odoardus de solut.*, ut si Clericus ad inopiam adeo sit redactus, ut solvendo non sit, neque excommunicari debeat,

[12] C. sancitum 1. de censib.

[13] Cap. ex literis de pign. Gloss., & DD. C. tributum V. de exterioribus 23. q. 8. vid. decr. Sac. Cong. apud Nicol. tit. de sent. excomm. n. 125.

[14] Leg. 1. cum seq. Cod. de Episc., & Cler. C. pervenit de immun. Eccl.

[15] C. si Clericus 5., & C. cum sit Generale foro competent. Conc. Trid. sess. 23. C. 6. de reform.

beat, neque vexari, sed sufficere, ut is iurejurando promittat, se soluturum, ubi ad meliorem fortunam pervenerit.

De Censibus, Exactionibus, & Procurationibus.

TITULUS XXI.

Census est certa pecunia, quæ de redditibus Ecclesiæ penditur [1] iis, qui præsent, vel aliquando etiam Clericis, aliquando etiam patronis. Quod cum generale nomen sit, dividitur suas in species, vel enim penditur a singulis Ecclesiis in signum subjectionis, præfixita summa duorum solidorum pro singulis Ecclesiis, aut pro quantitate inducta a consuetudine, & id Cathedralicum, vel Synodaticum appellatur, quia persolvitur in honorem Cathedralis Ecclesiæ ab Ecclesiis minoribus in Synodo Diocesana, [2] vel certis, & repentinis ex causis certum ad tempus, collectæ, vel tributa exigua imponuntur ab Episcopis ad periculum aliquod depellendum, gravemque necessitatem evitandam, & charitativum subsidium appellatur. Charitatis enim nomine illud

[1] C. constitutus 6. de relig. dom. C. recepimus 8. de privil. C. quætelam 24. de elect.

[2] C. conquærente 16. de off. jud. ordin. C. placuit 10. q. 3. C. pastoralis 7. de donat.

lud exigit Episcopus, non jure suo: cum extra necessitatis gravissimæ causas vetentur Præfules imponere tributa, & collectas; [3] vel visitantibus Episcopis alimentorum nomine aliquid persolvitur, & id Procuratio appellatur. Etenim latine procurare significat etiam alere, Visitare namque debent Ecclesiam Episcopi vel per se, vel per alios singulis annis; [4] aut ita, ut biennio visitatio absolvatur toties, quoties opus fuerit. Visitationi autem Episcopi subjiciuntur Ecclesiæ omnes, etiam exemptæ, [5] etiam regulares, si sit eis annexa cura Animarum; itemque commendata Monasteria, etiam Abbatiz, Prioratus, & Præposituræ nuncupatæ, ubi non viget observantia regularis: nec non beneficia tam curata, quam non curata, sæcularia, & regularia, quæcumque commendata, etiam exempta. [6] Et præterea subsunt visitationi Episcopi vicinioris, Ecclesiæ etiam, quæ sunt nullius Diocesis; [7] necnon Hospitalia, & quæcumque loca pia, nisi sub Regum immediata protectione sint; alioquin visitationi, & correctioni subsunt etiam, si eorum locorum cura pertineat ad laicos; & Parochiales annexæ Ordini Hierosolymitano ex Pii V. Constit. CXXXVI..

Nam

[3] Cap. omnis de censibus
Cap. cum Apostolus §.
prohibemus eod.

[4] Conc. Trid. sess. 7. C. 8.
de reform.

[5] Conc. Trid. sess. 6. C. 4.

de reform., & sess. 24.
C. 9. eod.

[6] Conc. Trid. sess. 21. C. 8.
de reform.

[7] Conc. Trid. sess. 24. C.
9. de reform.

Nam quæ non potest Episcopus visitare jure ordinario, qualia sunt loca exempta; ea ex nova Concilii concessione jure delegato visitabit. Porro, quæ in visitatione ad morum correctionem decrevit Episcopus, nulla appellatione suspenduntur. [8] Exigere autem potest Episcopus, dum visitat, alimenta necessaria a Clero Ecclesiarum, quas visitat, & ex beneficiis etiam a Cardinalibus possessis, dum ne modum frugalis victus excedat.

De Capellis Monachorum.

TITULUS XXII.

Capellæ, siue Sacella hoc titulo dicuntur Parochiales Ecclesiæ unitæ, siue incorporate regularibus, quæ olim administrandæ per Sacerdotem sæcularem erant, quem Episcopo Monachi præsentare debebant. [1] Recentioribus vero temporibus Vicarius etiam regularis ad earum administrationem constituitur ab Episcopo examinandus, & adprobandus, cujus Episcopi jurisdictioni, correctioni, & visitationi subjiciuntur in iis, quæ ad administrationem spectant Sacramentorum, exceptiis iis, quæ sunt e Monasteriorum familia. [2]

[8] Conc. Trid. sess. 24. C. 10. de reform. [2] Conc. Trid. sess. 25. de regular.

[1] C. 1. de Capellis Monac.

De Religiosis Domibus .

TITULUS XXIII.

Religiosas Domos non solum appellamus Ecclesias, & Monasteria, sed alia quælibet loca pios ad usus destinata; e quibus sunt Hospitalia, hospitibus accipiendis inventa, quæ græce Xenodochia; Orphanotrophia, orphanis educandis; Gerontocomia, senibus alendis; Brephotrophia, nutriendis infantibus; Nosocomia, curandis ægrotis; Prochotrophia, sustentandis pauperibus comparata: [1] Præter Ecclesias autem, quæ illius Episcopi jurisdictioni subjacent, in cujus Diocesi fundatæ inveniuntur, exceptis Ecclesiis Regularium, quæ nunc privilegiis eximuntur; loca pia omnia supra enumerata suæ cujusque Dioceseos Episcopo subjiciuntur, nisi exempta probentur, aut aliter sit in earum fundatione cautum. Quæ tamen etiam exempta poterit Episcopus, ubi opus fuerit, visitare, atque corrigere: [2] exceptis Hospitalibus militarium ordinum, aut religionum, quibus antiqua institutionis earum decreta servanda; [3] quàmobrem Sacra Conc. Trid. expresse statuit, ut Administratores tam

Eccle-

[1] C. in qualibet 23. q. 8. [2] Clem. 2. de relig. domib.
 l. illud 17. l. sancimus [3] Dist. clem. 2. §. præmissa.
 18. de sacrosanct. Eccl.

Ecclesiastici, quam laici fabricæ cujusvis hospitalis, Confraternitatis, & quorumque piorum locorum singulis annis reddere teneantur rationem administrationis, nisi aliter sit in fundatione cautum; nam tum, si aliis ratio reddenda esset, tamen cum iis etiam ordinarius erit adhibendus, [4] nisi sub Regum immediata protectione sint. Extat præterea de Confraternitatibus Constitutio Clementis VIII., qua statuitur, ut auctoritate ordinarii erigantur: qui ordinarius statuta Confraternitatis erigendæ cognoscere, atque examinare debet [5].

De Sepulturis.

TITULUS XXIV.

Certum Sepulturæ locum vel juris ordinatio, vel propria electio tribuit. Cuiuslibet enim licet eligere Sepulturam, ubi velit, dummodo sit ibi jus funerandi; quales sunt ex Jure Canonico Ecclesiæ Parochiales omnes; [1] & ex privilegio Sedis Apostolicæ Ecclesiæ Ordinis Prædicatorum, & Fratrum Minorum. [2] Verum quando quis mortuus deferendus est ad Ecclesias mendicantium, debet cum

[4] Conc. Trid. sess. 22. C. 9. de reform.

[5] Clem. 8. in Const., quæ incipit quæcumque 115.

[1] C. ubicumque 13. q. 3.

Abbas in Cap. certificati de sepult. n. 8.

[2] Clem. dudum §. hujusmodi de sepulturis.

cum iis etiam proprius intervenire Parochus, servato Sac. Congregationis præscripto. [3] Unde uxor invito marito, & filius pubes, etiam si sit in potestate patris, liberam habent Sepulture optionem; [4] non vero impubes, cui ob inopiam consilii potest pater eligere Sepulturam; [5] si id consuetudo loci patiat; alioquin humandus in Parochia, vel in Sepulcro majorum. Neque possunt eligere Religiosi, qui suo arbitrio carent, nisi longius absint a suis Monasteriis, ut eo commode transferri nequeant; neque capitis damnati, neque furiosi; & qui aliquem indebite sepelierit, jubetur cadaver illud reddere Ecclesiæ, ad quam spectat, simul cum emolumentis, quæ ob eam causam illi obvenerunt. [6] Si quis autem Sepulturam non elegerit, sepeliendus est ad Canonum præscriptum, quod est tale. Regulariter sepeliendum cadaver est in Sepulcro majorum suorum; vel si eo careat, in Ecclesia Parochiali, ubi Sacramenta vivens accepit; [7] ac si duabus in Parochiis Divina participaverit, aut utrobique domicilium habuerit, locus est præventioni, & divisioni quartæ funeralis; aut Episcopali sententia, si secum con-

venire

[3] Apud Nicolaum tit. Civ. inst. lib. 4. tit. 15. q. 25.

[4] C. de uxore h. tit. C. penult. eod. in 6.

[5] C. penult. de sepult. in 6.

[6] C. ex parte C. cum liberum 6. de sepult.

[7] C. 1., & C. in nostra de sepult. C. 15. qui eod. in 6.

venire nequeant. (8) Ac si se rus brevis temporis causa contulerit, transferendus est ad urbanam suam Parochiam, si id sine periculo fieri possit. [9] Uxor mariti Sepulturam sequitur, quando non elegerit: & si plures maritos habuerit, humanda est in Sepulcro postremi, cujus domicilium retinet, & honorem. [10] Peregrini, si Sepulcris majorum careant, aut eo commode deferri nequeant, sepeliendi sunt in Ecclesia Parochiali, si Sacramenta ibi perceperint; alioquin locus erit præventioni Parochialem inter, & Cathedrali. [11] Prælati vero regulares sepeliendi sunt in Ecclesiis, quibus præsunt. [12] Excluduntur ab Ecclesiastica Sepultura, primo, ii, qui consulto sibi manus attulerunt. [13] Secundo, decedentes in singulari certamine, aut in ludis gladiatoriiis, aut in pugna cum bestiis. [14] Tertio, Blasphemi impœnitentes. [15] Quarto, Raptores, qui non satisfecerint. [16] Quinto, Fures, & latrones in flagranti crimine occisi, absque Sacramento Pœnitentiæ occumbentes. Sexto, Monachi mortui cum peculio. Septimo, nominatim interdicti, & ex-

commu-

(8) Gloss. C. cum quis 3. not. de sepult. 5. 6. arg. C. duobus de rescriptis in 6.

(9) C. is, qui de sepult. in 6.

(10) C. 3. §. mulier eod. in 6.

(11) Ricc. in praxi dec. 659.

(12) Archidiac. Cap. cum quis de sepult. in 6.

(13) Cap. placuit 25. q. 5. C. quibus 13. q. 2.

(14) Conc. Trid. sess. 25. Cap. 19., & C. 1. in fine de Torneam.

(15) C. statuimus infra de maled.

(16) C. 2. infra de rap.

communicati. [17] Octavo, Impœnitentes omnes, quos tales decessisse constiterit. Nono, qui in Paschate Pœnitentiæ, & Eucharistiæ Sacramentum omiserunt. Decimo, Usurarii. Pro Sepultura vero vetitum est quidquam exigere, nisi quantum moderati sumtus inductum ab aliqua consuetudine fuerit, si Parochiani gratis solvere cœperint, & sponte, ac sine pactione; talisque præstatio Parochianorum arbitrio præfiniatur, accedente ad eam consuetudinem totius populi voluntate. [18]

De Canonica portione.

TITULUS XXV.

CUM quis aut Sepulturam majorum suorum habet extra Parochiam, aut extra eandem alibi elegerit, ex relictis Ecclesiæ, ubi sepelitur, detrahenda est quarta pro Ecclesiâ Parochiali, quæ quarta Parochialis appellatur. [1] Item ex relictis Ecclesiæ in Diœcesi existenti detrahitur quarta pro Episcopo, quæ quarta dicitur Episcopalis; (2) & utræque Canonice portionis nomine continentur. Ac sane quarta Parochialis ea ratione detrahitur, quod ea Ecclesiâ, quæ ministerium præbuit Sa-

L

cra-

(17) Clem. 1. de sepult.

(18) Vallens. in decret. tit. de sepult. §. 8.

2) C. cum super, & C. 1.

& C. certificati de sepult.

(2) C. requisisti in princip. de testam.

cramentorum, digna sit, quæ lucri partem pro levamine laborum consequatur; eademque ratio induxit quartam Episcopalem ob susceptam ab Episcopo Animarum curam. [3] Est autem Parochialis quarta, varie definita pro consuetudine, scilicet Regionis, aut Ecclesiæ; modo scilicet dimidia, modo tertia, modo quarta pars integra. [4] Amittitur autem pars quarta Parochialis, si 40. annis cum titulo, aut sine titulo ab inmemorabili tempore præscribatur. [5] Detrahatur quarta hæc ex candelis, aliisque lucris funerum, & de relictis ex Ecclesiæ, ubi quis sepelitur: [6] & iis, quæ in mortis extremo relinquuntur: non ex donationibus inter vivos, neque ex legatis pro ornamentis, fabrica, luminaribus, anniversario septimo, vicefimo, aut trigesimo die, aliisque in divinum cultum perpetuo relictis, dummodo talis color non sit quæsitus, ut suo jure Parochus privetur. [7] Item dummodo hæc relictæ non sint Fratribus Minoribus, & Predicatoribus, qui & in his, uti & in exteris legatis, detractionem patiuntur. [8] Neque detrahatur de relictis pro male ablatiis, aut pro equis, & armis militum Hierosolymitanorum

in

(3) Innoc. C. cum super 8. C. in nostra 10. de sepult. C. cum quis eod. in 6. C. requisisti 15. de testam. (4) C. 1., & 2. de sepult., & C. certificati 9., ubi DD. cod.	(5) Abbas C. certificati de sepult. (6) Gloss., & Abbas eod. (7) C. ult. de testam. C. in nostra 10. de sepult. (8) C. 2. §. hujusmodi Clem. de sepult.

in præsidium Terræ Sanctæ. [9] Et debetur quarta ista funeralis illi etiam Parochiali, cui aliquid fuerit legatum, cum quo hæc minime compensatur: eam enim quartam non debet defunctus, sed Ecclesia, ubi sepelitur ex ejus electione. [10] Episcopalem vero quartam detrahit Episcopus de iis, quæ relinquuntur quibuslibet suæ Diœceseos Ecclesiis, etiam exemptis: [11] quamvis testator Ecclesiæ, non Episcopo velle relictum expresse. [12] Neque aliter ab ea Episcopus excluditur, nisi per quadragenariam præscriptionem, [13] ejusque quantitas, uti Parochialis, etiam varie pro loci consuetudine definitur. Et sicuti Episcopus deducit ex relictis Ecclesiæ, ita & Ecclesia Cathedralis deducit ex relictis Episcopo, nisi relinquatur a propinquo, aut expresse a testatore excludatur. [14] Et si relictum sit aliquid Episcopo, & Ecclesiæ Cathedrali conjunctim, sit inter eos Canonica divisio, etiam si partes testator fecerit, nisi velint stare voluntari testatoris. Quamvis autem Episcopus etiam ex relictis in favorem Capellarum, & Monasteriorum partem detrahat; ex tamen non detrahunt ex relictis Episcopo, in qua distinguatur

L 2

tur

(9) Cap. in nostra de sepult.
(10) Clem. dudum de sepult.
Valens. hoc tit.
(11) Cap. off. de testam., &
eas. constitutum, ubi
Gloss. V. tertium 16. q. 1.

(12) C. requisisti vers. si quis
autem de testam.
(13) C. de quarta de præscrip.
(14) C. requisisti §. ab extra-
neo de testam.

tur a Cathedralibus, quibus cum Episcopo conjunctio est arctior.

De Decimis.

TITULUS XXVI.

Decima est quota mobilium bonorum Sacris Ministris debita, pro quibus ex omnibus fructibus rerum sive immobilium, sive mobilium, tum viventium, tum non viventium, & ex quacumque honesta negotiatione decima pars est detrahenda: [1] quæ pars pactionibus, vel consuetudinibus redigi potest ad minorem quantitatem. Sunt autem decimæ vel prædiales, ex fructibus nempe prædiorum, aut ædium; vel personales, ex honestæ artis, aut professionis, aut venationis, aut piscationis, aut laboris lucro; [2] vel mixtæ, de fructibus scilicet, quos ex gregibus, & armentis industria nostra percipimus. [3] Hoc autem præcipue differunt personales, & mixtæ a prædialibus, quod prædiales debentur sine impensarum, aut tributorum deductione; nam sine illa

[1] C. ex multiplici 3. C. non est 22. de Decimis C. pervenit 5., & C. ex transmissa 23. cod.; & C. ex parte C. a nobis 24. cod.

[2] C. ad Apostolic. 26. C. tua nobis 26. C. non est, C. ex parte, & seq. de decimis.

[3] C. pervenit cum seq. de decimis.

illa deductione sunt etiam fructus, [4] & debentur Parochiis, quarum in finibus prædia sunt sita; [5] aliæ vero solvuntur Parochiis, in quibus Sacramenta percipiuntur, & solvenda sunt, deductis expensis: id enim intelligitur in negotiatione lucrum, quod superest, sumptibus deductis; [6] solvuntur vero decimæ Parochis, qui debent ex exactis decimis detrahere pro Episcopo quartam, quæ appellatur quarta Decimarum. [7] Ad solutionem prædialium Decimarum non modo Christiani omnes tenentur, sed etiam Judæi, & Pagani, si prædia possideant; propterea quod onus Decimarum inest prædiis ipsis, cum quo onere prædia transeunt ad quoscumque: [8] adeo ut ex prædiis locatis Decimas conductor, qui fructus colligit, solvere cogatur, cum Decima sit pars fructuum, non prædii. [9] Neque ab obligatione præstandarum Decimarum quis eximitur, nisi primo, ex privilegio Summi Pontificis. [10] Secundo, præscriptione immemorabili, si sit sine titulo, cum titulo vero præscriptione quadraginta annorum. [11] Ter-

L 3

tio,

- [4] C. cum homines 7., & C. non est 22. de decim.
[5] C. quoniam 13. eod.
[6] C. ad Apostolicæ, C. 20. de decimis.
[7] C. de quarta de præscr.
[8] C. commissum 4. C. nuncios 5. C. ex transmissa 23. de decim. C. ult. §. exterum eod. in 6. C.

terris, C. si quis locus cum fim. 16. q. 1. C. cum non sit 33. h. tit. C. pastoralis eod.

- [9] C. dilecti C. a nobis de decimis.
[10] C. Pastoralis de decimis.
[11] C. 1. de præscript. in 6, C. 4. 6., & C. 8. de præscript.

tio, conventionē, sive pactis. Quarto, voluntaria remissione. [12] Ex prædiis vero, quæ recentē ad culturam rediguntur, cum antea frugifera non essent, quæ appellantur novalia, Decimæ debentur Parochiali Ecclesiæ, cuius in finibus novalia exsurgunt, vel si exsurgant intra diversarum Parochiarum limites, debentur iis Parochiis, in quarum sunt limitibus, pro modo limitum, quibus agri continentur. [13] Si vero ex limitibus portio prædiorum definiri non possit, standum est Episcopi sententiæ, utri velit plus, aut minus attribuerē. [14] Porro si concedatur perceptio Decimarum, concessa non censentur Decimæ novalium: quia hæc novam habent causam: [15] nec si alicubi Decimæ præscripserit, præscripsisse censetur novalium Decimæ, quia hæc postea prodierunt. Decimas vero non solvens est excommunicandus, & Ecclesiastica Sepultura privandus. [16]

[12] C. quia circa de privil.

C. ult. 16. q. 1.

[13] C. cum contingat de decimis C. quoniam 13.

cod.

[14] DD. Cap. pervenit de

decimis.

[15] Cap. cum contingat de decimis.

[16] C. omnes decim. 16. q. 7. Conc. Trid. C. 12. sess. 25. de reform.

De rebus Ecclesiæ alienandis, vel non.

TITULUS XXVII.

NON solum Ecclesiasticis, sed & Civilibus Legibus rerum Ecclesiasticarum alienatio prohibetur, si necessitas non urgeat, [1] & latissime accipitur alienationis vox, ut etiam hypothecam, & locationem ultra triennium, nempe ad longum tempus comprehendat. Permissa tantum est alienatio rerum, quæ retentæ corrumpere, [2] aut proventu carerent, quales sunt terræ, vineolæ, aliæque res immobiles exigui pretii: [3] quibus exceptis, si quid alienetur, incurritur poena Extravagantis Ambitosæ, cum irritatione contractus, ut ex decreto Sacræ Congregationis ab Urbano VIII. confirmato. [4] Sustinebitur vero alienatio, si processerit ex urgenti necessitate, puta æris alieni dissolvendi; [5] vel si pietas suadeat ad redimendos captivos, aut alendos pauperes, [6] quorum causa Bona in Ecclesia

L 4

clesia

[1] Novel. 120. & 7.

[2] Extravag. ambitiosæ h. tit. Conc. Trid. sess. 25. C. 11. de ref. Sac. Cong. apud Quarantam in summa bull. V. alienatio.

[3] C. terrulas 12. q. 2.

[4] Vid. Nicol. inst. civil. lib. 2. tit. r. n. 29.

[5] Clem. p. h. tit. C. 1. de pignor.

[6] C. aurum C. Gloria 7. 12. q. 2.

clesia conservantur, vel utilitas manifesta Ecclesie id flagitet. [7] Accedere tamen oportet ad permissam hanc alienationem etiam solemnitates: nempe communicandus contractus cum Clero, ejusque consensus, atque subscriptio, & Prælati auctoritas sunt adjungenda, [8] Præscriptio vero prævalet contra Ecclesiam quadragenaria: contra Ecclesiam vero Romanam tantum centenaria. [9] Est & quædam alienatio non prohibita, descendens ex contractu Jure Canonum celebrato, [10] cujus habemus etiam in Justiniano jure vestigium, [11] quæ precaria vocatur ob id, quod similitudinem habeat cum precario, quo res nostras rogati, concedimus aliis fruendas, nostroque arbitrio repetendas, a quo precaria hæc differt, quod hæc revocari nequeat, nisi præter rationem contracta fuerit, sed ad longum tempus, vel ad vitam data, quinto quoque anno renovanda. [12] Est & concessio usufructus rei Ecclesiasticæ, vel in retributionem donationis Ecclesiæ factæ, vel in remunerationem obsequiorum, & Ministeriorum, quæ quis Ecclesiæ præstiterit. Quo contractu traduntur tantum res immobiles, cum contractu precarii tam mobiles, quam immobiles concedantur.

(7) C. ut supra h. tit. d. Cl. 1.

de præscript.

(8) C. 1. de rebus Eccl. non alien. sine except. C. alienationes 12. q. 2.

(10) Tot. tit. de precar.

(11) Nov. 120. de alien., & emphit.

(9) C. illud C. ad audientiam

(12) C. 1. de precar.

De Peculio Clericorum.

TITULUS XXVIII.

PEculium dicitur quasi parva pecunia, [1] quod Jure Civili est vel castrense, vel profectitium, vel adventitium. Adventitium est, quod ex donationibus, vel ex hæreditatibus sive extraneorum, sive consanguineorum descendit; profectitium, quod ex bonis paternis; castrense, quod in militia ex belli occasione comparatum est, quasi castrense vero, quod ex literarum, & artium professione fuit acquisitum. Ad castrense autem peculium rediguntur bona Clericorum, quæ in Ecclesiæ ministerio comparaverunt; cum hæc sacra militia merito appelleretur. Clericus enim aut patrimonialia possidet, & eorum distractio, atque consumptio ipsius arbitrio relinquitur; aut possidet ea, quæ de bonis Ecclesiasticis sibi assignatis ad eum pervenerunt, veluti fructus beneficii sibi attribui, & hi etiam ipsius arbitrio permittuntur, cum in illius dominium transeant ex receptiore sententia; sed certo modo eos debet administrare, ut scilicet, quod ei superest ad vitæ necessaria, in pios usus conferat. [2] Morienti vero Clerico in rebus patrimonialibus

(1) L. depositi §. 2. ff. de } (2) D. Thom. 22. q. 185.
pecul. art. 7.

nialibus succedunt, vel proximi ab intestato; vel ex testamento ii, quos hæredes instituit, aut Ecclesia, si neque legitimos, neque testamentarios hæredes reliquerit. [3] De rebus autem propria industria quæsitis, & de fructibus beneficiorum, quos quotidiano victui parcendo sibi reservavit, liberum habet statuendi arbitrium. [4] Alios vero beneficiorum fructus, etsi viventes Clerici valide donent, morientes tamen testamento relinquere vetantur veteribus Canonibus. [5]

Meliorationum porro a Clerico in beneficiis factarum tum possunt hæredes illius æstimationem repositere, si constet, factas fuisse patrimoniali pecunia.

Quod si Clericus ante susceptum ordinem, bonaque Ecclesiastica acquisita, nulla bona, vel exigua tantum possedisset: quidquid reliquit, e beneficiorum fructibus collegisse præsumitur; ideoque ad Ecclesiam pertinebit, etiamsi sit alieno emptum nomine. [6]

Ad quam etiam Ecclesiam pertinebit quidquid illius causa in Clericum translatum fuisset. (7)

Verum

(3) C. ubi Gloss. de succ. ab intestato.

(4) E. quia nos de testam.

(5) C. 1., & 2. C. cum inoff. G. quia nos C. relatum

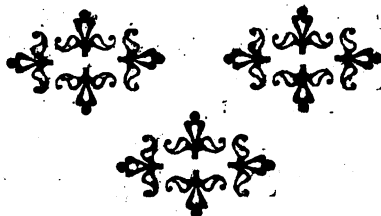
12. de testam. C. Episc. 12. q. 1.

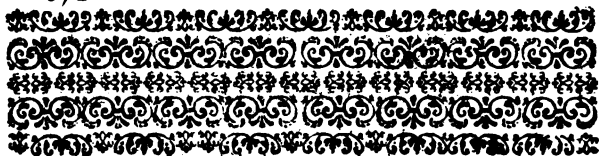
(6) E. inquirendum de pecul. Cleric. C. investigand. 1. eod.

(7) C. 1. de testam.

Verum præsens temporum consuetudo remissior est in Clericorum bonis inquirendis; permittitque iis de perceptis fructibus testari. Qui vero Religioso alicui Ordini adscribitur, is qualibet de re testandi facultatem amittit, si tria, quæ vocant substantialia, vota ediderit, nempe paupertatis, castitatis, & obedientiæ.

F I N I S
LIBRI SECUNDI.

INSTITUTIONUM JURIS PONTIFICII

LIBER TERTIUS.

De Judiciis.

TITULUS I.

Judicium est causæ discussio in foro coram Judice, quæ discussio ex jurisdictione procedit. Est autem jurisdictio potestas de causa sive civili, sive criminali judicandi, & judicata exequendi. Dividitur vero in sæcularem, & Ecclesiasticam. Ecclesiastica vero distinguitur in spirituales, qua Ecclesia utitur ad condemnandos errores, & doctrinam emendandam; atque in temporalem ad reos coercendos, & sententias exequendas. Judicium constat ex actore, reo, judice, & causa, de qua agitur, *C. forum §. constat V. 5.*, ac dividitur primo in spirituale,

le, in quo de re, aut jure spirituali agitur; temporale, in quo agitur de re temporali, & mixtum, quod ex utroque trahit; rursus aliud est judicium delegatum, aliud ordinarium; ordinarium est, quod coram iudice ordinario exercetur. Est autem ordinarius iudex, qui universalem jurisdictionem habet, sive jure suo, sive superioris beneficio, quales sunt Episcopus, Archiepiscopus, Legatus, qui & jurisdictionem suam alteri delegare possunt, quales Legati Sedis Apostolicæ, qui habent & ipsi jus delegandi, cum sint instar ordinariorum. [1] Judicium delegatum est id, quod coram iudice delegato exercetur: Iudex autem delegatus est is, qui non habet jurisdictionem jure suo, sive jure Magistratus, sed mandatam sibi ab alio, nempe a iudice ordinario, quapropter non potest eam jurisdictionem alteri mandare, [2] nisi delegatus sit a Principe, tum enim subdelegare alium poterit. [3] Est etiam judicium vel civile, ubi de bonis, & juriis agitur, vel criminale, ubi agitur de delictis. Dividitur præterea judicium in petitorium, & possessorium. Petitorium est, in quo de proprietate agitur, vel de alio jure seorsum a possessione, vel quasi: possessio est rerum corporalium, puta prædiorum; quasi possessio est incor-

(1) C. 2. de off. leg. in 6. |
Clem. unica eod.

ff. de re judic. C. 4. ubi
DD. de foro compet.

(2) Leg. a Divo Pio in princ.

(3) C. ult. §. penult., & C. significasti de offic. del.

poralium, uti ususfructus, servitutis. (4) Dicimur autem agere petitorio, si petamus hæreditatem, vindicemus servitutem, vel quocumque de jure, puta eligendi, aut de dominio disceptamus. Judicium possessorium est, in quo de sola possessione quæritur, nempe possideat ne quis, an non, & de adipiscenda, retinenda, & recuperanda possessione, reservata quæstione dominii ad maturius examen. Etenim nihil habet commune possessio cum proprietate, [5] licet possit utrumque judicium cumulari. Separata vero quæstio de possessione præstat, ut possessione probata, adversario incumbat probare jus suum in petitorio, quo non probato, res manebit apud possessorem. [6] Tandem judicium dividitur in extraordinarium, & ordinarium. Extraordinarium, quod & summarium dicitur, est, in quo negliguntur solemnia, & subtilia judiciorum, servatis tantummodo substantialibus, nempe iis, sine quibus veritas non cognoscitur, & alia sunt judicia possessoria, causæ electionum, hæreseos, in quibus sufficit adducere probationes necessarias, citare, jurare de calumnia, & sententiam proferre in scriptis, iudice stante, vel

- (4) L. 4. in princ., ubi Gl. de acquir., vel amitt. poss. l. si quis diurno in princ. ff. si servitus vindic.
 (5) C. 3. 4. 6. de caus. poss. & propr. l. naturaliter §.

nihil commune ff. de acquirenda poss.

- (6) §. commodum possessionis inst. de interdictis l. ult. Cod. si servitus vindicetur.

vel sedente. [7] Ordinarium vero est, ubi solemmniter proceditur, servatis omnibus iudicialibus actis.

De Procuratoribus.

TITULUS II.

PROCURATOR ex Ulpiani definitione is est, qui alieno negotia mandatu domini administrat. Sunt autem Procuratores vel extrajudiciales, ad negotia extra iudicium gerenda, vel judiciales ad suscipiendas, & agitandas in iudicio causas nomine alieno. Constitui in Procuratores in iudiciis possunt, quicumque non prohibentur. Prohibetur vero primo, minor XXV. annis ex jure communi; ut plures existimant: [1] in Urbe vero minor XX. Secundo, Mulier propter sexus pudorem. [2] Tertio, Miles. [3] Quarto, Redemptores litium. [4] Quinto, Excommunicatus. Sexto, Fiscus, Universitas, & Civitas, ne publicae potentia privarum adversarium opprimant. [5] Septimo, qui reipublicae gratia est abfuturus. Octavo,

- (7) L. pax de moment. poss.
l. momentanea Cod. unde vi C. novit de iudic. Clem. saepe de V. S.
[1] L. exigendi Cod. de procurator. ubi Jason. n. 19. & l. neque n. 3. Cod. eod. Panormit. in G. non ju-

ste eod.

- [2] L. neque foeminae l. foeminae ff. eod.
[3] L. qui stipendia Cod. eod.
[4] C. intelleximus de iudic.
[5] L. 3., & tot. tit. Cod. ne fiscus, vel resp., & Cod. ne liceat potentior.

Octavo, Episcopus, & universi Sacerdotes, & Monachi, exceptis Monasterii causis, ne a Divino Ministerio abstrahantur. [6] Nono, Regulariter Clerici prohibentur apud judicem sæcularem postulare, nisi pro Ecclesiæ suæ causa, vel necessitate coacti pro conjunctis, aut miserabilibus personis. [7] Non tamen in omnibus causis dari Procurator potest, nam in criminalibus non licet constituere Procuratorem, sive ad accusandum, sive ad defendendum. [8] Expirat autem procurationis mandatum pluribus modis: primo, morte mandantis, re integra, [9] re autem non integra, sive lite contestata, potest mandatum expirare, si Prælatus, vel alius pro Ecclesia, vel beneficio Procuratorem constituerit. Nam Prælato, vel alio decedente, Sedeque vacante, lis non progreditur. [10] Secundo, morte ipsius Procuratoris, mandatum enim non transit ad hæredem. Tertio, mutuo dissensu constituentis, & constituti. [11] Quarto, per revocationem a domino factam, lite nondum contestata, nam lite contestata, Procurator dominus litis efficitur, nonnisi ex justa causa revocandus, veluti

si

- (6) C. Monachus 16. q. 1. clem. 3. de Cleric. , vel Monach. eod. tit. in decr.
 (7) C. ult. de postul.
 (8) C. veniens de accus. l. penult. §. ad crimen ff. de publicis judiciis.

- (9) L. nulla Cod. de procur. l. si defunctus ff. eod.
 (10) Clem. ult. de procurat. Cap. 1., & ult. ne Sede vacant.
 (11) L. unica §. ubi autem C. de caduc. toll.

si suspectus sit, vel affinis detegatur adversarii, vel morbo affectus. Quinto, si dominus litem per se agere velit.

De Arbitris.

TITULUS III.

Arbiter est in jure, qui consensu partium, sine jurisdictione, sine judiciali forma de controversia, judicioque cognoscit. Est autem vel Arbiter juris, quando alicujus arbitrium eligitur jure, vel statuto aliquo, aut consuetudine ita jubente; ut evenit inter conjunctos invicem litigaturos, qui etiam dicitur Arbiter necessarius: vel est Arbiter voluntarius, qui suscipitur sponte a partibus, ut sine ulla judiciali figura, apud eum disceptetur, & appellatur etiam arbitrator, & amicabile compositor: cujus arbitrium, quia prorsus in eo negligitur omnis forma juris, non appellatione, sed boni viri arbitrato corrigitur. (1) Vel Arbiter suscipitur etiam voluntate partium, & in eum compromittitur, ut servetur forma juris, & is quidem simpliciter Arbiter dicitur, cujus arbitria sunt instar judiciorum. Dicitur autem Arbiter receptus, quia in eum fuit commissum, & is causam ex compromisso recipit, adjecta poena contra eum, qui sententia

M

non

[1] L. societatem §. arbitratorum ff. pro socie.

non paruerit. Jure tamen *Codicis*, etiam si nulla poena intervenerit, ut Arbitri sententia obliget, satis erit fuisse homologatam, five adprobatam, aut expresse, puta per subscriptionem partium, aut tacite per decem dierum lapsum, quo spatio, si partes tacuerint, sententia tenentur. (2) Verum Jure Canonico si poena sit adjecta, poterit adversus dissentientem agi ad poenae solutionem; sin minus, contra non parentem agendum erit, ad id, quod interest, resectis sumptibus litis. (3) Ceterum si arbitrium, vel laudum tacite, vel expresse adprobatum fuerit, vel jurejurando firmatum, parendum ei erit ab utraque parte, veluti sententiae judicis. (4)

De in Jus vocando.

TITULUS IV.

IN Jus vocare idem est, quod citare; citatio autem est actus judicialis, quo jussu Judicis quis in iudicium sui juris experiundi causa vocatur, atque ab ea quodlibet iudicium est inchoandum. Est autem vel realis, qualis erat apud Veteres, per manus injectionem in eum, qui vocatus in Jus ire nollit; vel verbalis;

[2] L. cum antea Cod. de receptis arbitris.

[3] C. per tuas de arbitris.

[4] C. 2., & G. per tuas de

arbitris C. 2. de pactis in 6., & tot. tit. de jurejur.

balis, quæ procedit ab auctoritate Judicis, ejus jussu verbis, vel literis quis in judicium vocatur; sive per satellitem vocetur, aut nuntium, aut apparitorem; sive per præconem, tubam, aut campanam; sive propositis edictis, quæ dicitur vocatio, & citatio edictalis, eaque tum emittitur, cum quis nequit alio modo citari, sive ob loci periculum, aut distantiam, sive ob rei latitantis fugam. (1) Hinc edictalis citatio, ut ad notitiam citati perveniat, proponi debet in locis vicinis, nam ex locis remotioribus non cogit. (2) Item citatio est vel juris, cum ipsa lex terminum, aut diem ad aliquid faciendum statuit, quo elapso, quis damnum incurrit, (3) vel hominis, cum quis mandato Judicis, ut diximus, in jus vocatur. Rursus citatio est vel simplex, vel peremptoria. Simplex est, quæ citato non ante contumaciam adscribit, quam post tres terminos certis dierum intervallis præfinitos, quæ intervalla decem dies singula continebant jure veteri, ac jure novo continent triginta; (4) quæ tamen arbitrio Judicis pro loci, ac rei qualitate restringuntur, aut laxantur. (5) Pe-

M 2

remto-

[1] C. causam de dolo, & contum. Clem. 1. de jud. C. statuimus, ut ii de offic. deleg.

[2] Clem. unica, & C. ubi periculum §. porro de elect. in 6.

[3] Cap. 1. de appell. in 6.

[4] Aut. qui senex, & l. tres denunciationes C. quomodo, & quando judex l. & tertium ff. de judic.

[5] L. nonnunquam in fin. ff. de judic. C. consuluit de off. deleg., & C. 1. de feriis.

remtoria citatio est, quæ instar est omnium simul simplicium, quarum spatium restringit; easque ita perimit, ut si ad constitutum diem citatus non comparuerit, contumax habeatur: (6) Ut autem citatio recte procedat, hæc sunt observanda. Primo, fieri debet instante parte; exceptis publicis causis, ubi Judex ex officio procedit. (7) Secundo, continere debet mandatum Judicis competentis, sive ordinarii, sive delegati, ne alioquin sit inefficax, (8) & delegatus inferere debet suæ delegationis literas, & tenorem. (9) Tertio, exprimendum est nomen, & cognomen citati, ne in anticipi persona quis decipiatur. Quarto, indicanda saltem est lis, & causa, propter quam reus citatur, ut se possit ad iudicium comparare. (10) Quinto, notandus est iudicii locus, ut reus secum de fori competentia, & securitate accessus deliberare queat: (11) Sexto, inferendus est dies iudicio dictus, ne reus ad diem comparere cogatur, in quo venire ad iudicem non tenetur. Ubi autem Nuncius citandi mandatum acceperit, debet citationem exequi, sive mandatum implere, ipso reo citato; ac si
ejus

[6] DD. 11, ff. de iudiciis
Innoc. C. 22. ad petitionem de accus.

[7] C. qualiter 34. de accus.

[8] L. neminem Cod. de exhib. reis.

[9] L. cum in iur. de offic. deleg.

(10) C. præterea de dilationi-

bis, ubi Gloss. C. cum dilecti de dolo, & contum. Clem. 2., ubi Gloss. in V. plene ut lite pend. (11) C. statutum §. in nullo de rescript. in 6. C. pen. de off. Vicarii Clem. pastoralis §. notorium de sent., & re iudic.

ejus conveniendi facultas non fiat, citato prius procuratore, vel relicto in domo rei citationis exemplo, quam copiam vocant, aut in vicinia, ut citatio innotescat. (12) Quod ubi fuerit executus, debet id in acta referre, siue relationem citationis executæ apud acta publica facere, (13) cui relationi creditur propter ipsius fidem publice electam. Effectus autem citationis sunt. Primo, ut qui citatus non comparuerit, dolosus reputetur, & contumax, ideoque certis pœnis in eum animadvertatur. (14) Secundo, perpetuat Judicis delegari jurisdictionem, (15) unde, si post citationem quis alterius Judicis forum sortiatur, in ea causa jus revocandi demum non habeat, siue non potest actorem trahere ad novum forum, cui subesse cœpit. (16) Tertio, interruptit præscriptionem. (17) Quarto, litis pendentiam inducit, ita ut nihil interea possit innovari. Citari vero quis debet apud suum, & competentem Judicem, non vero apud eum, cui jurisdictioni non subest. Hinc oportet attingere aliquid de foro competenti. Forum autem quis nanciscitur pluribus modis. Primo, ratione domicilii, ac si quis opes pluribus in locis ha-

M 3

beat,

(12) C. causam de dolo, & contum. Gloss. in Cap. cum a nobis de test.

(13) C. cum dilecti de dolo, & contum. C. venerabili de off. deleg.

(14) C. proposuisti de foro competenti.

(15) C. 10., & ult. de offic. deleg.

(16) C. proposuisti, ubi Gloss. de foro compet. C. gratum de off. deleg.

(17) L. ult. Cod. de annal. except.

beat, & ibi alternis temporibus, æquis temporum spatiis moretur, iisdem omnibus in locis domicilium habere censetur. (18) Secundo, ratione rei quæsitæ, unde reus conventus actione reali, vel mista, ibi respondere tenetur, ubi sita res est, de qua agitur, siue immobilis sit; siue mobilis, quæ ibi sit permansura. (19) Tercio, ratione contractus: in cujus Territorio enim contractus est initus, apud eum Judicem contrahentes disceptare coguntur; ibi autem quis contraxisse dicitur, quo solutionem destinavit. (20) Quarto, ratione delicti: in cujus enim Judicis loco quis delictum commisit, illius animadversioni subjicitur. (21) Quinto, ratione consensu: si quis enim in Judicis non sui jurisdictionem consenserit, tum ibi conventus non potest iniquitatem alio trahere; (22) excepto Clerico, qui non potest in Judicem laicum cum ordinis injuria consentire, non enim in potestate singulorum est publico juri derogare. Sexto, ratione continentiarum causarum, cum scilicet causæ ita connexæ sunt, ut quasi eadem linea continuatæ, non possint in pluribus tribunalibus scindi, ne contrariis sententiis eadem secum

(18) C. dilecti de foro compet. l. Labeo cum seq. §. penult. ff. ad municipalem.

(19) Cap. sane C. ult. de foro competenti l. ult. Cod. ubi in rem act.

(20) Dict. C. ult., & C. 1. de foro competenti in 6. l.

contraxisse de oblig. & action. l. 1. Cod. de jurisd. omni. jud.

(21) Cap. postulasti, & C. ult. de foro competenti.

(22) Dict. Cap. significasti, & C. 1., ubi Gloss. de off. deleg. l. si conveni- rit ff. de jud.

secum res pugnare videatur. (23) Septimo, ratione privilegii, quales sunt Clerici, qui in forum sæculare propter dignitatem ordinis, ne volentes quidem, conveniri possunt: (24) nisi Clericus fuerit Vassallus, & de causa feudali agatur, (25)

De Dolo, & Contumacia.

TITULUS V.

Contumax est, qui Judici, vel Magistratui non obtemperat, qualis est is, qui tribus edictis, aut uno pro tribus, quod peremptorium dicitur, ad iudicium vocatus, venire neglexerit, sive sui copiam non fecerit, cum nulla iusta causa impediretur, (1) vel cum venerit, Judici obtemperare recusaverit, (2) aut sine iudicis venia susceptum iudicium deseruerit. (3) Pluribus autem poenis iudicis arbitrio subijciuntur contumaces, ac primo, litis damno. (4) Secundo, multa per iudicem dicta. (5) Tertio, condemnatione in sumtus

M 4

litis.

(23) C. penult. de integr. restit.

(24) Cap. ex transmissa cum seq. eod.

(25) Cap. cum contingat, & Cap. postulasti, & Cap. si diligenti de foro competenti.

(1) L. contumacia ff. de re

judic.

(2) L. unica si quis iudicanti non obtemperaverit.

(3) C. causam de dolo, & contumacia.

(4) L. contumacia ff. de re judic.

(5) L. 2. ff. si quis in ius vocatus.

litis. (6) Quarto tandem, ubi alia ratione coerceri quis nequeat, habet locum excommunicatio. (7) Sed celebrior pœna contumacium est missio in possessionem bonorum petitorum non tanquam dominus, sed tanquam custos rei servandæ causa. (8) Ac si per annum reus in ea contumacia perduraverit, neque dederit cautionem de stando juri, sive non promiserit se judicio adfuturum anno elapso, actor in vera possessione bonorum constituitur, reservata absenti quæstione super proprietate. (9) Quorum possessionum prima inducit pignus prætorium, traduntur enim res loco pignoris, & dicitur possessio ex primo decreto. Secunda vero constituit veram possessionem, in quam actor immittitur tanquam dominus, & immiti dicitur ex secundo decreto.

(6) C. cum dilecti h. tit.

(7) Conc. Trid. sess. 24. C. 3. de reform. C. tuæ fraternitatis, ut lite non contest.

(8) C. ult. §. in alio, ut li-

te non contest.

(9) C. prout nobis, & C. continget de dolo, & contum. C. 1. de eo, qui mittitur in possess. rei servand. causa.

De Libelli conceptione, & oblatione.

TITULUS VI.

REO vocato, eidemque Judicem adveni-
significanda est causa, cur vocatus fue-
rit, quod sit oblato Libello, ex quo petitio-
nem actoris intelligat, & secum reputet, ce-
dendum ne sit actoris petitioni, an potius re-
sistendum. Est enim Libellus compendiosa
scriptura, ex qua colligitur actoris petitio con-
tra reum. (1) Quamobrem XX. dies reo dan-
tur ex jure communi ad deliberandum super
Libello, judicio ne contendere velit, an cede-
re; quæ judiciales induciæ vocantur. (2) Di-
viditur autem Libellus in accusatorium, sive
querimoniale, qui in causis criminalibus
porrigitur, & in conventionalem, sive postu-
latorium, qui datur in causis civilibus. (3)
Uterque Libellus debet esse clarus, & eadem
fere debet continere. Accusatorius quidem con-
tineat oportet primo, nomen accusatoris. Se-
cundo, rei accusati. Tertio, nomen Judicis,
coram quo accusatio instituitur. Quarto, lo-
cum

(1) C. ult. de libel. oblation.
(2) Aut. offeratur Cod. de
lit. contest. relata a Gra-
tiano can. induciæ 3. q.
3. §. offeratur.

(3) C. 1., & ult. de libell.
oblat., & can. præscripta
§. libellorum 2. q. 8., &
can. leg. 2. q. 1.

cum criminis. Quinto, tempus ejusdem. Conventionalis vero continebit primo, nomen actoris. Secundo, nomen rei. Tercio, nomen Judicis. Quarto, rem petitam. Quinto, causam petendi: (4) sunt autem omnes Libelli partes hoc dyticho comprehensæ.

Quis, quid, coram quo, quo jure petatur, & a quo:

Recte confectus quisque Libellus erit.

Oblato Libello, si actor mutare eum velit, inspiciendum est, contestata ne fuerit lis, an non; & substantiam ne mutare actor velit, an aliquid vel addendo, vel detrahendo corrigere, substantia minime mutata; atque antequam contestatam non modo emendari Libellus potest, verum etiam ipsius mutari substantia. Post litem vero contestatam, quia reus, & actor, hic proponendo, ille vero excipiendo, quasi contraxisse videntur, mutari quidem substantia non potest, sed alia causa in diverso Libello proponenda est; emendare vero illum, aut declarare usque ad conclusionem causæ licebit. (5) In causis tamen summariis, ubi sine strepitu, & figura judicii proceditur, non est necessaria Libelli solemnitas. (6)

(4) Leg. libellorum ff. de accusat.

(5) C. examinata de jud. l. si quis intentione, ubi

DD. ff. de jud., & leg. edita Cod. de edendo l. quidam ff. si certum pet.

(6) C. sæpe de V. S.

De Exceptionibus, & Replicationibus.

TITULUS VII.

PErtractus in forum reus, armis & ipse munitur, quibus adversarium suum, nempe actorem pellat, & excludat. Eæ sunt exceptiones. Definitur autem exceptio, actionis, vel intentionis exclusio. Replicatio vero est iterata exceptio, excludens responsionem rei. Dividuntur autem exceptiones in dilatorias, & peremptorias. Dilatoriæ sunt, quæ principalem causam non perimunt, sed differunt ad tempus, quæque, ut Cajus inquit, evitari possunt. (1) Ut si mecum conveneris, ne intra quinquennium peteres, si intra quinquennium petieris, ego conventionem illam per totum quinquennium tibi silentium imponam; te tamen haudquaquam perpetuo evitabo, nam elapso quinquennio convenire me poteris. Harum vero exceptionum quædam causam ipsam respiciunt, & actorem, ut in superiori exemplo, quædam vero personam Judicis, quia videlicet sit incompetens; hoc est jurisdictionem in reum non habeat, cum sit alterius fori, aut quod sit suspectus, & cum adversario aut utilitate, aut affinitate, aut gratia jungatur, ob easque

[1] L. 3. ff. de except.

casque causas ipsius iussa declinamus, ideoque has exceptiones declinatorias appellamus.

Respiciunt vero actorem exceptiones illæ, quæ agenti alienam causam opponuntur de iudicato solvendo, ut caveatur, vel ut reus ab actore, a quo spoliatus fuit, restituatur ante iudicii progressum. Tandem respiciunt causam exceptiones illæ, quæ opponuntur contra libellum, quod sit vel obcurus, vel ineptus; vel quod dies non cesserit solutionis, vel si opponitur pendentia litis: atque cum commune sit omnibus dilatoriis exceptionibus, ut ante litem contestatam opponantur; (2) hoc tamen est inter declinatorias, & alias dilatorias discrimen, quod cum declinatoriæ personam Iudicis respiciant, opponendæ sunt ante omnes alias exceptiones, ne, si quis, omissis iis, ad alios pergat actus, videatur in Iudicem consensisse. Sed & post litem contestatam aliquando dilatoriæ utiliter opponuntur: si scilicet vel exceptiones ipsæ, vel earum notitiæ post cæptam litem suboriantur. (3) Excommunicationis vero majoris exceptio, per quam actor, utpote a commercio fidelium exclusus, ab accessu iudicii repellitur, id habet præcipuum, ut quamvis dilatoria sit, possit tamen etiam post litem contestatam opponi, ne reus cum excommunicato communicare compellatur. (4) Verum si
pro-

[2] Cap. inter Monasterium
de sept., & re iud.

[3] Cap. pastoralis de ex-
cept.

[4] Cap. 1. de except.

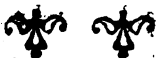
progressum fuerit ad appellationem, non potest amplius appellatio per exceptionem excommunicationis retardari. (5) Reus autem excommunicatus, quamvis reconvenire nequeat, a legitimis tamen defensionibus opponendis nequaquam excludetur. (6) Exceptiones peremptoriae sunt, quarum vis est perennis, quæque perimunt jus actoris, ita ut perpetuo excludatur: (7) quales sunt exceptio doli mali, metus, pacti conventi, solutionis, jurisjurandi, transactionis, prescriptionis, rei judicatae, & exceptiones descendentes ex S. C. Macedoniano, aut Vellejano, aliisque legibus. Quarum exceptionum id est commune, ut post litem contestatam ante sententiam proponi debeant, exceptis aliquibus, quæ appellantur litis finitæ, hoc est, quæ vetant, ne frustra novum judicium resumatur, cum litem jam compositam, atque peremptam ostendunt, ideoque licet eas opponere omni tempore, atque in omnibus judicii partibus, quales sunt exceptiones transactionis, jurisjurandi, & rei judicatae. (8)

[5] Cap. significavit de ex-
cept.

[6] Cap. cum inter de ex-
cept.

[7] Cap. 1. de lit. contest.
in 6.

[8] Cap. 1. de lit. contest.
in 6.

De restitutione Spoliatorum .

TITULUS VIII.

Tripliciter possessio rei nostræ in controuersiam venit, quia tripliciter ea carere possumus, vel scilicet, quod eam nondum habuimus, vel quod alius eam, quam habemus, auferre nititur, vel quod, cum eam haberemus, alius eripuerit: quamobrem tribus modis Jus Civile damno huic occurrit, nempe interdictis prodictis tribus, in quibus de possessione disceptatur. Primum appellatur interdictum adquirendæ, quo petimus, possessionem rei nobis tradi. Secundum retinendæ, quo possessionem rei, quam habemus, nobis asserimus. Tertium recuperandæ, quo possessionem rei nobis ablatae repetimus, quod Jure Canonum appellatur spoliatorum restitutio, de qua hic subjicitur titulus, qui est super re immobili, nam possessio rei mobilis repetitur actione furti, vel vi bonorum raptorum. (1) Dejectus igitur possessione rei immobilis dicitur spoliatus, & virtute hujus interdicti propter odium violentiæ, quæ in turbanda possessione intervenit, ea celeritate restituendus est, ut nulli exceptioni, antequam possessionem recuperet, respondere

[1] L. 1. ff. de vi bon. rapt.

dere cogatur, etiamsi is, qui deiecit, dominium sibi asserat, aut crimen objiciat spoliato, vel arguat, illum vitio possedisse. Nulla enim harum exceptionum auditur, antequam dejectus in possessionem restituatur. (2) Inquam restitutionem veniunt omnia damna inde orta, & fructus a dejectore percepti, vel qui a spoliato percipi potuissent, (3) licet ad spoliatorem non pervenerint. (4)

De litis contestatione.

TITULUS IX.

TRes judicii sunt partes, quarum prima progreditur a citatione usque ad litis contestationem. Secunda a litis contestatione usque ad conclusionem in causa, sive ad sententiam definitivam. Tertia est a sententia definitiva usque ad illius executionem. Pars, quæ a citatione ad contestationem litis extenditur, non est judicii substantialis, sed præparatoria, talesque sunt omnes actus, qui citationi, & litis contestationi interponuntur; unde arx, & fundamentum ipsius judicii est litis contestatio, quæ est veluti ad pugnam congressio, cum superiora sint quasi provocatio quædam, atque
veli-

2) Can. re integranda 3. q. 1. | ff. de vi, & vi armata
3) Cap. graviss. de restit. | (4) Dict. l. 1. §. 39. ff. eod.
spol. l. 1. § non solum

velicatio. Contestatur autem lis per petitionem in jure, ac responsionem consequentem, cui cohæreat contendendi animus: (1) qui animus adesse præsumitur, nisi præsumtio hæc declaratione contraria excludatur. Plures autem litis contestatio parit effectus. Primo enim inducit vitium litigiosi super re in judicium deducta, itaut alienari non possit. (2) Secundo, excludit deinceps exceptiones dilatorias, quibus reus contestando litem, renunciassè censetur. (3) Tertio, inducit quasi contractum inter litigantes, ut neuter, altero invito, a judicio discedere possit. (4) Quarto, interruptit inchoatam a reo præscriptionem. Quinto, actiones omnes tempore perituras, & morte, perpetuat ad 40. annos. (5) Sexto, inducit malam fidem in possessore, aliosque producit effectus, quos collectos habebis apud Speculatorem de litis contestatione §. penult., & ult.. Ad impediendum vero, ne quid innovetur in lite, sufficit sola citatio adducta in rei notitiam. (6)

[1] C. unio de lit. contest.

[2] Aut. litigios. Cod. de judic.

[3] L. exceptionum Cod. de probat. Cap. inter Monasterium de sent., & re jud.

[4] L. servus communis, ubi

Baldus ff. de noxal. act.

Gl. leg. pen. ff. de transac.

[5] L. ult. Cod. de præscr.

10., vel 40. ann.

[6] Clem. 2., ut lite pend.

De Juramento Calumniæ.

TITULUS X.

UT judicia expeditiori via progrediantur, & retia calumniarum evitentur, visum est, religione adstringere litigantium fidem; ut si sefellerint, Deum habeant acriorem judicem; & Divinæ ultionis metu litigatores a calumniosis consiliis absterreantur. Itaque post litem contestatam, & etiam quando sine litis contestatione proceditur, in qua parte judicii visum fuerit judici, desertur juramentum aëtori, & reo; quo promittat quidem aëtor se non calumniandi animo litem instruere, sed opinione juris sui, reus vero eadem bona suæ causæ opinione obsistere adversario; unde utrique promittunt, se nihil judicii corrumpendi causa duros, neque adducturos probationem ullam non necessariam, aut fallacem, neque operam duros, ut judicium calumniose differatur. (1) Quod juramentum judices præstant suscipiendi officii tempore; ut deinceps in ea obligatione perseverent. (2) Id autem juramentum si litigatores subire recusent, aëtor quidem causa cadet; reus vero pro confesso habetur. (3) Si

N

tamen

(1) L. 2. in princ. Cod. de | (2) L. rem non novam de jud.
jur. calum. C. statutum | (3) C. ult. §. ult. de jur. ca-
§. insuper de rescriptis. | lumn.

tamen hoc iuramentum fuerit omiffum, hoc folo vitio processus minime infirmatur. (4) Præftandum eft autem ab omnibus, & etiam 2. Procuratoribus nomine dominorum, atque ab Ecclefiasticis in caufis propriis fux Ecclefiæ propofitis; non vero tactis Evangeliiis: (5) Procurator tamen, ut juret, a domino, debet habere mandatum, (6) & præftatur in omnibus caufis etiam criminalibus, & fpiritualibus, & tam in prima, quam in fecunda inflantia. (7)

De Probationibus.

TITULUS XI.

Omnis Probatio dividitur in plenam, & fimplenam; plena eft, quæ plenam fidem facit iudici de re, fuper quæ agitur, quæ eft testimonium duorum hominum, omni exceptione majorum, quorum fides eft explorata, & communi opinione comprobata. (1) Loca inftrumenta publica, quorum fides non potest in dubium revocari. Unde incorruptæ fidei probationes appellantur (2) & ipfe confellio partis

(4) Cap. 1. §. propter omiffum de jur. calum. in 6.

(5) C. ult. in princ. cum concord. de jur. calum.

(6) C. ult. eod. in 6.

(7) C. 2. in princ. de juram.

calum. in 6. cum concord.

(1) C. 2., & 3. de prob.

(2) DD. l. ult. Cod. de prob. l. emancipat. facta Cod. de fide inftrum.

partis in iure, five ad iudicis tribunal: (3) & iurjurandum ab uno litigatori alteri delatum: (4) Semiplena probatio est, quæ fidem aliquam iudici facit, at non plenam, ac potius opinionem injicit, ut est dictum unius testis, & fama, & privatæ scripturæ; probandi autem onus incumbit illi, qui asserit, unde regulariter incumbit actori, non reo, qui negando ita excludit actoris intentionem, ut illi probandi necessitatem imponat. (5) Reus autem onus probationis tum subit, cum negando, aliquid asserit: ac sicuti actor probare debet intentionem suam, ita & reus suam exceptionem: (6) Unde si conventus reus ex causa mutui, neget se pecuniam accepisse, cogetur actor ostendere, pecuniam fuisse a se datam. At si reus neget se pecuniam debere, quod sibi credita fuerit, quando erat pupillus; tum reus demonstrare tenetur, se accepit pecuniæ tempore fuisse pupillaris ætatis. Secundo tenetur probare reus, si actoris intentio præsumptione fulciatur: cogitur enim tum reus præsumptionem illam oppositis probationibus excludere. (7) Tertio probare debet reus negationem, si sponte onus probandæ illius in seumpsit. (8) Sed si actori probationes deerint, & adjuvari speret posse.

N 2

indru.

(3) L. 1. ff. confess.

(4) L. 1., & 2. ff. de iurejur.

(5) C. bonæ mem. 23. §. porro excessus de elect. can. quod autem 6. q. 5.

(6) Cap. in præsentia de prob.

(7) Can. contra morem dist. 100. DD. in can. Pontif. 12. q. 3.

(8) Cap. 1. de restit. spoliat. l. circa, ubi Bartolus, & alii ff. de proba.

instrumentis, quæ apud reum adservantur, fuit illa reus edere cogetur, si vel utrique communia sint, ut testamentum, ex quo quis aliquod legatum vindicet, vel sint publica: alioquin propria instrumenta reus in proprium damnum actori præferre minime compelletur. (9) Quoniam autem nulla est probatio major ea, quæ a proprii oris confessione procedit, ideo non deveniatur ad probationes, nisi post tentatam utrinque confessionem, quod fit per positiones. Successerunt positiones nostrates in locum interrogationum, quæ fiebant olim ante litem contestatam in jure; sive apud Prætorem, cum quis agere vellet actione reali, puta petitionis hæreditatis, aut rei vindicatione, & nescius possideret ne, aut quo jure possideret reus propria cum confessione implicabat, aut negatione coarguebat mendacii; atque ex ipsius ore eliciebat, qua actione actor experiri deberet. In qua confessione, aut negatione summa totius causæ consistebat; & actio ex talibus interrogationibus oriens, actio interrogatoria vocabatur: unde titulus Digestorum de interrogationibus in jure factis, & interrogatoriis actionibus. Sed quia iniquum videbatur reum ante judicem urgeri, atque ab se ipso arma contra se extorqueri, coeperunt hujus interrogationes etiam tempore S. C. exolescere, ac tandem omnino cessarunt. Unde illarum loco institutæ fuerunt

9) Cap. 1. de probat. l. nimis |
grave Cod. de testibus l. |

qui accusaverit Cod. de
edendo.

fuerunt positiones, sive articuli post litem contestatam, non totam causam, sed facta quædam respicientes, quæ ad causam pertineant; ut ijs confessione adversarii constitutis, aut negatis pateat alteri, quid sibi deinceps probandum sit, quidve in probatis habendum; (10) quæ quamvis fundandæ actioni, iudicioque instituendo non valeant, tamen adjuvant causam adsertione factorum. Itaque conceptis brevibus articulis, sive ab actore e suo libello, sive a reo, e sua exceptione deductis, responsuro deferitur calumniæ iuramentum, quod forensi lingua iuramentum dandorum appellatur; posteaque ab interrogato respondetur per verbum credit, vel non credit; ac si quis fateatur, urgebitur sua confessione tanquam re jam probata, sin inficietur, confutandus erit testibus; sin respondere detrectet, in eum, utpote contumacem, tanquam in confitentem, vel negantem, prout adversario erit utilius, proceditur; (11) nisi interrogationes perplexæ sint, aut dubiæ, captiosæ, vel obscuræ, vel superflue ad causam non pertinentes. Quamobrem ut quis respondere teneatur in positionibus, omnia vitia sunt vitanda. (12) Ubi res confessione non clarescit, vestiganda est aliis argumentis, atque inquirenda vel testibus, vel scripturis; vel iurejurando, vel præsumptionibus,

N 3

Igitur

(10) Tot. tit. de confessis, & | bus §. 9.
 Cap. 1., & 2. eod. in 6. | (11) C. 2. de confess. in 6.
 speculator de probationi- | (12) Gloss. 2. eod. in 6.

Igitur primo de probatione per testes videamus.

Testis dicitur is, qui rogatur ad fidem dicto suo in re aliqua faciendam, & quod ab eo dicitur, testimonium nuncupatur. Munere testis in iudicio fungi tantum possunt ii, qui sunt fide digni, atque omni exceptione majores, (13) quique per Leges, & Canones ab eo munere non prohibentur; nam permulti sunt, qui a testimonio dicendo vel in totum repiciuntur, vel pro certis personis tantum, vel contra certas personas, vel certis in causis. Tempus producendorum testium est post litem contestatam, (14) nisi de causa matrimonii, vel electionis, & inquisitionis agatur, aut forte de morte, absentiae testium timeatur; tum enim eorum productio etiam ante litem contestatam permittitur. (15) Facienda vero productio est coram iudice causae, si tales testes sint, ut in iudicium possint adduci, alias ad eos examinandos idoneae personae mittuntur. (16) Ac antequam inchoet, debet iudex non trina, sed unica monitione citare Partes; (17) deinde intra statutum terminum testes producendi, & citatus adversarius debet ante testium receptionem vel examen, vel publicationem testimoniorum objicere, si quid contra eos objiciendum

(13) Cap. 1. de test. can. placuit 4. q. 2. l. eos Cod. de testib.

(14) C. 1., & 2. ut lite non contest.

(15) C. ult. de test. C. novit de iudic. Gloss. dist. C.

ult. V. regulariter.

(16) Cap. cum olim §. interdum de privil. C. si quis testium, & C. in nomine Domini de test.

(17) Dist. Cap. in nomine Domini.

sciendam habeat. (18) Examini autem initio jurandum est testibus, se non odio, neque gratia, neque ulla spe, aut lucro, sed unius veritatis studio ad testimonium dicendum accessisse, nihilque aliud, nisi facti veritatem restaturos, sine quo juramento nullius testatio valebit; etenim testibus iuratis, ne si quidem religiosissimi sint, in alterius fraudem fides habetur. (19) Quod juramentum cum Partis adversæ gratis inungitur, potest ab eadem Parte adversa remitti, (20) postquam idem adversarius ad juramenta illorum videnda citatus, evocatusque fuerit. (21) Quos testes ita admissos, iuratosque iudex clam, & seorsum ab aliis debet singulatim examinare, tum super articulis a producente propositis, tum super interrogatoriis ab adversario oblatis, inspectoque vultu, & motibus eorum attentissime observatis, circumstantiisque omnibus accurate perpensis, atque notatis. (22) Ut autem habeant testimonium dicta firmitatem, necesse est scientiæ causam adducant per eum corporis sensum, cui res ea subijcitur, de qua agitur: veluti per fidem oculorum, si factum; per fidem aurium, si dictum aliquod in controversiam adducatur. (23) Contra testium autem ab actore productorum

N 4

rum

(18) G. 2. de test. G. qui tacet de reg. juris in 6.

(19) C. quoniam C. tuis questionibus C. nuper de testibus l. jurisjurandi Cod. eod.

(20) Dist. Cap. tuis quest. ubi

Gloss. V. remittatur.

(21) Dist. Cap. 2. de test.

(22) Cap. causam de testibus l. test. ff. eod.

(23) C. præterea C. licet de test. l. solum Cod. eod.

rum testimonia potest reus excipere, eaque contrariis ab se productis testibus coarguere, (24) quos actor poterit contrariis aliis testibus reprobare, atque hic debet consistere productio testium, ne lites tendant in infinitum. Ut plena vero probatio habeatur, duo saltem testes super quolibet negotio sunt necessarii: qui etiam debent esse contestes, non vero singulares; quales habentur, qui singuli de disjunctis, diversisque actibus testantur, iique, inter quos eodem de actu non convenit. (25) Numerus vero testium ultra quadragenarium excurrere non debet; (26) recepta vero testimonia vulgari, sive publicari debent, & utrisque litigatoribus ostendi, si quid ad ea objiciendum habent, (27) neque post publicationem quidquam testibus opponetur, nisi reus juret, se id non dolo facere; vel ante publicationem fuerit protestatus, vel ostendat se nonnisi post publicationem didicisse, quod in testium personas objiceret. (28) Testimonia vero in uno judicio plenario recepta, in alio fidem faciunt pro eadem causa, & inter easdem personas, sed recepta in summario non probant in plenario. (29) Præter testes probationes eliciuntur ex scripturis, quæ angustiori significatione instrumenta vocantur: cum instrumentum latiori significatione etiam

(24) Cap. cum clamor cum concord, de testibus.

(25) C. licet de testib. C. bonæ mem. 23. de elect.

(26) C. cum causa de testib.

(27) C. in causis de testibus.

(28) C. cum venissent, & C. præsentium de testibus.

(29) C. pervenit de testibus cogendis C. foris de V. &

etiam testimonia complectatur; (30) instrumentorum alia publica sunt, alia privata. Publica dicuntur, quæ a persona publica, sive a Tabellione, ac Notario publico ex juris forma conscribuntur, mandato judicis, aut rogatu Parium, expresso anno, indictione, mense, die, loco contractus, & inscriptis nominibus testium, subscriptoque nomine Tabellionis; (31) effectu quoque, & minus proprie dicuntur publica instrumenta illa, quæ quamvis non sint a persona publica conscripta, publico tamen, & authentico sigillo sunt obsignata, veluti sigillo Episcopi, cui creditur, donec ostendatur contrarium, (32) aut Principis sæcularis, (33) vel Capituli, vel Universitatis; vel quæ de publicis Tabulariis, seu Archiviis extrahuntur. (35) Præterea, quamvis nihil horum interveniat, si tamen privatæ scripturæ trium testium subscriptio accesserit, publicæ scripturæ habet effectum. (36) Scripturæ autem privatæ tantum contra scribentem plene probant; libris Mercatorum exceptis, & rationibus sociorum, quibus usus tam pro scribenti-

(30) L. scripturas Cod. qui posteriores in pignor. Novell. 44. de tabell.

(31) C. 2. C. inter dilectos, ubi DD. de fide instrum. Covar. practic. quæst. C. 20. n. 2.

(32) C. post cessionem de prob.

(33) C. cum dilect. de fid. instr.

(35) C. cum inter dilectos de fide instr. C. 5. de prob. C. in nomine Patris d. 23.

(35) C. ad audientiam de præscript.

(36) L. qui scripturas Cod. qui potiores in pignor. aut si quis vult C. eod.

bentibus, quam contra scribentes plenam fidem tribuit, utilitatis, & commercii causa. Ceteræ vero nullo modo pro scribente probant. (37) Nec semper tamen contra scribentem fidem faciunt (38) instrumenta domestica, siue privata; sed tum si causam contineant, veluti ex mutuo, empto, locato, aliove titulo contractus, & scriptor se scripsisse fateatur: at si causa non fuerit insita, non probant contra scribentem, nisi semiplene. Deficientibus vero aliis probationibus, recurritur ad iurjurandum, quod maximum est litium dirimendarum remedium. (39) Iurjurandum a Cicerone definitur elegantissime affirmatio religiosa: nempe advocatio Divini Numinis in testem ejus rei, quæ promittitur, vel asseritur. Dividitur autem iuramentum in promissorium, & assertorium. Promissorium est, quod contractui adjicitur, ut confirmetur, si alias esset nullus: nam accedente iuramento, nascitur obligatio, (40) nisi actus ille jure natura irritus esset, utpote per vim, aut per fraudem extortus; vel idem actus iuramento confirmatus vergat in damnum publicum, cui privata pactio non potest obesse; vel nisi bonis moribus repugnet. (41) Iuramentum

(37) L. instrumenta cum seq.
Cod. de probation.

(38) C. si cautio de fid. inst.
l. cum indebito ff. de prob.
l. generaliter Cod. de non
numerata pecunia.

(39) C. etsi Christus §. Jacobus
de iurjurando

(40) DD. in Cap. cum con-
tingat de iurjurando, &
in Cap. 2. de pactis in 6.

(41) Cap. si diligenti de foro
competenti cum siml.

mentum assertorium est id, quod afferendi alia
eius facti gratia in iudicio ad dirimendam
litem præstatur; estque triplex, voluntarium,
judiciale, & necessarium. Voluntarium est, quod
nullo cogente suscipitur, vel voluntate tantum
ejus, cui defertur, aut refertur. (42) Deferre
dicitur jusjurandum, qui offert alii jurandi con-
ditionem. Referre autem dicitur is, qui jurandi
conditionem sibi oblatam rejicit in offerentem.
Judiciale juramentum est id, quod non cogen-
te, sed adprobante iudice, pars parti alteri de-
fert in iudicio, quod vel suscipiendum est, vel
referendum, si quidem quis causæ credere no-
lit. Suspiciosum enim est jurare nolle, nec re-
ferre juramentum: (43) nisi adsit justa causa
recusandi, puta si juramentum deferatur acto-
ri, qui suam intencionem probavit, (44) vel
is, cui defertur, jurare cogatur de alieno fa-
cto, cujus non sit conscius. (45) Juramentum
necessarium, quod & suppletorium probationis
appellatur, est illud, quod plena probatione
deficiente defertur actori, vel reo, ut inde
veritas in apertum proferatur. (46) Unde ne-
cessarium dicitur, tum quia necessario defertur
a iudice propter inopiam probationum; tum
quia necessitatem imponat subeundi illius; alias
pars recusans pro confessa habetur, nisi defe-
ratur

(42) L. 1., & 2. ff. de jurejur.

(43) L. manifeste ff. de jurejur.

(44) Cap. 2. de probationib.

(45) Cap. ult. de jurejurando

l. Marcellus §. 1. ff. rerum
amotarum.

(46) L. admonendi ff. de jure-
jurando.

ratur actori, qui plenarie probaveris, aut reo, contra quem nihil probaverit actor. (47) Deferri autem potest necessarium juramentum omnibus semiplene probantibus: exceptis vilibus, & infantibus, aut perjuris, perjuriique suspicionem laborantibus, aut rem ignorantibus. (48)

In probationum ordinem referenda sunt etiam indicia, & conjecturæ, quibus ad aliquid credendum adducimur; nam ex his oritur præsumptio; quæ definitur, anticipata de re dubia orta opinio ex argumentis, indiciis, & conjecturis, quod pro veritate habeatur, donec oppositum doceatur. (49) Dividuntur præsumptiones in eas, quæ sunt hominis, & eas, quæ sunt legis. Præsumptio hominis est opinio in alicujus mente ab indiciis nata, quæ nulla certa lege continetur, eaque vel levis est, & temeraria, vel probabilis. Temeraria est illa, quæ nullo prudentis animi judicio fundatur, unde nihil probat. Probabilis est ea, quæ prudentibus etiam persuaderi potest, utpote sana ratione subnixa, quæ dividitur etiam in vehementem, sive violentam, & non violentam, sive minorem. Violenta est, quæ tam efficaci ratione subfulcitur, ut gravem probationem inducat. (50) Non violenta vero est ea, quæ minori pro-

(47) Cap. sicut de probat. l. generaliter de rebus creditis, & jurejurando,

(48) Bartolus in l. admonendi ff. de jurejur. Cap. 3. cum concord. de cohabitation. Cleric., & mulier.

(49) Alciat. de præsumtion. in princ. p. 1. n. 1. Menoch. de præsumt. lib. 1. q. 7. n. 49.

(50) Cap. inquisitioni de sent. excommunic. C. literis de præsumt.

probabilitate nititur; unde non probat, nisi semiplebe. Præsumtio juris alia est juris tantum, alia vero juris, & de jure. Præsumtio juris tantum est ea, quæ in jure reperitur expressa, non tamen pro jure constituta, unde relinquit contrariæ probationi locum, qualis est præsumtio solutionis, prodiens ex cancellato chirographo: quæ præsumtio quamvis in jure continetur, nempe in *l. si chirographum ff. de probat.*, & *presumpt.*, tamen lex non statuit, ut pro certo habeatur solutionem intervenisse, si chirographum fuerit cancellatum, quia potest doceri contrarium. Præsumtio vero juris, & de jure illa est, quæ non modo continetur in corpore juris, sed etiam pro jure certo habetur, ut eadem ipsius appellatio demonstrat: qualis est opinio melioris juris pro eo, qui vicit in judicio, si sententia transierit in rem judicatam; (51) quæ præsumtio juris, & de jure regulariter excludit omnem contrariam probationem, quia pro expressa veritatem habet. (52) Præsumtio vero juris tantum relinquit quidem contrariæ probationi locum, sed onus probandi transfert in eum, contra quem præsumtio dimicat, qui enim juris præsumptione oppugnatur, debet eam validioribus probationibus elidere.

(51) *L. cum inter ff. de sent., & re judic.* | (52) *L. is, qui fidem ff. de sponsalibus.*

De Sententia, & re judicata.

TITULUS XII.

Sententia est pronuntiatio, sive definitio judicis, condemnationem, vel absolutionem continens, rei controversiæ finem imponens, estque triplex, interlocutoria, definitiva, & media, sive vim definitivæ habens. Interlocutoria est, quæ non super universo negotio fertur, sed super aliquo emergenti inter causæ cursum, puta in libello ferendo, vel in danda, negandave exceptione, aut similibus; quæ quamvis ad causam pertineant, finem tamen causæ non imponunt, unde dicitur interlocutoria, quia iudex interea loquitur, nec definitive de causa pronunciat. Definitiva vero est, quæ totam controversiam dirimit condemnando, vel absolvendo. Ita vero sententia definitiva ferenda est, ne quid maturi examinis emittatur: unde primo interrogandæ sunt Partes, an aliud habeant producendum, (53) certumque tempus ad reliquum productionis est præfiniendum, ut veniatur ad conclusionem in causa, per quam imponitur finis productioni actorum; ita ut post conclusionem in causa nihil aliud produci possit, neque expectetur, nisi

(53) Can. judicantem 30. q. 5. aut. jubemus Cod. de jud.

nisi sola sententia. Citandæ vero sunt Partes, ut certo die ad ius audiendum conveniant, (54) ne inutiliter adversus absentem, & non contumacem pronuncietur: (55) nisi de facto notorio agatur, aut ubi Partes nihil sui defendendi causa possunt afferre. (56) Quibus observatis iudex Christi nomine invocato, soliusque Dei considerationem, & respectum professus, pronunciare debet pro tribunali sedens; atque de scripto sententiam causæ finem adferentem, (57) & libello convenientem, (58) & ex allegatis, atque probatis emanantem: (59) pronunciatæ autem sententiæ, præter condemnationem illius, qui succubuit ad reficiendas expensas ei, qui obtinuit, maximus effectus est, quod nisi intra decem dies appelletur, pariat exceptionem rei iudicatæ, quæ pro veritate habetur, nec retractari amplius potest, nisi agatur de causis matrimonialibus. (60) Sententia vero iudicis, si iuri expresso repugnet, nempe Canonibus, & legibus, & consuetudinibus, est nulla, nec subsistit. (61) Si vero repugnet iuribus litigatoris, nempe instrumentis, & testibus, ac probationibus illius, valet quidem ipso iure,

- (54) Can. 2. de dolo in 6.
 (55) L. ea, quæ Cod. quomodo, & quando iudex.
 (56) Panormitan. C. cum sit Romana de appel. n. 7.
 (57) Cap. ult. de sent., & re iudic. in 6.
 (58) C. licet Haly de simon.

- Clem. sæpe §. verum quia de V. S.
 (59) L. illicitas §. veritas ff. de off. præsid.
 (60) C. lator de sent., & re iudic.
 (61) Cap. 1. de sent., & re iud. l. si expressum cum concord. ff. de appell.

jure, sed per appellationem suspenditur, & per restitutionem in integrum revocatur. (62) Nulla vero prorsus est ea sententia, quam tulit judex pecunia corruptus. (63)

De Executione rei judicatæ.

TITULUS XIII.

Sententia postquam lata fuerit, si infra decem dierum spatium non appelletur, est executioni mandanda, (1) & quidem exequenda est statim, si de actione reali agatur; si de personali, per spatium quatuor mensium judicis arbitrio prorogandum est ex justa causa, vel restringendum, quod tempus debitori conceditur a jure ad curandam solutionem; qui autem tulit sententiam, idem & exequi debet, si judex fuerit ordinarius; (2) nisi executio facienda sit extra territorium judicantis; tum enim adeundus est judex territorii illius. Si vero sententia lata fuerit a judice delegato, executionem accipiet ab ordinario delegante, excep-

(62) L. 2. Cod. quando provocare non est necesse C. 5. & 6. de in.

(63) L. venales Cod. cod.

(1) §. 1. Novel. 23. de appell. C. quoad consultationem de sent., & re judic.

(2) C. si quis contra §. ult. de foro competenti.

(3) excepto delegato Summi Pontificis, qui delegatus, quia ratione causæ illius præstat omnibus iudicibus post Pontificem; ideo potest per se suam sententiam exequi, aut alteri committere exequendam. [4] Quoniam vero sententia inter alios lata, jus non inducit contra tertium inauditum; ideo potest ille tertius executionem impedire, ac suspendere per appellationem, donec de suo jure docuerit. [5] Porro si tres sententiæ latæ contra aliquem fuerint, audiri non debet super earum nullitate, sive agendo, sive excipiendo, antequam executioni mandentur. [6] Si quidem autem circa executionem disputandum inciderit, tum ejus causæ cognoscendæ gratia executio difertur; si agatur apud executorem mistum, hoc est, qui cum executione habeat etiam aliqualem notionem, & propterea eas exceptiones admitterit, quæ non ad mutandam sententiam, sed executionis modum, vel tempus pertinent. [7] Secus vero si agatur apud executorem merum, qui nullam exceptionem potest admittere.

[3] L. a D. Pio ff. de re jud.
C. si quis contra de foro
compet., ubi fuisse Abbas
n. 24., & seq.

[4] C. si quis contra de foro
competenti, ubi Abbas
n. 36.

[5] Cap. cum supra de sent.,
& re judic.

[6] Clem. ut calumniis de
sent., & re jud.

[7] C. de cætero de sent.,
& re judic.

De Appellationibus.

TITULUS XIV.

NE sententia transeat in rem judicatam, neve pars, quæ succubuit, omni spe destituatur; appellationis remedium est occurrendum. [1] Est autem appellatio ab inferiore iudice ad Superiorem facta provocatio propter illatum, aut imminens gravamen. Et est vel extrajudicialis, quæ proptie provocatio dicitur, & venit ab actis extrajudicialibus, sive quæ in iudicio, & pro tribunali non exercetur, qualis est illa ab injusta electione, spoliatione, & similibus: vel judicialis, & est illa, qua petitur, ut sententia, sive interlocutoria, sive definitiva, per majorem iudicem corrigatur, revoceturve. Et appellare potest quilibet in iudicio victus, sive suam, sive alienam egerit causam, nisi contumax fuerit, vel confessus, aut ita convictus, ut nonnisi differendi iudicii causa videatur appellare. [2] Unus autem ex pluribus communem habentibus causam appellans, si vicerit, omnibus prodest, qui non appellarunt: [3] ab omnibus vero iudicibus appellare licet, sive ordinariis, sive delegatis, [4] præterquam

a

[1] L. 1. ff. de appell.

[2] C. pervenit C. consuluit
C. cum specialiter §. por-
rò de appell.[3] L. 1., & 2. Cod. si unus
ex pluribus appellaverit.[4] Can. omnis can. ad Ro-
manam 2. q. 7.

4 Supremis Principibus, & Summo Pontifice, cujus judicium nulli, præterquam Deo, subijcitur. [5] Jure Canonico veteri ab omnibus causis, & ab omni onere licet appellare, sive ante sententiam definitivam ab interlocutoria, sive post ab ipsa definitiva, vel ejus executione. At Jure Civili ab interlocutoria non appellatur, [6] nisi definitivæ vim habeat, aut gravamen continëat, quod per definitivam tolli nequeat. [7] quod abrogato Jure Canonico veteri, demum receptum est a Concilio Tridentino, [8] quo illæ tantum appellationes ab interlocutoria permittuntur, quæ vel vim definitivæ habeat, vel gravamen per definitivam irreparabile inducat, ut est carcer, tortura, excommunicatio, suspensio, interdictum. Ne autem lites in infinitum progrediãtur, veritas est tertia appellatio; unde bis tantum ab eadem sententia licet appellare. [9] Appellatur autem non ad eundem judicem, sed ad proximè Superiorem, [10] qui tribunal habeat a pronunciantè judice distinctum, unde a Vicario Generali non appellatur ad ejus Episcopum, cum quo tribunal commune habet, sed

O 2

ad

[5] C. ipsi sunt, & can. cum-
sta 9. q. 3.

[6] L. ante Cod. quorum ap-
pell. non recip. l. ult. Cod.
de sent., & interlocut.
omn. judicium.

[7] L. 2. ff. de appell. reci-
piendis cum sim.

[8] Sess. 24. C. 20. de refor.,
& sess. 23. C. 1. de refor.

[9] C. tua nobis de appell.
l. 1. Cod. ne liceat in una
eademque.

[10] C. dilecti de appell. l.
imp. ff. eod.

ad Archiepiscopum. [11] At nec ad Summum quidem Principem licet appellare, omisso iudice medio, ne gradus turbentur, & jurisdictiones implicentur. [12] Tempus appellandi est spatium decem dierum, sive, ut ajunt, descendium a lata sententia, vel ejus notitia: [13] porro iudex, a quo appellatur, debet appellationi deferre, si pœnas velit effugere. [14] Unde debet acta transmittere ad judicem superiorem intra XXX. dies, intra quos appellans tenetur Apostolos petere. Ac si iudex dubitet, an deferendum sit appellationi, capere potest spatium XXX. dierum a tempore appellationis interpositæ ad deliberandum; qui appellatur terminus juris. Dicuntur Apostoli a Græco verbo ἀποσπᾶν, sive dimitto: sunt enim literæ missæ a iudice pronunciante ad Superiorem, ad quem appellatur, ut fidem faciant appellationis interpositæ, ac si testentur interpositam, & admissam esse appellationem, nominantur dimissoriæ: si vero testentur, admissam quidem esse appellationem, sed non ob justitiam causæ, verum tantum ob reverentiam Superioris, dicuntur reverentiales; si autem appellationem quidem esse testentur, sed appellationi minime delatum fuisse, refutatoriæ appellantur. Aliquando vero iudici non constat, concedendane sit appellatio, an deneganda, & tum concedit

[11] C. 24 de consuet. in 6., | [13] C. de priore de appell. & C. 3. de appell. in 6. | [14] C. ab eo de appell. in 6.
[12] D. l. imp. ff. de appell. |

sedit testimoniales, & vim accipiunt a jure; ut, si ex jure appellatio sit concedenda, suspendant causam, & inducant attentata; si a jure sit deneganda, resolvantur in refutatorias, & appellatio habeatur pro rejecta. Qui autem testimoniales obtinuit, annum tempus habet ad committendam appellationis causam. Evenit etiam, ut judex quidem refutet, pars vero alia, contra quam appellatur, taceat, & appellationi consentiat, & tum, quia Partes conveniunt inter se super appellatione, dicuntur Apostoli conventionales. Prosequendæ autem appellationis tempus est annus, & ex causa biennium, tum ex Jure Civili, tum ex Canonico, quæ tempora fatalia dicuntur, quia eo spatio, tamquam suo fato appellatio clauditur, & extinguitur; quamvis illud possit ex justa causa etiam restringi a judice, atque prorogari. [15] Tempus autem appellationis finiendæ præscribere tantum potest judex ad quem, cui judex a quo jus dicere nequit. [16] Judex igitur, ad quem fuit appellatum, si appellationem receperit, literas compulsorias nuncupatas appellanti tradere debet, quibus mandet inferiori judici, ut intra certum acta transmittat; si agatur de appellatione tantum in devolutivo, sive ubi executio non suspenditur, [17] vel tradere debet inhibitoriales literas, quibus vetat infe-

O 3

reriori

[15] C. cum sit de appellat. Aur. ei, qui Cod. de temp. & repARATION. appell.

[16] C. ex insignuat. de appell. [17] L. is, apud quem, ubi DD. Cod. de edendo.

riori iudici, ne quid innovet super causa, de qua fuit appellatum, si agatur de appellatione in devolutivo simul, & suspensivo: tum enim ita suspenditur executio, & inferioris jurisdictio, ut quidquid inferior postea gesserit, tamquam attentatum, sit ante omnia revocandum. [18]

De in integrum Restitutione.

TITULUS XV.

QUI appellatione non adjuvatur, aliquando petere opem potest per in integrum restitutionem, qua postulet, ut in pristinum statum ex iusta causa restitatur; unde conceditur certis personis, & ex certis causis intra præscriptum a iure tempus; ac primo conceditur restitutio minoribus XXV. annis, ex iure communi, si sententia iudicis, aut in cursu iudicii se læsos ostenderint. [1] Secundo, reipublicæ. [2] Tertio, Ecclesiæ, non modo contra privatos, & laicos, verum etiam contra aliam Ecclesiam. [3] Quarto, maioribus XXV. annis.

[18] Can. non solum C. post appell. §. Ulpianus 2. q. 6. Cap. 1. ad præsentiam C. dilectus de appell.
[1] L. 1., & tot. tit. Cod. si

adversus rem iudicatam.

[2] L. 3. Cod. de iure reipublicæ.

[3] C. 1. de in int. restit. C. 2. Cod. in 6. elem. 1. cod.

annis, ob causam vel absentiae, vel erroris. Daturque hoc remedium etiam contra sententiam Principis, aut Summi Pontificis, & etiam contra contractus, aut facta, ubi latio intervenierit. Tempus petendae in integrum restitutionis est quadriennium continuum a tempore lationis. [4] Debet autem restitutio ab eo iudice peti, cui subest is, contra quem petitur. [4] Minor tamen Magistratus restituere non potest contra sententiam maioris, [6] licet idem restituat contra sententiam propriam. [7] Ad adversus sententiam delegati a Principe restituit solus Princeps, qui & solus quoque potest adversus propriam sententiam restituere. [8]

De Criminibus.

TITULUS XVI.

Quoniam tempus non largitur, ut crimina, poenasque fusius explicemus, & peculiaris, atque annua, itemque quotidiana hic de iisdem est instituta praelectio; ideo satis fuerit eadem vobis breviter, atque summatim tradere: ut adumbratam saltem secundum Ca-

O 4

nones

[4] Clem. 1. eod. l. ult. Cod. de temp. in integ. restit.
[5] L. in causa, & seq. §. ult. ff. de minor. C. cum causa h. tit.

[6] L. minor. ff. de minor.
[7] Cit. iur., & l. 42., & 16. ff. eod.
[8] L. 3. Cod. si adversus rem iudic. l. minor. ff. de in integ. restit.

nones, criminum, & pœnarum cognitiones interim habeatis.

Maximum in Ecclesia, & inter Christianos merito crimen est hæresis, quia Deum ipsum afficit injuria; cum opinionis pravitate vel indigna ei affingat, vel debita detrahat attributa. Unde dicitur hæresis ab *ἀιρεσις*, sive seligo: quia hæreticus non, quam accepit ab Ecclesiæ auctoritate, sed quam suo ex ingenio sibi confinxit, sententiam profitetur. Est igitur hæresis falsa, & pertinax de religione opinio: non enim est hæreticus, qui concilius, & admonitus erroris paratus est mutare sententiam. [1] Pluribus autem pœnis hæretici coercentur, non ab Ecclesiasticis tantum Præsulibus, sed & a Principibus laicis: cum non modo Ecclesiam, sed & rerum civilium statum hæresis perturbet propter semina discordiarum, quas inter cives ferit dissensio religionis. Qua in re, qui secum discrepant, se mutuo tamquam hostes intuentur, atque alius alium contra sentientem sacrilegum, & impium arbitratur,

Ecclesiasticarum autem punitionum prima est excommunicatio major latæ sententiæ, quam hæretici, & eorum fautores incurrunt. [2]

Secunda irregularitas, & interdictio in posterum ab omnibus Ecclesiasticis, publicisque mune-

[1] Can. hæresis 24. q. 3. can. qui in Ecclesia, & can. dixit ead. q. 1. 3. Cod.

de hæreticis.

[2] C. excommunicamus de hæreticis.

muneribus, (3) non eos modo, & fautores, verum & filios hæreticorum, per paternam quidem lineam ad gradum usque secundum, per maternam vero tantum ad primum afficiens. (4)

Tertia infamia juris, qua ipso facto adsparguntur. (5)

Quarta est pœna corporis; etenim Clerici exauctorati, sive degradati, omnique beneficio, & Ecclesiastica dignitate prorsus exuti, iudici laico puniendi traduntur, ut & laici, postquam Ecclesiastici Iudicis sententiam subierint. Adimuntur autem reis omnia bona, quæ, si de Clerico damnato agatur, Ecclesiæ cedunt; si de laico, in fiscum rediguntur, etiamsi post mortem rei de crimine agatur; permittitur enim hæresis crimine reum damnare post mortem. (6) Excipiuntur tamen dotes Uxorū Catholicarum, quæ mulieri servantur, & corpus hæretici Ecclesiastica sepultura ita censetur indignum, ut conditum in Ecclesia inde sit exhumandum. (7) Quas pœnas effugiet hæreticus, si errore agnito, eum retractare velit, & abjurare, subjiciens se pœnitentiæ ab Ecclesia imponendæ: (8) nisi post impetratam veniam

in

[3] Can. saluberr. 21. q. 7.

[4] C. quicumque §. hæretici, & C. statutum de hæret. in 6.

[5] C. excommunicamus §. credentes de hæret. can. infames 6. q. 1. leg. Manichæos Cod. de hæret.

[6] C. urgentis de hæretic., & C. ad abolendum C. excommunicamus §. 1. eod. C. secundum, C. decrevit, & C. accusatus, §. penult. eod. in 6.

[7] C. 2. §. de hæret. in 6.

[8] C. statuimus de hæret. in 6.

in hæresim sive eandem, sive aliam relabatur: (9) ita ut pro relapsis habeantur; quales sunt non modo qui confessi, vel convicti, sed & qui ex gravi suspitione hæresim abjurarunt, & ad eam postea redierunt. Tales enim novam frustra veniam deprecantur, sed sæcularis judicis punitioni traduntur, concessis tamen iis pœnitentiz, atque Eucharistiz Sacramentis. (10) Plura tandem circa crimen hoc, & ratione probandi, puniendique illius, tum in Clementina de hæreticis, tum in recentioribus Summorum Pontificum constitutionibus prudentissime decernuntur: ac breviter sciendum est, in hujuscemodi crimine posse procedi simpliciter, & de plano, sine ullo strepitu, & figura iudicii, celatis etiam accusatorum nominibus, & testium, si ex eorum publicatione grave periculum eis impenderet a reo forte potentiori. Similibus pœnis & schismatici plectuntur, qui scilicet ab Ecclesiz Capite, atque ab universo corpore discedunt, quique raro non sibi aliquam hæresim confingunt.

Præter Hæreticos sunt & Apostatz, qui a Christi fide ad Gentiles, aut Hebræos delciverunt; iisdemque pœnis obstringuntur; quæ dicitur Apostasia perfidiz. (11) Est & Apostasia inobedientiz, cum sponte quis præcepta sui Præsulis, vel Patrum constitutiones, regulasque con-

[9] C. accusatus §. 1. de hæreticis in 6.

[10] C. ad abolend. §. illos quoq. de hæret. C. supra

20. de hæreticis in 6.

[11] Gloss. 1. C. 1. de Apostatis can. non potest 2. §. 7.

contemnit: (12) Et demum Apostasia irregularitatis, cum quis ab assumptæ Religionis ordine discedit: ac tales declarantur infames, & excommunicantur, novisque pœnis e constitutionibus Summorum Pontificum subjiciuntur.

Neque exiguum crimen superstitio est, quæ divinæ naturæ nihilo minus, quam hæresis, fortasse adversatur: unde sacrilegi, qui sortes consulunt, ut futura prænoscant, cum raro hæresim non sapiant, & incantationibus, consilioque malorum Dæmonum, aliisque magicis, & superstitiosis artibus ventura vel prævidere, vel prævenire conentur; Hæreticorum pœnis ab hæresis quæstoribus premuntur. (13)

Maledici vero, sive Blasphemi, qui convicia in Deum evomunt, aut in Sanctos, qui olim apud Hebræos Mosis lege lapidibus obruebantur; (14) nunc publica pœnitentia damnati, ad fores Ecclesiæ producuntur. (15)

Sacrilegi Jure Canonico sunt, qui rem sacram e loco non sacro, vel non sacram de loco sacro, vel sacram de loco sacro auferunt vi, aut dolo; (16) quamvis ex Jure Civili rem non sacram rapiens e loco sacro non sacrilegium, sed furtum committit. (17) Item sacrilegi sunt, qui aliquid violenter, aut injuste, & injuriose in personam sacram committunt, ut

[12] C. 2. C. illud de major. & obed.

[13] Tot. tit. de sacril., & Cap. 1. cum sequ. 26. q. 1.

[14] Levitic. C. 24. vers. 16.

[15] C. 2. de maledic.

[16] Can. quisquis §. similiter 17. q. 4.

[17] L. vivi ff. ad leg. Julianam peculatus.

ut qui manus violenter in Clericum injiciunt, qui in excommunicationem incurrunt Summo Pontifici reservatam. (18) Sacrilegium autem committentes in rebus, pro criminis qualitate asperius puniuntur, aut levius, puta excommunicatione, infamia, carcere perpetuo, multa pecuniaria,

Et qui cum personis coeunt Deo dicatis, sacrilegorum pœnis quoque plestuntur.

Non minori vero contumelia Deum afficit Simonia, quæ res divinas mortali pretio æstimat. Est etenim Simonia rei spiritualis, vel spiritualibus annexæ mercimonium, ab illius auctore Simone Mago nuncupata. Est autem ex communi Doctorum distinctione triplex, (19) Mentalis, quæ voluntate tantum concipitur, nec animum extra progreditur: ut si quis per simulationem officii futuro collatori aliquid offerat spe beneficii sacri ab eo impetrandi, (20) quæ Simonia eum interius lateat, non mortalem judicem, sed solum Deum habet ultorem, Alia est conventionalis, quæ conventionibus, aut pactis sive tacitis, sive expressis animum offerendi pretii patefecit, etsi effectu caruerit. Alia tandem realis est, quando ad pacta effectus accessit: cujus criminis rei sunt, non modo ipsi contrahentes, sed etiam interpretes, quos mediatores vocant, sponsores, depo-

[18] Can. si quis suadente

17. q. 4.

[19] Navarr. in Manual. C.

13. n. 103.

[20] Gloss. C. unico de Cler. non resident. in 6.

depositarii: ac duæ hæ postremæ species exteriori etiam iudicio vindicantur, pœnisque afficiuntur his; nempe degradatione in Clericis, in laicis excommunicatione: præterea omnis actus tamquam illicitus effectu suo frustratur: unde ordinatio caret exercitio, & collatio beneficiorum est irrita, ita ut simoniace collatum adhuc vacare censeatur: (21) Ad Simoniam etiam refertur ea, quæ appellatur confidentia, sive fideicommissum super beneficio fundatum: ut cum beneficium recipimus, quò fructus illius alteri reddamus, aut certo post tempore titulum restituamus: aut cum usque ad certam infantis ætatem in amici alicujus fide beneficium deponimus, ut illud adulto restituat.

Item reservatio pensionis absque Superioris auctoritate, & renunciatio, servato ad idem regressu, cæterique tractatus hujusmodi, qui fiduciarii latine dicuntur. (22)

Punitur etiam, qui pro docendi licentia, quidquam acceperit: ne avaritia sua discendi facilitatem, & doctrinarum usum in Ecclesia utilissimum imminuat. (23).

Alias

[21] Can. si quis 1. q. 1. can. quando Episcopus §. quod si aliter d. 34. can. si Episcopus 1. q. 1. C. dilectus, ubi Glossa de simon. Conc. Trid. sess. 21. C. 1. de reform.

[22] Conc. Trid. sess. 25. C. 7. de reform. Pius IV. Const. 85. incip. Romanum Pontificem, & S. Pius V. Const. 85. incip. intolerabilis.

[23] C. 1., & 2. de magistr.

Alias verò pœnas constituere Summi Pontifices recentiores, nempe Sixtus V. Const. 91. *Sanctam*, & *salutare*, Pius V. Const. 5. *Cum primum*, & Clemens VIII. Const. 40. *Romanus*.

In criminibus ponitur etiam usura, quæ naturæ, & rationi humanæ repugnat, utpote fructus pecuniæ, rei nempe sterilis, ideoque furto comparatur: prohibitaque fuit Hebræis a Mose, qui Hebræi, etsi non inter se, tamen cum cæteris gentibus fœnus exercere poterant: apud eos enim proximi nomine tantum Hebraicus Pópulus veniebat. At postquam a christiana caritate vocabulum hoc ad omnes homines fuit extensum, eadem quoque usurarum prohibitio latius processit: itaut nobis neque inter nos, neque cum exteris fœnus exercere a Sacris Canonibus permittatur. Est autem usura quidquid supra sortem a nobis mutuo datam accipitur: Quamobrem qui fructus ex pignore percepit, repetendo sortem, debet in eam imputare, quidquid percepit a fructibus, ut debitor sibi retinere de pecunia mutuata possit quantitatem paræm quantitati fructuum perceptorum. (24) Ratione quoque lucri cessantis, & damni emergentis crimine carent ii, qui cum in mercimoniis pecuniam utiliter occupare possent, eam alteri mutuantibus aliquid supra sortem stipulantur: quo nomine eximuntur à crimine usurarum Montes Pietatis a Leo-

ne

[24] C. 1., & 2., & C. conquestas de usuris:

ne decimo, instituti in Concilio Lateranensi.
(15)

Tres quoque casus excipiuntur, in quibus licet integrum sortem recipere, quamvis fructus ex pignore percepti fuerint.

Primus, si laicus possessionem aliquam rei Ecclesiasticæ, quam injuste detinebat, eidem Clerico pignori tradat, cui eam eripuerat. (26)
Secundus, si res pignori data sit feudum, & pignori detur domino directo: is enim potest feudi fructibus frui, & integrum sortem a debitore suo recipere: dummodo feudi onera non exigit a Vassallo non possidente. (27)

Tertius est, si maritus, dotē nondum exacta, possessionem frugiferam a socero in pignus acceperit: potest enim is tolerandorum onerum conjugaliū causa gaudere fructibus, & integram postea dotem a socero repetere. (28)
Quamobrem non solum ipsemet usurarius, verum & hæredes ipsius ad usuras restituendas compelluntur iis, quibus usuras extorserint, vel hæredibus eorum; aut, si tales deficient, pauperibus: nisi propter notam inopiam facultate careant restituendi. (29) Atque ad restitutionem usurarum, & ad cessationem exactio- nis cogi possunt ab Ecclesiastico Iudice per censuras; quamvis debitor iuraverit, se usuras a se-

[25] Sess. 10. in princ.

[26] Cap. 1. de usuris.

[27] Cap. conquestus de usur.
Cap. 1. de feudis.

[28] C. salubriter 16. de usuris.

[29] C. cum tu C. tua nos de usur.

a fœneratore minime repetiturum. [30]

Variis autem, gravissimisque pœnis usurarii subijciuntur. Etenim Clerici suspenduntur, vel deponuntur ab ordine. Laici excommunicationis fulmine cum infamia percelluntur, [31] & mortui ab Ecclesiastica Sepultura etiam arcentur. [32] Ac nisi usuras reddiderint, testandi quoque facultate privantur. [33] Omnibus denique vetatur, ne finibus suis, aut rectis usurarios manifestos accipiant, neve domos eis locent, ni velint & ipsi locatores, & receptores subire pœnas a Canonibus constitutas.

Furtum Sacri Canones puniunt interdictione Ordinis: etenim fures Ecclesia promoveri vetat ad Sacros Ordines, si publica infamia laborant. Occultos autem non aliter ad Ordines admittit, nisi delictum confessi, ablatum reddiderint, pœnitentiamque egerint. [34] Ordinatos vero, si furentur, & incorrigibiles fuerint, deponit ab Ordine, ac sæculari potestati tradit. [35] Sed jam ad venerea delicta veniamus.

Adul-

[30] Cap. præterea de usur.	usuris, & clem. 1. de usuris.
can. si quibus oblitus,	
& C. quoniam 14. dist.	[33] Cap. quamquam de usuris.
[31] Can. infames 3. q. 7. l.	
improbum Cod. quib. ex	[34] Cap. 1., & seq. de usur. in 6.
causis infam. irrogatur.	
[32] C. quia in omnibus de	[35] C. ex literis de furtis.

Adulterium Jure Civili committitur in alienam conjugem. [36] Jure vero Canonico a marito alieno in quamlibet etiam innuptam. [37] Atque in laico quidem excommunicatione, in Clerico vero depositione, aut in utroque certæ pœnitentiæ impositione punitur. [38] Mulieres autem in Monasteriū ad perpetuam pœnitentiam, si mariti eas recipere noluerint, conjiciuntur. [39]

Raptores virginum, nisi matrimonio, adsentiente puella, crimen purgetur, excommunicatione puniuntur, [40] aut depositione ab ordine, si Clericus raptor fuerit. Raptores autem Sacrarum Virginum, sive Monialium, quas vocant, quia matrimonio crimen expiare nequeunt, raptorum simul, & sacrilegorum pœnas a Canonibus constitutas subire coguntur. (41.)

Stuprum, si commissum sit cum honesta muliere, pœnitentia, & pecuniaria pœna punitur, si vero cum virgine, stuprator illam ducere, patre consentiente, compellitur; si pater recuset, vel status personarum, aut rerum conditio id non patiat, pecuniam doti congruam respondere jubetur. At si pater quidem

P

nuptiis

[36] Can. Presbyter dist. 31., & C. cum non ab homine de judic.

[37] L. inter 6. §. lex Julia ff. ad legem Juliam de adult.

[38] C. Clerici de excess. Prelat. C. intelleximus 6. de adult., & stupris.

[39] C. gaudemus de convers. conjug.

[40] Can. 1. 36. q. 2.

[41] C. 2. cum seq. 36. q. 2.

nuptiis assentiatur, stuprator vero ducere illam nolit, corpore dabit pœnas, & excommunicatus, quoad iudici placebit, detrudetur. [42]

Adulterorum etiam pœnis, aliisque majoribus, vel minoribus pro iudicis prudentia, & criminis qualitate punitur tam incestus, sive concubitus cum consanguineis, usque ad gradus prohibitos; quam crimen eorum, qui cum ea, quam de Sacro Fonte susceperant, vel in Chrismate tenuerant, concubuerunt.

Eodem quoque modo puniuntur ii, qui venerem verterunt in usum naturæ contrarium, aut libidine sua bestias appetiverunt. (43)

Falsi crimen in Clericis Jus Canonicum depositione ab Ordine punit, & detractione in Monasterium pro criminis qualitate. [44]

Exacerbantur autem pœnæ in falsatoribus literarum Apostolicarum, quos cum fautoribus Canones anathemate damnant, Clericos omnibus beneficiis exuentes, eosque degradatos iudici sæculari tradentes: illos autem, qui non falsaverint literas, sed falsatis ab alio usi fuerint, mitius tractantes; & Clericos quidem spoliantes beneficiis, laicos vero excommunicatione irretientes, donec congrue satisfecerint: idemque statuentes in eos, qui falsas literas impectraffent. [45]

Homi-

[42] C. 1., & seq. de excess. Prælat.

[43] C. Cler. de excess. Prælat.

[44] C. cum non ab homine

de iudic. C. si Episcop., & Cap. tuæ de pœnis.

[45] Can. ad falsariorum de crimine falsi.

Homicidium vel mandatu alieno committitur, quod vulgo assassinium vocatur, vel sua sponte, vel casu: quorum pessimum est illud, quod alieno jussu patrat; ideoque non solum tales rei, sed & receptores, & consultores, & defensores exuti bonis, officiis, dignitatibus, beneficiis, hostes Christiani declarantur, excommunicationis, & depositionis ipso jure sententiam incurrentes. [46]

Similibus pœnis tenentur, qui non mandatu alieno, sed suapte ingenio per industriam hominem interemerint; (47) exceptis iis, qui furem occiderint, quem alia ratione evadere non potuissent. [48]

Homicidarum quoque pœnis obstringuntur ii, qui partum abjecerint, & mulieri abortus causam dederint, aut concipiendi facultatem medicamentis abstulerint; [49] nisi fœtus conceptus nondum vivificatus esset, aut id casu evenisset. [50]

Fortuita enim homicidia, dum nihil criminolum, aut illicitum quis peragat, nullis subjacent pœnis, [51] exceptis parentibus, qui dormientes pueros corpore oppresserint: illis enim certorum annorum pœnitentia injungitur. Iis tandem, qui sibi ipsis mortem consciverunt, Ecclesia suas preces negat, & sepulturam.

Spi-

P 2

[46] C. 1. de homicid. in 6.	[50] C. sicut ex literarum
[47] C. 2. eod.	eod.
[48] C. 9. eod.	[51] Can. sæpe contigit 50.
[49] C. si quis de homicid.	dist.

Spirituales pœnæ, quibus utitur Ecclesia, Censuræ nuncupantur, forte a censuribus censorum, qui excludendo a censu, sive a descriptione Senatorum, aut Equitum, quos præteriissent, infamia notatos ordine movebant. Dividuntur autem Censuræ in excommunicationem, suspensionem, & interdictum.

Excommunicationis originem non solum ab Hebræis, qui gravissimi criminis reos, cum infamiae nota e Synagoga, & communione Sacrorum ejiciebant; sed etiam deducere possumus ab execrationibus Gentilium, qui ob atrocitatem sceleris familiaritatem, colloquium, & civile commercium adimebant. Cujus exemplum pœnæ vetustissimum est illud Orestis matricidæ. Is enim apud Euripidem dolet se ob tale facinus amisisse colloquium, & vitæ societatem cum cæteris civibus, neque aliter Oedipus apud Sophoclem. Utque a fabulis ad historias, & a Poetis ad Philosophos transeamus; Plato in libris de legibus reos gravissimi sceleris passim privat communione Sacrorum, & commercio civium, & Alcibiadem, quod mysteria in propria domo celebrasset, Sacerdotes Athenienses, poscente populo, Diris devoverunt, sive execrarunt, quod nos dicimus excommunicare: postea vero rescrauerunt, quod nos ~~absolvere~~ vocamus. Neque admodum dissimilis est excommunicationis nostræ, quæ fuerat apud priscos Romanorum interdictio aqua, & igni. Nihil vero tam simile, quam quod de Druidis Galliarum

Galliæ Sacerdotibus refert Cæsar, [52] inquit. Si quis privatus, aut publicus eorum decreto non stetit, Sacrificiis interdicunt: hæc poena apud eos gravissima; quibus ita est interdictum, ii numero impiorum, ac sceleratorum habentur: iis omnes decedunt, aditum eorum, sermonemque defugiunt: neque iis petentibus jus redditur, neque honos ullus communicatur. Præceptum autem interdicendi commercii tam Sacrarum, quam Civilium rerum criminosis nos ab ipsomet Christo accepimus, (53) & a Paulo, (54) qui nobis prohibet ad mensam eandem accedere cum scelestis, & detraكتورibus, ac præcipit, dirimendum esse commercium cum eo, qui Dei verbum non audit, ut pudore afficiatur, atque ita ad bonam frugem redeat. Quem deinde morem Ecclesia perpetuo tenuit. Est igitur apud nos excommunicatio hominis exclusio ab Ecclesiæ corpore, vel a participatione Sacramentorum: (55) unde dividitur in maiorem, & minorem. Major ejicit hominem extra Ecclesiam, & communionem Fidelium. (56) Minor vero tantum arcet a Sacramentis: (57) ideo major excommunicatio nuncupatur anathema, quasi ita excommunicatus sit sepositus, & segregatus: quo sensu verbum hoc distinguitur ab alia significatione

P 3

in

(52) De Bello Gallico lib. 6.

(53) Matthæus 8. 17.

(54) Ad Corinth. 5. 11., & ad Theſſalon. 3. 14.

(55) Can. omnes Christiani, & C. qui vero 11. q. 3.

(56) Cap. penult. de sentent. excomm.

(57) Ibidem.

in bonam partem, quæ ei tribuitur a Veteribus, cum hoc vocabulo significarent donaria suspensa Diis, tamquam selecta, & seclufa a cæteris profanis rebus. Infligitur autem excommunicatio vel ab homine, vel a jure; & jure infligitur, quando absque opera judicis, sed solo ministerio legis quis excommunicatur: quæ appellatur excommunicatio latæ sententiæ, siue major sit, siue minor.

Majorem ipso facto absque auctoritate judicis incurrunt hæretici, eorumque fautores, falsatores literarum Apostolicarum, percussores Clericorum, simoniaci, aliique in pluribus Juris Canonici locis expressi.

Minorem ex sola legis auctoritate incurrunt, qui communicant cum excommunicato excommunicatione majori: (58) quando non fuerint ejusdem criminis participes: tum enim & ipsi majori excommunicatione implicantur. (59)

Ab homine infligitur excommunicatio, quando Prælatus, aliulve Judex Ecclesiasticus contumacem, & reum sententiæ excommunicationis damnat; quæ in dubio semper præsumitur excommunicatio major, (60) & appellatur excommunicatio ferendæ sententiæ. Rursus excommunicatio interna est, & externa. Internam incurrimus propter quodlibet mortale peccatum, quo abscindimur ab invisibilis Ecclesiæ corpore,

(58) C. 3. de sent. excomm. in 6., & C. cum nuper vers. in 2. extra eod.

(59) Dist. C. nuper C. si concubinæ eod.

(60) Cap. penult. de sentent. excomm.

re, cum quo non communicamus, nisi per gratiam, quam lethaliter peccantes amisimus. (61) Externa est super memorata; de qua hoc titulo agimus, quæ segregat nos ab Ecclesia etiam visibili.

Cum autem excommunicatio infertur ab homine, iudex inferens non ante pronunciare sententiam debet, quam præmissis tribus monitionibus, vel pro omnibus una, interpositis iustis dierum intervallis, nisi necessitas aliter possit. (62) Admonetur autem iudex a Concilio Trid. (63) ne in civilibus, aut criminalibus causis excommunicatione utatur, nisi in subsidium, quando aliud remedium non suppetat; & eam ferre debet, in scriptis addita causa; (64) non omnes tamen cum excommunicato communicare prohibentur. Excipiuntur enim uxor, liberi, servi, ancillæ; & qui ignoranter cum excommunicatis communicant, non incurrunt, neque communicantes cum iis, qui cum excommunicato communicant. (65)

Excipiuntur & Peregrini, quia necessitas eos communicare compellit, & qui humanitatis gratia excommunicato aliquid largiuntur, (66) & creditor debitoris excommunicati; ac tandem qui excommunicatum alloquuntur, ut eum ad

P 4

curam

(61) Can. audi 11. q. 3.

(62) C. sacro de sentent. excomm.

(63) Sess. 25. C. 3. de reform.

(64) C. sacro de sentent. excomm.

(65) Can. quoniam multos 11. q. 8.

(66) Eod. can. quoniam.

curam salutis æternæ adducant. (67)

Addendum est ex Martini V. Constitutione, nemini vetitum esse communicare cum excommunicato, antequam specialiter, & expresse quis excommunicatus a iudice declaretur: nisi publice innotescat illum, in excommunicationem incidisse, ut nemo possit eam ignorantiam sine dolo profiteri. (68)

Minori autem excommunicatione irretitus potest ea, quæ sunt jurisdictionis, exercere: unde potest eligere. (69) Major vero excommunicatione tam eligere, quam eligi vetat, & irritat collationem beneficii factam in excommunicati personam, itemque præsentationem, permutationem beneficii, impetrationem literarum Apostolicarum, suspendit ab officio, inducit infamiam, prohibet ad ordines ascendere, eximit hominem quasi e numero viventium, aufert Fidelium suffragia, & Ecclesiasticam Sepulturam; (70) si autem excommunicatus post annum insurduerit, atque crimen pœnitentia non expiaverit, contra eum, tamquam de hæresi suspectum proceditur. (71)

Interdictum est pœna, qua certus personarum numerus, aut certa regio Divinis privatur Offi-

(67) Cap. intelleximus de jud. C. si vere de sent. excomm. C. excommunicamus §. credentes de hær. (68) Covarr. Cap. *Alma Mater* p. 1. §. 2. n. 7.

(69) C. ult. de Cler. excomm. (70) C. gravem §. ult. de sent. excomm. (71) Conc. Trid. sess. 25. C. 3. de reform. in line.

Officiis, & Sepultura, & Sacramentorum perceptione. Cujus exemplum aliquod Epist. 144. nobis D. Basilius reliquit, qui plures raptores cum suis familiis, & integrum vicum, quorum homines opem crimini præstiterant, excommunicatione perculit. Quibus pœnis non solum Pontifices Maximos, sed & Episcopos esse usos, non ambigitur, cum certi sint casus, ex quibus ab ipso jure interdictum profertur. Unde aliud est interdictum juris, aliud hominis, nempe Judicis Ecclesiastici.

Interdictum a jure profertur in Civitatem, aut aliam Universitatem quamlibet, quæ prædas adversus Ecclesiam permiserit, vel si vexarit S. R. E. Cardinalem, aut proprium Episcopum, aut vexantibus opem, consiliumque præbuerit; (72) vel si Civitas, ubi electio Pontificis celebranda esset, neglexerit præscripta in *Cap. ubi periculum de elect. in 6.*

Interdictum vero emittitur ab Ecclesiastico Judice extra, justaque de causa scripto tradenda, (73) non ex causa pecuniaria, (74) neque privati hominis, ex decreto Conc. Basileensis relato a Covarruvia in *Cap. Alma Mater*.

Est item interdictum locale, personale, & mixtum, idest locale pariter, & personale. Locale dicitur,

(72) C. ult. de pœnis in 6. | (73) C. 1. de sent. excomm:
Clem. 1. de pœnis. | (74) Extrav. 2. codi.

dicitur, cum locus solus interdicitur; personale, quo personæ tantum; quorum discrimen est, quod interdicto loco licebit iis, qui culpa vacent, extra locum participare Divinis; interdictis vero personis, tam in proprio, quam in alio loco Sacramentorum, & Divinorum usus prohibetur singulis. (76) Aliud discrimen est, quod interdicta Civitate aliqua, vel Castro, aut Villa, suburbia simul, & continentia ædificia interdicta censentur. (77) Interdicto vero Clero, non comprehenditur ea pœna Populus, neque interdicto Populo Clerus interdicitur. Quamvis autem interdictum locale tollat e locis administrationem Sacramentorum, & Divinorum celebrationem; tamen certis temporibus, certisque modis, humanitatis causa, severitas ista relaxatur. Unde permittitur Baptismus, Confirmatio, Pœnitentia, atque Eucharistia, & confectio Sacri Chrismatis in Cœna Domini. (78) Item Missæ Sacrificium, aliorumque Divinorum celebratio submissa voce, januis clausis, & Campanis tacentibus, amotisque solemnibus omnibus; quæ solemnia, & publicæ Festivitates restituuntur tantum diebus festis Natalis Domini, Paschatis, Pentecostes, Assumptionis B. M. V., eaque indulgentia extensa etiam est ad solemnitatem Corporis Christi, & ejus octavam, per Bullam Eugenii IV., & Martini V. Qui
autem

(76) C. si sententia de sententia excomm. in 6.

(77) C. si Civitas eod.

(78) Quoniam de sent. excomm.

autem sciens prudens celebrat in loco interdicto, est irregularis, adeo ut a solo Pontifice Maximo possit absolvi; etiam Regulares interdictum violantes excommunicatione puniuntur; iique censuras, & interdictum nedum a Sede Apostolica, sed etiam ab Ordinariis emanantia, in suis Ecclesiis publicare, ac servare tenentur.

Levis cujusdam interdicti similitudinem habet suspensio, qua Ecclesiastica personæ ad certum tempus, vel ad arbitrium Episcopi ordinis exercitium interdicatur vel omnino, vel ex parte. Eam gentilibus etiam Sacerdotibus usitatam fuisse, colligitur ex Juliano Epistola 62.; & similis huic erat pœna illa Decurionum, qua certum ad tempus ab ordine suo movebantur, (79) & suspensio appellari cœpit in Aurelianiensi Concilio, cum olim latine absensio diceretur.

Oritur autem suspensio, sicut interdictum, vel a jure, puta contra Clericum simoniacum, & publice fornicarium, atque ob aliud grave crimen Canonibus notatum; vel ab homine, cum quis hanc pœnam ex sententia judicis iusta de causa substat: unde hujus pœnæ tantum Clericus capax habetur, cum is habeat ordinem, a cujus exercitio suspendatur: ferenda est autem scripto expressa causa, seu culpa, propter quam profertur: alioquin incurrit iudex suspensionem a divinis Officiis, & per mensem Ecclesiæ

(79) L. 2. in princ. ff. de Decur.

Ecclesiæ aditu excluditur. (80) Episcopus vero nunquam suspensionem incurrit, aut censuram juris, vel hominis, nisi nominatim exprimatur. (81) Suspendus autem ab uno, minime suspendus ab aliorum connexu censetur, unde suspendus ab ordine, non est suspendus a jurisdictione, neque a beneficio: nec qui suspenditur a superiori ordine, amittit exercitium inferioris, quamvis qui ab ordine inferiori suspenditur, superioris etiam ordinis exercitium amittat. Qui vero suspensionis neglecta sententia, exercet ordines sibi non exercendos, incidit in irregularitatem.

Est autem irregularitas impedimentum Canonicum, prohibens, ne quis ordinetur, neve unquam in susceptis ordinibus ministret, vel ne ad superiores ordines promoveatur. De cujus impedimenti causis non solum in Titulo, *Qui promoveri non possint*, sed & alibi oblata, occasione passim disseruimus, ita ut opus non sit ea repetere, vel aliud adjicere, supra quam Institutionum ratio, & mensura patitur, satisque fuerit hoc generale decretum adjungere, quo Sac. Conc. Trid. (82) statuit, Episcopos in irregularitatibus omnibus, & suspensionibus ex delicto provenientiis posse dispensare, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & causis deductis ad forum contentiosum.

Peregi-

(80) C. 1. de sent. excomm. | (82) Sess. 24. C. 6. de re-

(81) Cap. quia periculos cod. | form.
in 6.

Peregimus jam, Ornatissimi Auditores, Institutionum Canonicarum cursum, & quotidianam hujus anni prælectionem absolvimus. Utinam tanta in docendo scientia, quantam amor in vos meus, & vestra in addiscendo diligentia postulabat. Quidquid igitur mihi doctrinæ defuit, velim vos labore vestro, atque ingenio expleatis. Ac simul ignoscitote, obsecro, si laudis, & honoris vestri nimium cupidus, aliquoties in reprehendenda quorundam negligentia mihi quidquam exciderit acerbius; inde enim intelligere potestis, quanti vos fecerim, quod apud me digni fueritis, quorum causa homo Philosophus tantisper irascerer, is præsertim, quem Sufurronum, & Semidoctorum agmina perpetuo plurium annorum latratu, non magis, quam Pigmæi Herculem commoverunt.

VALETE.

FINIS INSTITUTIONUM
CANONICARUM.

INDEX

I N D E X

Titulorum in tribus Libris
Institutionum Pontificii
Juris contentorum.

Proœmium in Pontificii Juris Institutiones.

Titulus	I. De Jure Canonico	-	-	1.
Tit.	II. De partibus Juris scripti, & de Jure Divino	-	-	3.
Tit.	III. De Sacris Constitutionibus	-	-	3.
Tit.	IV. De Jure personarum	-	-	6.
Tit.	V. De Episcopis, & Summo Pontifice	-	-	7.
Tit.	VI. De Electrone	-	-	13.
Tit.	VII. De iis, qui eligere, eligive possunt	-	-	22.
Tit.	VIII. De Postulatione	-	-	24.
Tit.	IX. De Confirmatione Electionis	-	-	26.
Tit.	X. De Consecratione	-	-	27.
Tit.	XI. De receptione, & auctoritate Pallii	-	-	29.
Tit.	XII. De vita, & honestate Prælatorum	-	-	32.
Tit.	XIII. De officio Archidiaconi	-	-	33.
Tit.	XIV. De officio Archipresbyteri	-	-	35.
Tit.	XV. De officio Vicarii	-	-	36.
Tit.	XVI. De Coadjutore	-	-	38.
Tit.	XVII. De Corepiscoporum usu sublato	-	-	39.
Tit.	XVIII. De Translatione	-	-	40.
Tit.	XIX. De Renunciatione	-	-	42.
Tit.	XX. De Depositione, seu Degradatione	-	-	45.
Tit.	XXI. De Sacerdotibus in inferiori Ordine constitutis	-	-	47.
Tit.	XXII. De iis, qui sunt in Sacris constituti	-	-	48.
Tit.	XXIII. De iis, qui sunt in minoribus Ordini- bus constituti	-	-	50.
Tit.	XXIV. De communibus tam minorum, quam majorum Ordinum	-	-	52.
Tit.	XXV. De iis, qui promoveri non possunt	-	-	57.
				Tit.

INDEX.

239

Tit. XXVI.	<i>De Præbendis, & aliis Beneficiis</i>	61.
Tit. XXVII.	<i>De Collationibus</i>	65.
Tit. XXVIII.	<i>De Institutionibus, & Jure patronatus</i>	73.
Tit. XXIX.	<i>De Clericis non residentibus</i>	77.
Tit. XXX.	<i>De Regularibus, & Monachis</i>	81.

INDEX LIBRI II.

Titulus	I. <i>De rerum divisione, atque administratione</i>	87.
Tit.	II. <i>De Sacramentis</i>	88.
Tit.	III. <i>De Baptismo, & ejus effectu</i>	91.
Tit.	IV. <i>De Sacramento Confirmationis</i>	98.
Tit.	V. <i>De Pœnitentiis, & Remissionibus</i>	99.
Tit.	VI. <i>De Eucharistia</i>	108.
Tit.	VII. <i>De Extrema Unctione</i>	112.
Tit.	VIII. <i>De Sacramento Ordinis</i>	114.
Tit.	IX. <i>De Sacramento Matrimonii</i>	115.
Tit.	X. <i>De Sponsalibus</i>	116.
Tit.	XI. <i>De Nuptiis</i>	121.
Tit.	XII. <i>De impedimentis Matrimonii</i>	123.
Tit.	XIII. <i>De triplici Cognatione</i>	132.
Tit.	XIV. <i>De Clandestina Desponsatione</i>	138.
Tit.	XV. <i>De iis, qui Matrimonium accusare possunt, vel contra illud testificari</i>	139.
Tit.	XVI. <i>De Divortiis</i>	140.
Tit.	XVII. <i>De rebus sanctis, sacris, & religiosis</i>	143.
Tit.	XVIII. <i>De constituendis, consecrandis, & reparandis Ecclesiis, & Altaribus</i>	144.
Tit.	XIX. <i>De unionibus Ecclesiarum</i>	147.
Tit.	XX. <i>De immunitate Ecclesiarum</i>	150.
Tit.	XXI. <i>De Censibus, Exactionibus, & Procurationibus</i>	154.
Tit.	XXII. <i>De Capellis Monachorum</i>	156.
Tit.	XXIII. <i>De Religiosis Domibus</i>	157.
Tit.	XXIV. <i>De Sepulturis</i>	158.
Tit.	XXV. <i>De Canonica portione</i>	161.
Tit.	XXVI. <i>De Decimis</i>	164.
Tit.	XXVII. <i>De rebus Ecclesiæ alienandis, vel non</i>	167.
Tit.	XXVIII. <i>De Peculio Clericorum</i>	169.

INDEX

INDEX LIBRI III.

Titulus	I. De <i>Judiciis</i>	- - - -	173.
Tit.	II. De <i>Procuratoribus</i>	- - -	175.
Tit.	III. De <i>Arbitris</i>	- - -	177.
Tit.	IV. De <i>in Jus vocando</i>	- - -	178.
Tit.	V. De <i>Dolo, & Contumacia</i>	- - -	183.
Tit.	VI. De <i>Libelli conceptione, & oblatione</i>	- - -	185.
Tit.	VII. De <i>Exceptionibus, & Replicationibus</i>	- - -	187.
Tit.	VIII. De <i>Restitutione spoliatorum</i>	- - -	190.
Tit.	IX. De <i>litis contestatione</i>	- - -	191.
Tit.	X. De <i>juramento calumniae</i>	- - -	193.
Tit.	XI. De <i>Probationibus</i>	- - -	194.
Tit.	XII. De <i>Sententia, & re judicata</i>	- - -	206.
Tit.	XIII. De <i>Executione rei judicatae</i>	- - -	208.
Tit.	XIV. De <i>Appellationibus</i>	- - -	210.
Tit.	XV. De <i>in integrum restitutione</i>	- - -	214.
Tit.	XVI. De <i>Criminibus</i>	- - -	215.

FINIS INDICIS.

Imprimatur. Vic. Gen. S. Officii.

V. Peyrani L. F. R.

Se ne permette la Stampa. Morozzo
per S. E. il Sig. Marchese D'Ormea
Gran Cancelliere.

Bayerische
Staatsbibliothek
München